

I. WSTĘP	3
II. METODOLOGIA PRAC NAD STRATEGIĄ	7
III. DIAGNOZA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA GMINY TYKOCIN	9
3.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY	9
3.2 DEMOGRAFIA	13
3.3 OBSZAR SPOŁECZNY	19
3.4 OBSZAR GOSPODARCZY	47
3.5 OBSZAR ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.....	64
3.6 OBSZAR KULTURY I REKREACJI	83
IV. ANALIZA SWOT	94
V. MISJA GMINY TYKOCIN I JEJ REALIZACJA.....	99
5.1 WIZJA I MISJA	99
5.2 CELE STRATEGICZNE I CELE SZCZEGÓŁOWE.....	100
VI. OCENA SPÓJNOŚCI CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU	104
VII. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY (WPI) NA LATA 2014- 2020	114
VIII. PROCEDURY WDRAŻANIA, MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII.....	126

I. Wstęp

*„Żeglarz, który nie wie dokąd płynie,
nigdy nie będzie miał pomyślnych wiatrów”
[Seneka]*

Potrzeba posiadania strategii rozwoju przez gminę Tykocin wynika z ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, w której na mocy art. 4. 1. „Politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych”.

Strategia rozwoju jednostki terytorialnej jest dokumentem definiującym jej najważniejsze przedsięwzięcia społeczne, gospodarcze i środowiskowe. Zawiera przy tym kierunki alokacji zasobów, które w możliwie najlepszy sposób powinny przyczynić się do realizacji pożądanej wizji rozwoju. Moment określania zapisów Strategii wyznaczyło zaistnienie szczególnych szans w regionalnym i krajowym otoczeniu gminy, związanych z nowymi instrumentami integracji europejskiej – perspektywa 2014-2020. Rozstrzygnięcia zawarte w Strategii mają na celu określenie listy najskuteczniejszych przedsięwzięć rozwojowych w tej perspektywie.

Dokument Strategii Rozwoju gminy Tykocin na lata 2015-2020 obejmuje syntetyczną diagnozę wspólnoty lokalnej, bilans strategiczny w kategoriach mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (analizą SWOT), a także rozstrzygnięcia strategiczne. Na ostatnią ze wskazanych kategorii składają się: misja i wizja gminy oraz cele strategiczne i szczegółowe. Ponadto, konkretyzacja zaproponowanych zapisów strategicznych następuje poprzez określenie spójności Strategii w relacji do dokumentów planujących rozwój: Polski i Europy, województwa podlaskiego oraz powiatu białostockiego (w perspektywie do 2020 roku). W dokumencie Strategii zawarto również założenia dotyczące procesu jej wdrażania oraz ustalenia w zakresie monitoringu i ewaluacji. Strategia Rozwoju gminy Tykocin na lata 2014-2020 jest efektem prac ekspertów z dziedziny prawa, ekonomii, ochrony środowiska i socjologii działających na rzecz e-Infolex spółka z o.o., przy ścisłej współpracy z partnerami społecznymi i prywatnymi. Dokument uwzględnia wnioski i rekomendacje sformułowane w ramach

szerokiej debaty publicznej, która odbywała się w formie konsultacji społecznych. Niniejsze spotkania odbyły się w ramach zebrań sołeckich przeprowadzonych w dniach:

Tabela 1 Harmonogram spotkań w sołectwach

24 kwietnia, godz. 19.00	Łaziuki
20 kwietnia, godz. 18.30	Jeżewo Nowe
20 kwietnia, godz. 18.30	Jeżewo Stare
20 kwietnia, godz. 19.00	Żuki
22 kwietnia, godz. 19.00	Sawino
22 kwietnia, godz. 20.00	Siekierki
21 kwietnia, godz. 19.00	Tykocin Nowe Miasto
23 kwietnia, godz. 18.30	Tykocin Kaczorowo

Dzięki zaangażowaniu przedstawicieli samorządu, organizacji publicznych, przedsiębiorców i lokalnych liderów życia społecznego, Strategia stanowi nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju lokalnego i regionalnego, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową.

Gmina Tykocin z uwagi na swoje położenie względem Miasta Białegostoku stanowi naturalny obszar przepływu towarów, usług, kapitału i zasobów ludzkich. Atuty te dodatkowo wzmacnia dogodna lokalizacja względem głównych szlaków transportowych (droga S 8 Białystok – Warszawa). Wykorzystanie szans związanych z takim położeniem (gospodarczych, rekreacyjno-turystycznych, społecznych, itp.), powinno stać się w najbliższej przyszłości jednym z najważniejszych wyzwań, stojących przed całą wspólnotą samorządową.

W systemie zarządzania polityką rozwoju, Strategia pełni kluczową rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków

zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Dzięki temu dokument ten jest również narzędziem kierowania i intensyfikowania współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi w układzie zarówno lokalnym, jak i regionalnym. Tworzenie partnerstw na etapie realizacji poszczególnych kierunków interwencji niniejszej Strategii, będzie miało kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy, w tym również w związku z pozyskiwaniem zewnętrznych środków finansowych.

Strategia Rozwoju Gminy Tykocin do 2020 roku jest spójna z priorytetami i celami dokumentów szczebla unijnego, krajowego i regionalnego, tj.:

- Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, OJ L 347, 20.12.2013, s. 320. (zwane Rozporządzeniem dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020),
- Uchwała Rady Ministrów Nr 157 z dnia 25 września 2012 r., w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020, Monitor Prawniczy, 22.11.2012 r., poz. 882,
- Uchwała Sejmiku Województwa Nr XXXI/374/13 Podlaskiego z dnia 9 września 2013r. w sprawie przyjęcia zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Załącznik do Uchwały Nr L/455/10 Rady Powiatu Białostockiego z dnia 30.09.2010, Strategia Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020.

Strategia Rozwoju gminy Tykocin do 2020 roku, kładzie nacisk na zrównoważony rozwój gminy (bazujący na zintegrowaniu polityki środowiskowej, gospodarczej, przestrzennej i społeczno-kulturowej), prowadzący w efekcie do poprawy jakości życia

mieszkańców i budowania jego trwałych podstaw ekonomicznych, przy poszanowaniu dla wartości środowiska przyrodniczego.

Zespół ekspercki e-INFOLEX Sp. z o.o.:

Dr Agnieszka Daniluk	Prezes e-INFOLEX Sp. z o.o., ekspert z zakresu prawa i postępowania administracyjnego
Dr Adam Wyszowski	ekspert z zakresu ekonomii
Dr Andrzej Nikitorowicz	ekspert z zakresu socjologii
Dr Tomasz Poskrobko	ekspert z zakresu środowiska przyrodniczego i infrastruktury
Agnieszka Olszewska	radca prawny, ekspert z zakresu prawa oświatowego
Anna Brzozowska	ekspert z zakresu prawa Unii Europejskiej
Katarzyna Toczydłowska	ekspert z zakresu administracji

II. Metodologia prac nad Strategią

Dokument powstał z zastosowaniem metody ekspercko - społecznej, zapewniającej wysoką partycypację społeczeństwa w tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy oraz udział wszystkich zainteresowanych środowisk. Praca nad strategią odbyła się przy współudziale grona specjalistów, pracowników i partnerów gminy Tykocin, bazując na ich doświadczeniu, wiedzy i opinii. Partycypacja społeczeństwa w tworzeniu wizji przyszłości gminy za sprawą konsultacji społecznych i badań ankietowych odegrała równie ważną rolę. Wpływ społeczeństwa na życie gminy, poza uczestnictwem w formie aktu wyborczego, jest wartością nieocenioną. W procesie kreowania przyszłości gminy, tworzenia dokumentu strategicznego wszyscy mieszkańcy mieli możliwość aktywnego uczestnictwa i wyrażenia opinii na temat kierunków rozwoju gminy w skierowanej do nich ankiecie.

Projekt Strategii został udostępniony za pośrednictwem oficjalnej strony internetowej Urzędu Miejskiego w Tykocinie oraz podczas konsultacji społecznych. W trakcie konsultacji władze gminy przedstawiły mieszkańcom swoje zamierzenia mając na uwadze nawiązanie konstruktywnego dialogu przy współtworzeniu wspólnej rzeczywistości oraz dbając o zapewnienie możliwości wyrażania opinii wszystkim zainteresowanym.

Strategia Rozwoju Gminy Tykocin została przygotowana na podstawie wieloaspektowej diagnozy, która stanowi analizę stanu obecnego z uwzględnieniem najważniejszych dziedzin mających wpływ na jakość życia mieszkańców. Diagnoza dotyczy procesów i zjawisk, jakie miały miejsce w gminie Tykocin do roku 2014, przyjmując do analizy przedział minimum pięcioletni. Wybrane okresy badawcze wiążą się z dostępnością danych, jak również w niektórych przypadkach okresami (wybranymi latami) przeprowadzania badań statystycznych przez Główny Urząd Statystyczny.

Przedstawione wyniki diagnozy w wyodrębnionych tematycznie rozdziałach prezentują stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy, trendy rozwojowe, a także wskazują obszary, w których istnieje konieczność wprowadzenia działań mających na celu ich poprawę.

Diagnoza stanu gminy została przygotowana w oparciu o dane statystyczne pozyskane z Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku, pracowników oraz partnerów gminy Tykocin. Korzystano również

z opublikowanych badań, analiz i raportów sytuacji społeczno – gospodarczej dla województwa i kraju.

W kolejnej części dokumentu, na podstawie diagnozy społeczno – gospodarczej, powstała analiza SWOT gminy: silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia. Analiza SWOT jest więc syntezą najważniejszych wniosków wynikających z raportu stanu obecnego gminy, która uwypukliła atuty i mocne strony, ale również pozwoliła wskazać główne problemy do rozwiązania. Analiza SWOT stanowiła fundament do wypracowania celów strategicznych i operacyjnych, tworzących swoisty „scenariusz” działań koniecznych do podjęcia z wykorzystaniem obszarów prorozwojowych, z dużym potencjałem, a także naturalnych zasobów pozostających w dyspozycji gminy. Plany rozwojowe gminy opierające się na czterech filarach - obszarach kluczowych, tj. infrastruktura, kapitał ludzki, gospodarka i środowisko zostały wyartykułowane w formie kierunków działań, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia zamierzonego celu. „Scenariusz” ten będzie jednak podlegał ewolucji wraz z postępującymi w sposób ciągły zmianami w środowisku zarówno wewnętrznym jak i zewnętrznym gminy, dlatego niezwykle ważny jest systematyczny monitoring i w razie potrzeby również zmiana strategii. W części końcowej dokumentu zaproponowano sposób monitoringu i ewaluacji oraz wskazano przykładowe, rekomendowane mierniki wykonania zadań. Dokument ten bowiem powinien zmieniać się razem z otoczeniem, podlegać aktualizacji i korekcie, żyć i zmieniać się razem z gminą Tykocin dla której został stworzony.

III. Diagnoza społeczno – gospodarcza gminy Tykocin

3.1 Charakterystyka gminy

W układzie administracyjnym gmina Tykocin położona jest w zachodniej części powiatu białostockiego, środkowej części województwa podlaskiego i graniczy: od północnego – zachodu z gminą Trzcianne, od zachodu z gminą Zawady, od południa z gminą Kobylin Borzymy, od południowego – wschodu z gminą Choroszcz, od wschodu z gminą Dobrzyniewo i od północy z gminą Krypno.

Wykaz miejscowości gminy wraz z ich obszarem:

Bagienki – 138,50 ha

Broniszewo – 287,26 ha

Dobki – 366,38 ha

Hermany – 566,77 ha

Janin – 136,26 ha

Jeżewo Nowe – 273,21 ha

Jeżewo Stare – 462,67 ha

Kapice Lipniki – 300,29 ha

Kapice Stare – 433,42 ha

Kiermusy – 95,34 ha

Kiślaki – 231,15 ha

Łaziuki – 308,91 ha

Łazy Duże – 133,59 ha

Łazy Krosna – 690,07 ha

Leśniki – 546,69 ha

Lipniki – 844,63 ha

Łopuchowo – 716,35 ha

Nieciece – 576,34 ha

Pajewo – 789,74 ha

Piaski – 484,38 ha

Popowlany – 272,37 ha

Radule – 968,63 ha

Rzędziany – 1017,16 ha

Saniki – 532,49 ha

Sawino – 575,12 ha

Siekierki – 1052,13 ha

Sierki – 1156,59 ha

Słomianka – 501,82 ha

Stelmachowo – 696,04 ha

Szafranki – 188,51 ha

Tatary – 129,10 ha

Tykocin – 2896,17 ha

Żuki – 2362,46 ha

Rysunek 1 Lokalizacja miejscowości na tle Polski

Źródło: www.gminy.pl

Rysunek 2 Lokalizacja miejscowości na tle województwa podlaskiego

Źródło: www.gminy.pl

Rysunek 3 Lokalizacja miejscowości na tle powiatu białostockiego

Źródło: www.gminy.pl

Historia miasta i gminy Tykocin

Miasto Tykocin zostało lokowane na prawie chełmińskim przez księcia mazowieckiego Janusza I w 1425 r. W tym samym roku przyłączył je do Litwy Wielki

Książę Witold, który zamienił prawo chełmińskie na prawo magdeburskie. Pierwszym wójtem - czyli organizatorem Tykocina był szlachcic łomżyński Piotr z Gumowa.

Przez ponad 100 lat miasto i okoliczne ziemie należały do litewskiego możnowładczego rodu Gasztołdów. Pod opieką tego rodu prowadzono akcję kolonizacyjną, założono parafię katolicką i prawosławną, zbudowano pierwszy kościół i cerkiew oraz kościół i klasztor franciszkanów obserwantów - czyli bernardynów.

Do Tykocina przybywali osadnicy z Mazowsza i Litwy: Polacy, Rusini, Litwini oraz Tatarzy. W 1522 r. Olbracht Gasztołd - wojewoda trocki sprowadził tu z Grodna 10 rodzin żydowskich i stworzył warunki do powstania samodzielnej, autonomicznej gminy żydowskiej. Z biegiem czasu stała się ona jedną z najznacniejszych i najbardziej wpływowych gmin w Rzeczypospolitej.

W 1542 r. Tykocin i okoliczne dobra przeszły na własność króla Zygmunta Augusta. Przez okres kolejnych stu lat Tykocin był ośrodkiem administracji dóbr królewskich - starostwa i leśnictwa. W tym czasie miasto przeżywało swój złoty wiek. Rozwijało się rzemiosło i handel oraz gospodarka rolna. Szerokie międzynarodowe kontakty handlowe drogą wodną i drogami lądowymi zapewniały mieszkańcom dostatnie życie.

W połowie XVI w. król Zygmunt August zbudował na wyspie rzecznej obronny, renesansowy zamek, w którym umieścił swój prywatny skarbiec i bibliotekę, a także urządził wielki państwowy arsenał. Tykociński zamek, zbudowany na planie rombu, z czterema basztami na narożach, otoczony bastionowymi fortyfikacjami, zabezpieczony bagnami i rozlewiskami Narwi, był w XVI i XVII stuleciu jedną z najpotężniejszych twierdz nizinnych w Polsce. Zamek odegrał ważną rolę w czasie potopu szwedzkiego. Do literatury pięknej przeszedł, zamieszczony w Trylogii Henryka Sienkiewicza, opis odbicia zamku z rąk Radziwiłłów i Szwedów przez wojska polskie w 1657 r.

W 1569 r. wraz z całym województwem podlaskim Tykocin wcielono do Korony, w której pozostał do upadku Rzeczypospolitej w 1795 r.

W 1659 r. król Jan Kazimierz nadał Tykocin i całe starostwo hetmanowi Stefanowi Czarnieckiemu za zasługi w rozgromieniu Szwedów. W 1661 nadanie to zatwierdziła konstytucja sejmowa. Po Stefanie Czarnieckim dobra tykocińskie przypadły na własność rodzinie Branickich herbu Gryf, za sprawą małżeństwa córki hetmana Aleksandry Katarzyny z Janem Klemensem Branickim starostą chęcińskim. Odtąd, aż do upadku Rzeczypospolitej, Tykocin i okoliczne dobra należały do rodu Branickich - Gryfitów.

W połowie XVIII w. hetman wielki korony Jan Klemens Branicki, ostatni z rodu, przebudował miasto, nadając mu barokowy kształt, zachowany do dziś. Za czasów tego dziedzica Tykocin przeżywał nowe odrodzenie, jako ważny w regionie ośrodek religijny, kulturalny i gospodarczy. Po trzecim rozbiórze Polski w 1795 r. Tykocin włączono do zaboru pruskiego. Miasto należało do Departamentu Białostockiego Prus Nowowschodnich. W latach 1807-1815 znajdował się w granicach Księstwa Warszawskiego, a następnie od 1815 r. Królestwa Polskiego.

Okres zaborów położył się cieniem na historii Tykocina, który spadł do rzędu małych przygranicznych miasteczek. Wojny i powstania narodowe odcisnęły tu swoje ślady. W czasie Powstania Listopadowego 22 maja 1831 r. rozegrała się tu zwycięska bitwa głównych sił polskich z oddziałami gwardii cesarskiej. Po powstaniu styczniowym 1863 r. władze carskie w ramach represji dokonały kasaty dwóch zgromadzeń zakonnych: misjonarzy i bernardynów, konfiskując ich majątek.

Po odzyskaniu niepodległości Tykocin wszedł w skład województwa białostockiego. W czasie II wojny światowej Tykocin był pod okupacją sowiecką i później niemiecką. Ludność dotknięta deportacje w głąb ZSRR. Na początku okupacji niemieckiej w 1941 specjalne niemieckie oddziały przeprowadziły w dniach 25 i 26 sierpnia zagładę tykocińskich Żydów. Zbrodni dokonano w pobliskim lesie pod wsią Łopuchowo. Zamordowano ok. 2500 osób z istniejącej tu społeczności żydowskiej. Pod koniec okupacji 27 maja 1944 r. władze niemieckie przeprowadziły wywózkę do obozów koncentracyjnych ludności polskiej. Do obozów trafiło ok. 400 osób. Znaczna część z nich zginęła. U progu końca wojny Tykocin był miastem prawie całkowicie wyludnionym. Okres II wojny światowej zaznaczył się spustoszeniem zabytkowej zabudowy starej dzielnicy żydowskiej.

Po wojnie Tykocin utracił prawa miejskie, stając się wsią. Dopiero w 1993 r. rząd Hanny Suchockiej przywrócił dawne prawa miejskie.

3.2 Demografia

Aspektem w znacznym i wymiernym stopniu wpływającym na poziom potencjału społeczno-ekonomicznego jednostek terytorialnych są procesy demograficzne zachodzące w społeczności lokalnej gminy. Dla całego kraju jak i poszczególnych jednostek terytorialnych zmiany demograficzne są jednym z najpoważniejszych wyzwań w

najbliższych latach. Związane są one m.in. z wysokim poziomem migracji wewnętrznych i zewnętrznych, niskim przyrostem naturalnym, spadkiem dzietności i związanym z tym procesem starzenia się społeczeństwa. Dłuższy okres utrzymywania się niskiego współczynnika dzietności w połączeniu ze wzrostem średniej długości życia oraz fakt, że pokolenie wyżu demograficznego wchodzi w wiek emerytalny jest ogromnym problemem w odniesieniu do stabilności finansowej systemów emerytalnych oraz rynku pracy.

W skali gminy zmiany ilościowe populacji wpływają na zmiany liczby podatników, jak również determinują popyt na usługi komunalne czy komercyjne.

Według stanu na koniec 2014 r. (najbardziej aktualne dane GUS), liczba ludności w gminie Tykocin wyniosła 6404 osoby. W mieście Tykocin zamieszkiwało 2012 osób, a w obszarze wiejskim gminy 4392. Wśród wszystkich mieszkańców gminy było 3279 kobiet oraz 3125 mężczyzn. Widoczny jest stały i coroczny spadek liczby mieszkańców. W stosunku do roku 2010, przyjętego w analizach jako bazowy, wyniósł on 93 osoby (1,4%). W tym samym okresie, w powiecie białostockim zwiększyła się ogólna liczba mieszkańców.

Mimo postępującego i widocznego aczkolwiek niewielkiego spadku ludności w gminie Tykocin w ciągu ostatnich 5 lat, wskaźnik gęstości zaludnienia w gminie nie uległ zmianie i wynosi dla całej gminy (miasto Tykocin i obszary wiejskie) 31 osób na kilometr kwadratowy i jest znacznie niższy od średniej wojewódzkiej (59 os/km²).

Tabela 2 Liczba ludności gminy Tykocin. Z wyszczególnieniem podziału na miasto i obszar wiejski oraz płeć mieszkańców gminy.

LUDNOŚĆ	Ogółem	Miasto Tykocin	Część Wiejska gminy	Kobiety	Mężczyźni
2014	6404	2012	4392	3279	3125
2013	6435	2014	4421	3317	3118
2012	6440	2010	4430	3300	3140
2011	6477	2002	4475	3308	3169
2010	6497	2010	4487	3322	3175

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W gminie liczbie 100 mężczyzn odpowiada średnio liczba 106 kobiet. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 62,13% i jest grupą dominującą. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowi 20,15%, a w wieku przedprodukcyjnym 17,7%. Udział procentowy mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym systematycznie maleje, a w wieku poprodukcyjnym systematycznie, choć powoli, rośnie (w strukturze mieszkańców gminy na przestrzeni ostatnich lat. Jeżeli ten trend się nie zmieni, to w przyszłości będzie wzrastał współczynnik obciążenia demograficznego tj. liczba osób w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) odpowiadająca liczbie 100 osób w wieku produkcyjnym. W gminie Tykocin ten współczynnik, jeżeli nie nastąpi zmiana trendów ludnościowych, będzie wzrastał, wynika z postępującego procesu starzenia się społeczeństwa. Sukcesywny wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego odzwierciedla zmiany, jakie obserwujemy w danej jednostce terytorialnej oraz jakie będą nasilać się w przyszłości.

Tabela 3 Podział mieszkańców gminy Tykocin ze względu na ekonomiczne grupy wiekowe.

	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
2014	1134	3979	1291
2013	1160	3985	1290
2012	1189	3963	1288
2011	1217	3977	1283

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Powyższe dane potwierdza analiza zmian jakie postępują w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców gminy Tykocin. Grupą w której najsilniej zaznaczyły się spadki jest młodzież gminy Tykocin. W grupie wiekowej 15-19 w ciągu ostatnich lat odnotowano spadek o 114 osób. Natomiast najsilniejsze wzrosty są zauważalne wśród osób w wieku produkcyjnym. W najbliższej perspektywie czasowej nie będzie to stanowiło problemu, ale świadczy o powolnym procesie starzenia się społeczności gminy Tykocin.

Tabela 4 Mieszkańcy gminy Tykocin ze względu na przynależność do grup wiekowych w latach 2011 - 2014

Wiek mieszkańców gminy	2014	2013	2012	2011
0-4	299	306	324	318
5-9	337	341	327	331
10-14	316	306	306	327
15-19	324	372	412	438
20-24	509	511	534	519
25-29	507	522	511	527
30-34	516	500	482	463
35-44	870	853	838	844
45-59	1261	1273	1257	1270
60-69	632	615	619	618
70-79	483	471	474	486
80 i więcej	350	365	356	336

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Głównymi determinantami liczby ludności są przyrost naturalny oraz saldo migracji. Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów w danym okresie. Wskaźnik ten jest niezbędnym narzędziem monitorowania procesów demograficznych wpływających na sytuację społeczno-ekonomiczną kraju oraz poszczególnych jednostek administracyjnych w jego ramach. Ich poznanie pozwala na zaplanowanie działań mających na celu dostosowanie polityki społecznej do skutków zachodzących zmian i przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom.

Wskaźnik przyrostu naturalnego obliczanego na 1 000 ludności w gminie Tykocin jest ujemny (-1,09), zbliżony do powiatowego. Oznacza to, iż przyrost naturalny nie wpływa dodatnio na kształtowanie się liczby ludności w gminie, a ujemne wartości tego wskaźnika stymulują starzenie się społeczeństwa. Należy zwrócić uwagę, że w ciągu ostatnich lat ten wskaźnik był na poziomie dużo niższym od powiatowego i krajowego.

Skala urodzeń i zgonów w gminie Tykocin utrzymuje się w badanych latach 2010- 2013 na zbliżonym poziomie, natomiast w roku 2014 nastąpił znaczny wzrost urodzeń, co spowodowało wzrost współczynnika przyrostu naturalnego. Dla przykładu, liczba urodzeń zarówno w 2011 r., jak i 2013 r. kształtowała się w okolicach 50, natomiast liczba zgonów w 2011 r. wyniosła 84, natomiast w 2013 r. – 77. Najlepszym rokiem pod tym względem był rok 2014, w którym 65 urodzeniom odpowiadały 72 zgony.

Tabela 5 Małżeństwa oraz ruch naturalny w gminie Tykocin

	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Współczynnik przyrostu naturalnego
2014	25	65	72	-7	-1,09
2013	37	49	77	-28	-4,35
2012	29	65	92	-27	-4,18
2011	38	55	84	-29	-4,48
2010	31	64	85	-21	-3,27

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Za ogólny, aczkolwiek powolny, spadek liczby ludności w gminie Tykocin odpowiada również ujemne saldo migracji stałej (w roku 2014 było to -44 osoby). Saldo migracji jest to różnica (ujemna lub dodatnia) pomiędzy napływem (imigracja) i odpływem (emigracja) ludności. Migracja jest ważnym elementem zmian demograficznych zachodzących na poziomie krajowym jak i lokalnym. Może ona częściowo zrównoważyć skutki starzenia się społeczeństwa, ale równie dobrze może je pogłębić, gdy ludność, zwłaszcza ludzie młodzi, opuszczają na stałe dany region. Współczynnik migracji ma również wpływ na rozmiar zasobów siły roboczej co wpływa wymiennie na rozwój gospodarczy danego regionu. W kwestii migracji zauważalna jest ogólnopolska tendencja do przemieszczania się ludności z obszarów miejskich na mniej zurbanizowane obszary przyległe. W konsekwencji powoduje to tworzenie się swoistych pierścieni gmin wokół dużych miast, potęgujących proces rozlewania się miast. Gmina Tykocin nie korzysta jednak z tego zjawiska, co w perspektywie czasowej może znaleźć odzwierciedlenie w pogorszeniu się wyniku zarówno przyrostu naturalnego oraz pogłębić negatywne wyniki salda migracji.

Tabela 6 Migracje w gminie Tykocin

	Migracje wewnętrzne napływ	Migracje zagraniczne imigranci	Migracje wewnętrzne odpływ	Migracje zagraniczne emigracja	Saldo migracji stałej	Saldo migracji zewnętrznej
2014	35	-	73	6	-44	-6
2013	57	4	43	3	15	1
2012	55	1	71	-	-15	1
2011	73	1	64	1	9	-
2010	51	1	63	-	-11	1

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Proces odpływu mieszkańców gminy do miasta wojewódzkiego potwierdzili sami mieszkańcy w przeprowadzonych badaniach ankietowych. W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Tykocin pytanie **5.7 Jak oceniasz poziom migracji mieszkańców gminy do miasta wojewódzkiego? Jaka jest jej skala?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli oraz wykresu:

Tabela 7 Ocena poziomu Migracji do miasta wojewódzkiego przez mieszkańców gminy Tykocin

5.7 Jak oceniasz poziom migracji mieszkańców gminy do miasta wojewódzkiego? Jaka jest jej skala?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	20	7,25
2	25	9,06
3	75	27,17
4	92	33,33
5	46	16,67
Brak odpowiedzi	18	6,52
Ogółem	276	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Tykocin

Podsumowując należy stwierdzić, że:

- populacja gminy Tykocin, wynosząca na koniec 2014 r. 6404 mieszkańców, maleje, co jest rezultatem utrzymującego się od wielu lat ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji;
- gmina mimo dogodnego położenia (trasa S8 oraz bliskość Białegostoku) nie przyciąga migrantów z miasta wojewódzkiego;
- prognozowane zmiany liczby oraz struktury ludności wskazują na systematyczny spadek liczby mieszkańców gminy, w tym szczególnie osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a także wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym;
- zmiany w strukturze ludności gminy, polegające na wzroście udziału osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w ogóle populacji, wpisują się w ogólną tendencję starzenia się społeczeństwa, co będzie miało swoje skutki w obszarze polityki społecznej i edukacji;
- migracje oraz zmiana liczby i struktury ludności mogą w przyszłości stać się problemem m.in. dla finansów publicznych gminy, tracącej dochody z podatków, a stojącej w obliczu nowych wyzwań demograficznych i gospodarczych.

3.3 Obszar społeczny

Idea społeczeństwa obywatelskiego należy do najważniejszych idei filozofii politycznej mającej swoje odzwierciedlenie w polskiej ustawie zasadniczej. Społeczeństwo obywatelskie to takie społeczeństwo demokratyczne, w którym obywatele świadomie uczestniczą w życiu publicznym, są aktywni i odpowiedzialni, uczestniczą w różnych formach samoorganizacji, takich jak, stowarzyszenia, zrzeszenia, fundacje.

Organizacje pozarządowe

Z punktu widzenia rozwoju gminy istotne jest wspieranie inicjatyw pozostających poza sektorem publicznym. W gminie Tykocin podstawą dla powyższych działań jest Uchwała nr III/13/10 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 29 grudnia 2010 r. w sprawie przyjęcia Wieloletniego Programu współpracy gminy Tykocin z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

Zakres przedmiotowy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego obejmuje:

- realizację zadań gminy określonych w ustawach,
- konsultacje społeczne aktów prawa miejscowego,
- badanie potrzeb społecznych i sposobu ich zaspokajania,
- zwiększenie skuteczności działań podejmowanych w kierunku zaspokajania potrzeb lokalnych,
- promocję gminy otwartej na inicjatywy społeczności lokalnej.

Na terenie Tykocina działają niżej wymienione stowarzyszenia i fundacje:

- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tykocińskiej
- Narwiańskie Stowarzyszenie Krajoznawcze im. Zygmunta Bujnowskiego
- Klub Sportowy "HETMAN"
- Klub Sportowy „ORZEŁ” - Tykocin
- Fundacja Centrum Badań nad Historią i Kulturą Małych Miast
- Fundacja Europejska Wieś Bociania – Pętowo

Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tykocińskiej jest stowarzyszeniem powstałym w wyniku inicjatywy społecznej. Organizatorem i pierwszym Prezesem Towarzystwa był ksiądz infułat Stanisław Wierzbicki, rektor klasztoru Bernardynów. Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym 4 stycznia 2002 r. Celem działalności Towarzystwa jest wszechstronne rozwijanie ziemi tykocińskiej i zapewnienie jej poczesnego miejsca w województwie i kraju. Towarzystwo działa w partnerskiej współpracy z Białostockim Towarzystwem Kultury, stowarzyszeniami regionalnymi, związkami twórczymi i innymi organizacjami społeczno-kulturalnymi. Działania prowadzone są w obszarach kultury, nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania oraz w obszarze ekologii, ochrony zwierząt i ochrony dziedzictwa przyrodniczego. Realizowane są one poprzez:

- podejmowanie interwencji i działań w celu zahamowania ekologicznego i kulturowego dewastowania Tykocina,
- realizowanie programu budowy oczyszczalni ścieków w Tykocinie
- prowadzenie działalności edukacyjnej w ramach klubu "Pędziwiatr"
- organizowanie warsztatów ekologiczno-artystycznych, wystaw prac dzieci, spektakli

- organizowanie wyjazdów dzieci z grupy "Pędziwiatr" na występy w ramach wojewódzkich przeglądów artystycznych,
- prowadzenie kolonii wakacyjnych dla dzieci.

Siedziba Towarzystwa znajduje się na ul. 11 Listopada 56 16-080 Tykocin

Narwiańskie Stowarzyszenie Krajoznawcze im. Zygmunta Bujnowskiego zajmuje się realizacją celów służących rozwojowi i promocji Tykocina. Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym 22 kwietnia 2002 r. Do celów, na których koncentrowane są działania Stowarzyszenia należy: 1. wspieranie i rozwijanie infrastruktury turystycznej, 2. promocja Tykocina oraz innych miejscowości położonych w otulinie narwiańskiego parku narodowego, 3. popularyzacja wiedzy o obszarach chronionych, w szczególności o narwiańskim parku narodowym, 4. rozwój sportu i turystyki, 5. popieranie inicjatyw służących ochronie środowiska, 6. wspieranie działań służących polepszeniu bytu rolników, 7. organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, 8. organizacja pomocy społecznej, 9. współpraca z instytucjami o zbliżonych celach, 10. nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów pomiędzy różnymi środowiskami społecznymi, zawodowymi i gospodarczymi w Polsce i innych krajach. Siedziba Stowarzyszenia znajduje się na ul. 11 Listopada 8, 16-080 Tykocin

Klub Sportowy "HETMAN" jest Stowarzyszeniem, którego celem jest działalność sportowa, krzewienie kultury fizycznej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych na terenie działania klubu, oraz wychowywanie dzieci i młodzieży przez kulturę fizyczną i sport. Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym 13 listopada 2001 r. Siedziba Stowarzyszenia znajduje się na ul. Kochanowskiego 1, 16-080 Tykocin.

Klub Sportowy Orzeł – Tykocin jest Stowarzyszeniem, które rozpoczęło działalność w 2012 r. Obszar działań Klubu obejmuje wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu. Siedziba Stowarzyszenia znajduje się na ul. Jana Kochanowskiego 1 16-080 Tykocin.

Fundacja Centrum Badań nad Historią i Kulturą Małych Miast została ustanowiona w lutym 2010 r. i zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym 6 czerwca 2010 r. Celem Fundacji jest wspieranie aktywności badawczej, edukacyjnej i

kulturalnej w małych miastach Europy środkowo-wschodniej. Tykocin jest jednym z głównych obszarów działalności Fundacji. Niemniej zakładana jest realizacja celów w drodze współpracy z samorządami lokalnymi, placówkami oświatowymi i kulturalnymi oraz organizacjami dotycząca przyszłości małych miast w Polsce i Europie. Pod względem operacyjnym działania Fundacji skoncentrowane są na praktycznych aspektach ochrony i popularyzacji tożsamości historycznej, regionalnej i społecznej rozumianej jako podstawa świadomego uczestnictwa w kulturze oraz klarowności w życiu obywatelskim i politycznym. Fundacja wspiera transgraniczny dialog pomiędzy krajami członkowskimi Unii Europejskiej oraz Białorusią, Mołdawią i Ukrainą w sferze dziedzictwa kulturowego. Siedziba Fundacji znajduje się na Placu Stefana Czarnieckiego 10, 16-080 Tykocin.

Fundacja Europejska Wieś Bociania – Pętowo została ustanowiona w celu wspierania rozwoju i promocji działań pożytku publicznego. Fundację zarejestrowano w Krajowym Rejestrze Sądowym 26 maja 2010 r. Działania Fundacji obejmują następujące obszary: kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji, - nauki, edukacji, oświaty i wychowania, - krajoznawstwa oraz wypoczynku dzieci i młodzieży, - upowszechniania kultury fizycznej i sportu, - ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego, - upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji, - działań na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami. Siedziba Fundacji znajduje się na ul. Kolonia Kaczorowo 39, 16-080 Tykocin.

Poza wskazanymi wyżej organizacjami pozarządowymi, na terenie gminy Tykocin działa również dwanaście Stowarzyszeń Ochotniczych Straży Pożarnych.

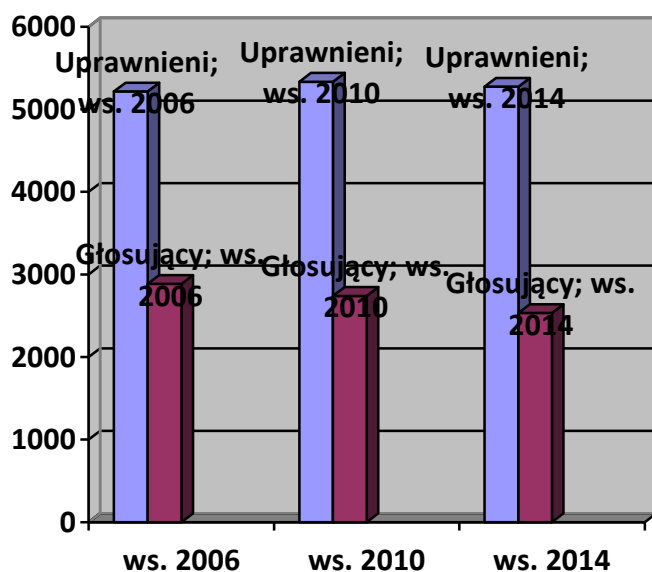
Warto zwrócić uwagę, że w przypadku większości Stowarzyszeń i Fundacji (poza Klubem Sportowym „Hetman”, Klubu Sportowego Orzeł – Tykocin oraz Ochotniczą Strażą Pożarną) cele statutowe tych organizacji są ściśle związane z regionem gminy Tykocin. Działalność sektora niepublicznego ukierunkowana jest przede wszystkim na wspieranie kultury, tradycji i rozwoju gminy Tykocin. Jest to zatem obszar będący jednocześnie podstawą budowania współpracy pomiędzy tymi organizacjami pozarządowymi, jak i podejmowania wspólnych przedsięwzięć z gminą. W kontekście walorów gminy związanych z jej położeniem, kulturą i historią, specyfikę obszaru działalności Stowarzyszeń i Fundacji, należy postrzegać jako mocną stronę gminy Tykocin oraz szansę na rozwój.

Wybory do samorządu terytorialnego

Emanacją aktywnie działającego społeczeństwa obywatelskiego jest udział w wyborach osób posiadających czynne prawo wyborcze.

Wykres 1 przedstawia czynny udział mieszkańców gminy Tykocin w trzech kolejnych wyborach samorządowych odpowiednio w roku 2006, 2010 oraz 2014 r.

Wykres 1 Czynny udział mieszkańców gminy Tykocin w wyborach samorządowych w latach 2006, 2010, 2014.

Źródło: Opracowanie własne

Z porównania zastosowanego w powyższym wykresie wynika, iż zarówno frekwencja w wyborach samorządowych (zarówno ujęta procentowo jak i w liczbach bezwzględnych osób głosujących w stosunku do uprawnionych do głosowania) ma tendencję spadkową w stosunku do wyborów przeprowadzonych w 2010 r. oraz 2006 r. Zgodnie z danymi dotyczącymi wskazanego okresu:

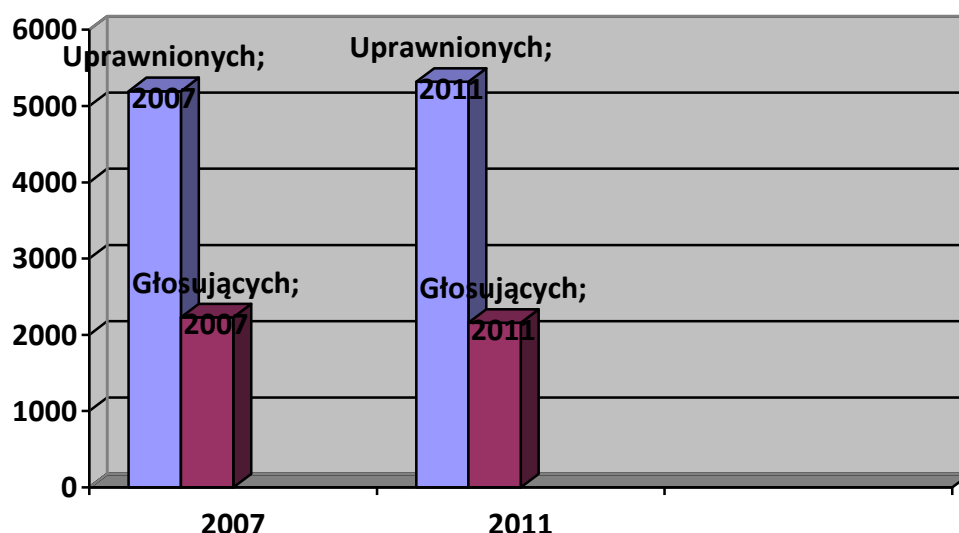
- w 2006 r. uprawnionych do głosowania w gminie Tykocin było 5216, głos w wyborach samorządowych oddało 2887, frekwencja wyniosła 48,75%.
- w 2010 r. uprawnionych do głosowania było 5335, w głosowaniu udział wzięło 2741 wyborców, frekwencja wyniosła 51,38%.
- w 2014 r. uprawnionych do głosowania było 5274, w wyborach wzięło udział 2534 osób, frekwencja - 48,04%.

Wybory parlamentarne

Poniższy wykres przedstawia frekwencję wyborczą w dwóch ostatnich wyborach parlamentarnych przeprowadzonych w 2011 r. oraz w 2007 r. W wyborach, które odbyły się w 2007 r. uprawnionych do głosowania było 5194, w głosowaniu wzięło udział 2229 osób, frekwencja wyniosła zaś 42,91%. Natomiast w wyborach parlamentarnych w 2011 r. uprawnionych do głosowania było 5317, do urn wyborczych poszło 2158 osób, frekwencja wyniosła zatem 40,59%.

Porównując dane z wykresu należy stwierdzić niewielki spadek frekwencji wyborczej w stosunku do 2007 r. przy jednoczesnym wzroście osób uprawnionych do głosowania.

Wykres 2 Frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych przeprowadzonych w 2011 r. oraz w 2007 r.

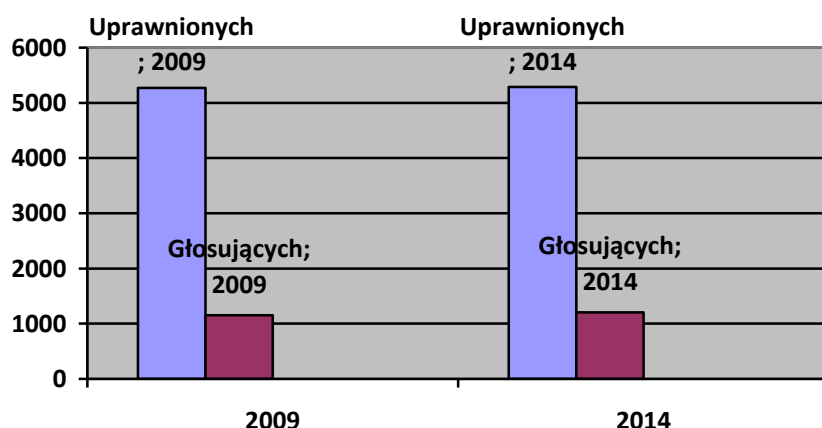

Źródło: Opracowanie własne.

Wybory do Parlamentu Europejskiego

Poniższy wykres przedstawia czynny udział mieszkańców gminy Tykocin w dwóch kolejnych wyborach do Parlamentu Europejskiego w roku 2009 oraz 2014.

Wykres 3 Czynny udział mieszkańców gminy Tykocin w wyborach do Parlamentu Europejskiego w latach 2009 i 2014.

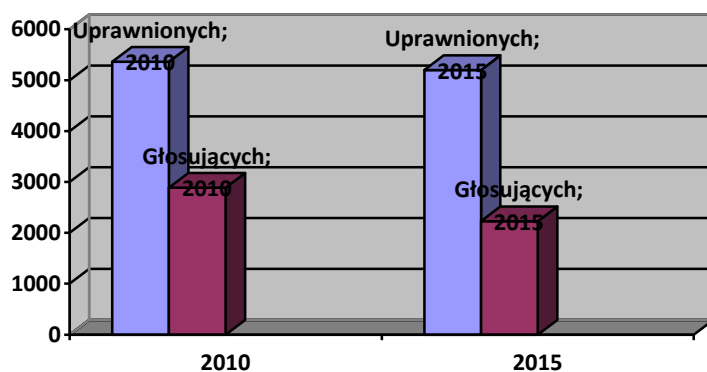

Źródło: opracowanie własne.

Powyższy wykres dowodzi, iż stosunkowo najmniejszym zainteresowaniem i zaangażowaniem cieszą się wybory do Parlamentu Europejskiego. W 2009 roku uprawnionych do głosowania było 5268 osób, zaś głos oddało 1151 wyborców, frekwencja wyniosła zatem 21,84 %. Natomiast w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2014 roku uprawnionych do głosowania było 5289 osób posiadających czynne prawo wyborcze, w głosowaniu udział wzięło 1206 wyborców, a zatem frekwencja wyniosła 22,8%.

Wybory Prezydenckie

Wykres 4 Udział obywateli gminy Tykocin w wyborach prezydenckich przeprowadzonych w latach 2010 i 2015.

Źródło: Opracowanie własne.

Z powyższego zestawienia wynika, że wybory prezydenckie cieszą się wśród mieszkańców gminy Tykocin, podobnie jak w całej Polsce, największym zainteresowaniem, głównie z uwagi na charakter i prestiż tych wyborów. W wyborach prezydenckich w 2010 r. uprawnionych do głosowania na terenie gminy było 5362, w głosowaniu wzięło udział 2887 osób, frekwencja wyniosła 53,84%. Dużo niższą frekwencję (ponad 10%) odnotowano w wyborach prezydenckich w 2015 r. Uprawnionych do wzięcia udziału w wyborach było 5199, głos oddało 2228 osób, a zatem frekwencja wyniosła 42,85%. Porównując frekwencję wyborczą w tegorocznych wyborach prezydenckich z wyborami w 2010 r. należy mieć również na uwadze szczególne okoliczności, w których odbywały się wybory, co z kolei mogło przyczynić się do wzrostu zaangażowania mieszkańców gminy.

Służba zdrowia

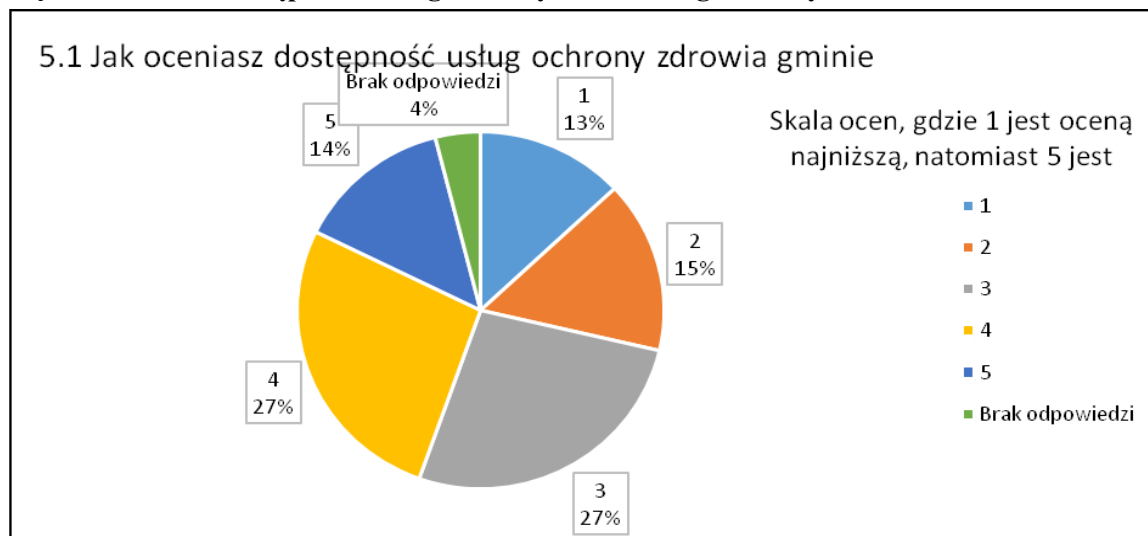
Na terenie gminy Tykocin funkcjonuje:

- Niepubliczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej,
- Gabinet stomatologiczny oraz Poradnia Rehabilitacyjna w Jeżewie Starym,
- Gabinet stomatologiczny w Tykocinie,
- Pogotowie ratunkowe w Jeżewie Starym,
- Apteka.

Specjalistyczna pomoc lekarska i leczenie szpitalne dostępne jest w mieście powiatowym Białymstoku. Tam również mieszkańcy gminy Tykocin mogą korzystać ze specjalistycznego poradnictwa oraz badań lekarskich.

W badaniu ankietowym zadano respondentom z gminy Tykocin pytanie **5.1 Jak oceniasz dostępność do usług ochrony zdrowia w gminie (podstawowa opieka medyczna, apteki, stomatolog)?** Większość uczestników badania wybrało ocenę dobrą oraz neutralną (odpowiednio 3 i 4 pkt. w skali pięciostopniowej). Niemniej warto zauważyć, że najwyższa ocena stanowi 14 %, a ocena niska i najniższa aż 29%.

Wykres 5 Ocena dostępności usług ochrony zdrowia w gminie Tykocin

Opieka Społeczna

Opieka społeczna w gminie Tykocin należy do obszaru zagadnień objętych Gminną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015 – 2021. Jest ona realizowana przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (MGOPS) w Tykocinie w oparciu o ustawę o pomocy społecznej. Działania mają na celu wsparcie osób i rodzin, co umożliwi przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie samodzielnie pokonać wykorzystując własne możliwości, umiejętności, zasoby i uprawnienia.

Zadania i finansowanie świadczeń pomocy społecznej:

Zadania z zakresu pomocy społecznej są podzielone na zadania zlecone finansowane z budżetu państwa oraz zadania własne finansowane z budżetu gminy.

Zadania zlecone gminie obejmują między innymi:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, stałych wyrównawczych, rent socjalnych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych, gwarantowanych okresowych, specjalnych okresowych,
- opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne,
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej (np. wyprawka szkolna, dożywianie dzieci w szkołach) bądź innych ustaw, mających na celu ochronę życia osób i rodzin (przyznawanie i wypłacanie zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych) - po zapewnieniu odpowiednich środków.

Zadania własne gminy obejmują:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, specjalnych celowych,
- przyznawanie pomocy celowej w formie rzeczowej,
- udzielanie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- pracę socjalną,
- poradnictwo socjalne,
- inne zadania z zakresu pomocy społecznej wynikające z rozeznanych potrzeb.

Oprócz realizowania powyższych zadań MGOPS zajmuje się :

- kierowaniem osób do Zespołu Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności celem uzyskania orzeczenia
- kompletowaniem dokumentów celem skierowania do domu pomocy społecznej
- pisanie podań, wniosków, pozwów do sądów w sprawach rodzinnych i świadczeń alimentacyjnych
- wnioskowaniem o leczenie od uzależnienia alkoholowego i narkotykowego
- organizowaniem wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin o trudnej sytuacji życiowej.

Na terenie gminy znajduje się Dom Pomocy Społecznej mieszczący się w byłym Klasztorze Bernardynów zarządzany przez Caritas. Zgodnie z danymi opracowanymi przez MGOPS ogólna liczba rodzin beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni lat 2012-2014 pozostaje na tym samym poziomie.

Tabela 8 Liczba rodzin beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni lat 2012-2014.

ROK	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2012	565	232	793
2013	586	249	799
2014	486	247	792

Źródło: Opracowanie własne MGOPS w Tykocinie

Tabela 9 Powody przyznania pomocy społecznej

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin								Liczba osób w rodzinach							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ubóstwo	178	175	162	137	134	142	160	165	719	714	625	514	494	509	546	547
Bezdomność	4	2	5	2	3	3	4	2	4	2	5	2	3	3	7	2
Potrzeba ochrony macierzyństwa	13	24	29	28	32	40	41	42	79	137	156	145	160	194	186	190
Bezrobocie	63	58	69	57	65	75	98	98	210	194	192	154	182	211	265	271
Niepelnosprawność	69	65	60	56	52	50	59	61	233	224	183	166	159	145	159	166
Długotrwała lub ciężka choroba	136	156	144	127	132	142	151	143	521	600	538	477	447	500	515	496
Bezradność w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego	46	45	37	31	29	24	21	20	235	220	187	151	139	120	92	82
Przemoc w rodzinie	5	0	0	1	2	1	2	7	22	0	0	5	7	5	6	25
Alkoholizm	7	11	12	9	8	6	8	8	21	35	33	21	20	11	14	19
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	3	3	3	3	2	1	5	3	10	10	10	9	2	1	5	3

Źródło: Opracowanie własne MGOPS w Tykocinie

Z powyższych danych wynika, że w latach 2012 – 2014 ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego są głównymi dysfunkcjami występującymi w rodzinach i wśród osób korzystających z pomocy społecznej. Pomoc społeczna w wysokim wymiarze udzielana była również ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa. Przy czym można zauważyć, od 2008 r., sukcesywny wzrost w zakresie przyznawania pomocy społecznej z tej przyczyny. Wzrost potrzeby korzystania z pomocy społecznej dotyczył również osób bezrobotnych, co odzwierciedlają dane z lat 2013 i 2014. W pozostałych przypadkach udzielanie pomocy społecznej utrzymywało się na stałym poziomie.

Korzystający z systemu wsparcia to osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, długotrwale bezrobotne, jak również osoby nieposiadające stałego źródła dochodu, pracujące w niepełnym wymiarze czasu pracy lub dorywczo. Wzrost kosztów utrzymania i niskie dochody własne są głównymi przyczynami zgłaszania się o pomoc finansową. Z danych przedstawionych w gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015 – 2021, wynika że gospodarstwa 1 i 4-osobowe są w grupie ryzyka pod względem samodzielnego pokonywania trudności życiowych, co wpływa na konieczność wsparcia przez system pomocy społecznej. Wśród rodzin objętych pomocą społeczną kluczowe miejsce zajmują rodziny z dziećmi.

Ważnym aspektem polityki społecznej gminy, na który jest zwrócona uwaga w gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015 – 2021, jest wspieranie rodzin. Istotną rolę w tym względzie odgrywają instytucje oświatowe, ośrodki pomocy społecznej oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze. Instytucje te, poza prowadzeniem działań doraźnych, organizowaniu i prowadzeniu specjalistycznego poradnictwa bądź interwencyjnego, są niejednokrotnie zmuszone przejąć opiekę nad dzieckiem. We wskazanej Strategii podkreślane jest, że w celu ograniczenia takich przypadków do minimum, należy w lokalnym środowisku prowadzić prawidłowe działania profilaktyczne, edukacyjne i naprawcze.

Od 2012 r. zostało prawnie uregulowane wspieranie rodziny nową ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r., Dz.U. 2011 Nr 149 poz. 887 z ost. zm. Dz.U. z 2014 r. poz. 619, 1188, 1198). Określa ona zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, jak i zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je jako dopełniające się i wzajemnie powiązane.

Nową formą wsparcia w rodzinie jest asystent rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Głównym celem asystentury jest podniesienie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych, prawidłowe prowadzenie gospodarstwa domowego, radzenie z codziennymi trudnościami. Według danych przedstawionych w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015 – 2021, z pomocy asystenta rodziny w 2014 r skorzystało 10 rodzin mieszkających w Tykocinie. Odnotowano następujące problemy dominujące w rodzinach objętych wsparciem:

- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- nieumiejętność w gospodarowaniu środkami finansowymi,
- trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- bezrobocie i ubóstwo,
- alkoholizm,
- trudności z dokonywaniem czynności urzędowych.

W Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015 – 2021 zwrócono również uwagę na dwie istotne grupy problemów społecznych występujących w gminie Tykocin. Należą do nich, po pierwsze, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba i sytuacja osób starszych oraz, po drugie, są to uzależnienia. W obu powyższych przypadkach stan działań gminy oceniony został jako niezadowalający. Zwrócono uwagę na następujące problemy:

- brak pełnego rozeznania co do rzeczywistej liczby osób niepełnosprawnych,
- istnienie, w zakresie rozpoznanej niepełnosprawności, wysokiej liczby osób upośledzonych umysłowo i przewlekłe psychicznie chorych,
- negatywny wpływ niepełnosprawności i długotrwałej lub ciężkiej choroby na możliwość podjęcia działalności zarobkowej,
- świadczone pomocy społecznej głównie w miejscu zamieszkania osób starszych i zaburzonych psychicznie,
- ograniczony udział osób starszych w życiu społecznym gminy,
- zwiększenie liczby przypadków nadużywania alkoholu oraz brak na terenie gminy placówek specjalizujących się leczeniem uzależnień,

Oдноśnie problemów związanych z występowaniem uzależnień warto zwrócić uwagę, że zwiększenie liczby przypadków nadużywania alkoholu nie znajduje pokrycia w danych dotyczących powodów udzielania pomocy społecznej w gminie Tykocin. Również z przeprowadzonego badania ankietowego nie wynika jednoznacznie, aby alkoholizm stanowił problem społecznie rozpoznawalny. Największa ilość respondentów uznała, że skala występowania nadużywania alkoholu utrzymuje się na średnim poziomie. Jedynie w ocenie 19 % respondentów skala występowania tego problemu jest bardzo wysoka. Poniższy wykres obrazuje dane uzyskane w wyniku badania ankietowego.

Wykres 6. Ocena skali występowania alkoholizmu w gminie Tykocin.

Niespójność powyższych danych wynikać może z faktu, że oszacowanie skali problemu uzależnienia jest trudne z uwagi na znaczny odsetek osób dotkniętych problemem, które jednak nie szukają wsparcia u profesjonalistów i w instytucjach pomocowych. Na takie uzasadnienie zwrócono uwagę w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015 – 2021, powołując się na informacje uzyskane z Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Oдноśnie wskazanych grup problemów należy stwierdzić, że polityka gminy Tykocin powinna w najbliższych latach uwzględnić działania w celu podniesienia świadomości społeczności gminy odośnie ich skali. Powinny być podjęte działania mające na celu konstruktywne rozwiązanie tych problemów, które nie będą polegały jedynie na finansowym wsparciu udzielanym przez pomoc społeczną. W związku z powyższym niezbędne jest

efektywne wdrożenie Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015 – 2021.

Oświata

Gmina Tykocin realizuje zadania oświatowe określone w ustawie o systemie oświaty oraz aktów wykonawczych do ustawy i ustawy o samorządzie gminnym.

Struktura organizacyjna oświaty w gminie Tykocin

Gmina Tykocin jest organem prowadzącym dla 6 szkół i przedszkola, wchodzących w skład dwóch zespołów szkół: Zespołu Szkół w Tykocinie oraz Zespołu Szkół w Radulach. Gmina Tykocin jest także organem prowadzącym dla Liceum Ogólnokształcącego i Technikum, wchodzących w skład Zespołu Szkół i Przedszkola w Tykocinie.

Ogółem w roku szkolnym 2014/2015 w szkołach prowadzonych przez gminę Tykocin uczy się 526 uczniów, w tym 359 uczniów szkół podstawowych oraz 153 uczniów gimnazjów. Do przedszkola i oddziału przedszkolnego, prowadzonych przez gminę Tykocin w roku szkolnym 2014/2015 uczęszcza 133 wychowanków. W porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 nastąpił wzrost liczby uczniów o 24 w szkołach podstawowych, zaś w gimnazjach liczba uczniów kształtuje się na niezmienionym poziomie w stosunku do ubiegłego roku szkolnego. Natomiast liczba wychowanków w przedszkolu i oddziale przedszkolnym w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 spadła o 16 osób.

Od kilku lat nie jest prowadzony nabór do szkół ponadgimnazjalnych prowadzonych przez gminę Tykocin. Ostatni nabór do Liceum Ogólnokształcącego odbył się w roku szkolnym 2011/2012, zaś do Technikum w roku szkolnym 2012/2013.

Tabela 10 Liczba uczniów szkół prowadzonych przez gminę Tykocin w latach 2007-2014.

Szkoła Rok szkolny	Szkoła Podstawowa w Tykocinie	Gimnazjum w Tykocinie	Szkoła Podstawowa w Radulach	Gimnazjum w Radulach	LO w Tykocinie	Technikum w Tykocinie
2007/2008	298	231	81	68	42	-
2008/2009	278	205	80	58	61	-
2009/2010	277	185	78	50	48	-
2010/2011	246	166	74	49	48	-
2011/2012	244	154	76	46	51	-

2012/2013	252	148	83	36	37	21
2013/2014	251	124	84	30	20	17
2014/2015	273	120	86	33	-	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Miejskiego w Tykocinie.

Absolwenci gimnazjów mogą kontynuować kształcenie w szkołach prowadzonych przez powiat białostocki oraz przez Miasto Białystok.

Tabela 11 Liczba wychowanków w przedszkolach prowadzonych przez gminę Tykocin w latach 2007/2014.

Rok szkolny szkoła	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13	13/14	14/15
Przedszkole w Tykocinie	85	50	98	122	135	129	119	117
Oddz.Przedszk. w Radulach	11	14	13	16	22	14	18	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Miejskiego w Tykocinie.

Nowoczesne technologie w oświacie

Oblicze współczesnej szkoły charakteryzuje poziom wyposażenia w środki techniczne do nauki i wzajemnego informowania. Liczba komputerów przeznaczonych do nauki w szkołach prowadzonych przez gminę Tykocin systematycznie wzrasta. Szkoły sukcesywnie wyposażane były w komputery i centra multimedialne. W latach 2007-2014 zwiększyła się dostępność komputerów szkolnych w przeliczeniu na jednego ucznia. W gimnazjum w Tykocinie dostęp do pracy z wykorzystaniem komputera w 2014 r. posiada średnio 4 uczniów, podczas gdy w roku 2007 r. dostęp taki posiadało około 10 uczniów. W gimnazjum w Radulach od roku szkolnego 2012/2013 liczba uczniów jest równa liczbie komputerów przekazanych im do korzystania.

Tabela 12 Baza szkolna

Nazwa szkoły	Baza szkolna
Zespół Szkół i Przedszkole w Tykocinie	25 sal lekcyjnych, 4 sale językowe, sala gimnastyczna duża i mała, sala taneczna, 3 pracownie komputerowe, gabinet logopedyczny, gabinet pedagoga, biblioteka i czytelnia multimedialna, 2 świetlice, stołówka i kuchnia, gabinet pierwszej pomocy przedmedycznej
Zespół Szkół w Radulach	9 sal lekcyjnych, sala dla oddziału przedszkolnego, pracownia komputerowa, kuchnia, szatnia, zastępcza sala gimnastyczna, świetlica, biblioteka, gabinet profilaktyki zdrowotnej

Źródło: Opracowanie Urzędu Miejskiego w Tykocinie.

Tabela 13 Działania wspomagające pracę nauczycieli i podnoszące jakość pracy (remonty, zakupy itp.).

Nazwa szkoły	Działania wspomagające pracę nauczycieli i podnoszące jakość pracy (remonty, zakupy itp.):
Zespół Szkół i Przedszkole w Tykocinie	Udział w projekcie unijnym „Rozwiń skrzydła” , remont i modernizacja sal lekcyjnych, kompleksowy remont bloku sportowego, zakup rzutników do sal, zakup komputerów do pracowni szkolnych, zakup sprzętu sportowego, powstanie placu zabaw na terenie szkolnym dla edukacji wczesnoszkolnej i oddziałów zerowych.
Zespół Szkół w Radulach	Zakup 7 komputerów do pracowni informatycznej, doprowadzenie ciepłej wody do łazienek, wykonanie barierki zabezpieczającej klatkę schodową, doposażenie w pomoce w ramach projektu systemowego „Nasze Dzieci – Nasza Przyszłość”

Źródło: Opracowanie Urzędu Miejskiego w Tykocinie.

Pomoc materialna dla uczniów – stypendia i zasiłki szkolne

Gmina Tykocin w roku szkolnym 2013/2014 wykorzystała środki finansowe na pomoc materialną dla uczniów w wysokości **234 473,00 zł**, z tego dotacja wyniosła **187 577,00 zł**. Ze stypendiów w w/w okresie skorzystało **263** uczniów znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z dochodu nieprzekraczającego miesięcznie **456,00 zł**. na 1 członka rodziny. Najwyższe stypendium wyniosło **128,00 zł**, najniższe **85,00 zł**. Podstawowym warunkiem otrzymania pomocy materialnej jest złożenie wniosku oraz dokonanie, potwierdzonego rachunkami, zakupu pomocy dydaktycznych tj., sprzęt sportowy oraz artykuły szkolne.

Ilość przyznanych stypendiów i zasiłków w roku szkolnym 2012/13 oraz wysokość środków finansowych wydatkowanych na ten cel z dotacji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14 Stypendia szkolne rok 2013/14.

Wyszczególnienie	Liczba uczniów w poprzednim roku szkolnym (IX-VIII)	Kwota wypłaconych środków
Stypendium szkolne – uczniowie szkół podstawowych	106	89 772,50
Stypendium szkolne- uczniowie gimnazjum	63	52 062,30
Stypendium szkolne- uczniowie szkół policealnych	7	7 460,00
Stypendium szkolne – uczniowie zasadniczych szkół zawodowych	14	13 459,12
Stypendium szkolne – uczniowie liceów ogólnokształcących, uzupełniających, profilowanych	25	24 761,45
Stypendium szkolne – uczniowie techników i techników uzupełniających	45	44 555,63
Stypendium szkolne – uczniowie szkół specjalnych przysposabiających do pracy	2	1 872,00
Zasiłek szkolny- uczniowie szkół podstawowych	1	530,00
Razem	263	234 473,00

Źródło: Opracowanie Urzędu Miejskiego w Tykocinie.

Tabela 15 Ilości stypendiów i zasiłków wypłaconych w kolejnych latach.

Lp.	Wyszczególnienie	Stypendium szkolne – liczba uczniów	Zasiłek szkolny – liczba uczniów
1.	Rok szkolny 2008/2009	315	0
2.	Rok szkolny 2009/2010	254	0
3.	Rok szkolny 2010/2011	239	0
4.	Rok szkolny 2012/2013	270	0
5.	Rok szkolny 2013/2014	262	1

Źródło: Opracowanie Urzędu Miejskiego w Tykocinie.

Stypendia szkolne za wyniki w nauce dla uczniów Zespołu Szkół i Przedszkole w Tykocinie i Zespołu Szkół w Radulach.

Burmistrz Tykocina Zarządzeniem nr 5/2013 z dnia 23 stycznia 2013r wprowadził regulamin przyznawania szkolnego stypendium za wyniki w nauce dla uczniów Zespołu Szkół i Przedszkole w Tykocinie i Zespołu Szkół w Radulach. O stypendium mogli ubiegać się uczniowie z bardzo dobrymi wynikami w nauce. Średnią ocen ustaliła komisja stypendialna, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej i samorządu uczniowskiego. Ilość i wysokość przyznanych stypendiów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16 Ilości i wysokość przyznanych stypendiów za wyniki w nauce.

Lp.	Wyszczególnienie	Stypendium zł	Średnia ocen	Ilość uczniów	Razem wyplacona kwota stypendiów
1.	Zespół Szkół i Przedszkole w Tykocinie	300	pow.5,50	12	3600
		200	od. 5,20 do 5,50	14	2800
	Zespół Szkół w Radulach	200	od. 5,20 do 5,50	8	1600
Razem				34	8000

Źródło: Opracowanie Urzędu Miejskiego w Tykocinie.

Rządowy program pomocy uczniom w roku 2013 „wyprawka szkolna”

Tabela 17 Dofinansowanie do zakupu podręczników w roku szkolnym 2013/2014.

Liczba uczniów słabowidzących, niesłyszących, z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi w przypadku, gdy jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność wymieniona wyżej, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, o którym mowa w art. 71b ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, realizujących w roku szkolnym 2013/2014 obowiązek szkolny lub obowiązek nauki w szkołach dla dzieci i młodzieży, którym udzielono dofinansowania do zakupu podręczników			
w klasach I-III szkoły podst.	w klasach IV-VI szkoły podst.	w klasach I-III gimnazjum	w szkołach ponadgimnazjalnych (z wyłączeniem szkół policealnych)
1	1	2	2

Grupa	Liczba uczniów rozpoczynających w roku szkolnym 2013/2014 naukę	Liczba uczniów, którzy otrzymali dofinansowanie na podstawie kryterium dochodowego	Liczba uczniów, którzy otrzymali dofinansowanie poza kryterium dochodowym (5%)	Razem liczba uczniów, którzy skorzystali z programu	Przekazana dotacja (w zł)	Wykorzystana dotacja (w zł)	Udział środków własnych (w zł)
w klasach I szkoły podstawowej	58	17	8	25	48.617,46	25 628,46	0
w klasach II szkoły podstawowej	60	18	6	24			
w klasach III szkoły podstawowej	53	15	4	19			
w klasach V szkoły podstawowej	66	17	3	20			
W klasach II zasadniczej szkoły zawodowej	0	0	0	0			
W klasach II liceów i techników	17	8	1	9			
RAZEM	254	75	22	97			

Źródło: Opracowanie Urzędu Miejskiego w Tykocinie.

Liczba dowożonych uczniów do szkół w roku szkolnym 2013/2014

W roku szkolnym 2015/2016 Gmina Tykocin realizuje dowóz do szkół funkcjonujących na jej terenie dla 447 uczniów do Zespołu Szkół i Przedszkole w Tykocinie oraz Zespołu Szkół w Radulach

Realizując wymogi art. 17 ustawy o systemie oświaty w kolejnych latach szkolnych, Gmina Tykocin zrealizowała dowóz do szkół, dla których jest organem prowadzącym, następującej liczbie uczniów:

Tabela 18 Dowóz uczniów do szkół w latach 2013/2014 i 2014/2015

Rok szkolny	Zespół Szkół i Przedszkola w Tykocinie	Zespół Szkół w Radulach
2013/2014	324	127
2014/2015	328	126

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tykocinie

Ponadto korzystając z auta zakupionego przy współudziale środków PFRON Gmina Tykocin zapewnia uczniom niepełnosprawnym, dowóz do szkół specjalnych w Białymstoku, jak również do szkół prowadzonych przez Gminę Tykocin.

Udział w projektach unijnych na rzecz szkół prowadzonych przez gminę Tykocin

Gmina Tykocin aktywnie wykorzystuje środki pochodzące z funduszy UE na modernizację bazy i infrastruktury oświatowej (przebudowa kotłowni w Zespole Szkół w Tykocinie – ze środków SAPARD w 2004r, przebudowa Zespołów Szkół w Tykocinie i Radulach- III etap instalacje co i kotłownie – ZPORR w 2006r., Rozwój infrastruktury edukacyjnej w gminie Tykocin – RPOWP w 2009 r., a także na poprawę jakości kształcenia (zajęcia pozalekcyjne dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej i I-III gimnazjum w Zespole Szkół i Przedszkole w Tykocinie w ramach projektu pn: „Rozwiń skrzydła” z POKL w 2013 r.).

Szkoły prowadzone przez gminę Tykocin również uczestniczą w różnego rodzaju projektach i programach. Szkoły wchodzące w skład Zespołu Szkół w Tykocinie posiadają również certyfikat szkół bez przemocy.

Działania na rzecz planowania kariery zawodowej przez absolwentów gimnazjów

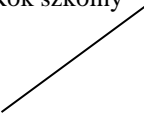
Poradnictwo zawodowe jest istotnym elementem wsparcia systemu edukacji. Opiera się ono na doktrynie, która zakłada, że planowanie i rozwój kariery zawodowej jest procesem, który należy rozpocząć od wczesnego dzieciństwa i który trwa przez całe życie człowieka. Zadaniem doradcy zawodowego jest towarzyszenie uczniowi w istotnych momentach tego procesu i pomoc w zdobyciu wiedzy o własnych predyspozycjach i zdolnościach, a także o uwarunkowaniach kluczowych dla podejmowanych decyzji o wyborze zawodu czy szerzej - własnej ścieżki kariery. Zadania z zakresu poradnictwa i informacji zawodowej realizowane są przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Mogą one również być wykonywane przez doradców zawodowych zatrudnionych w szkołach. Realizacja tego typu zadań może też polegać na aktywnym uczestnictwie w działaniach z zakresu poradnictwa zawodowego, organizowanych przez właściwą poradnię psychologiczno-pedagogiczną lub wyspecjalizowane Centra Doradztwa Zawodowego funkcjonujące w sąsiednich powiatach. W aktualnie funkcjonującym systemie edukacji w Polsce, z uwagi na postawę programową kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych, prowadzenie doradztwa zawodowego jest niezbędne w szczególności, w przypadku uczniów gimnazjów. Poznając własne predyspozycje zawodowe, a także sprawności intelektualnej, osobowości i uzdolnień mają szansę jako absolwenci gimnazjów dokonać trafnego wyboru własnej ścieżki kariery.

Uczniowie szkół prowadzonych przez gminę Tykocin uczestniczą w akcjach dotyczących poradnictwa zawodowego organizowanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, dla przykładu w 2009 roku odbyły się organizowane przez WUP – Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej przy współpracy z Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku, „Dni Aktywności Zawodowej”. Zainteresowaniem młodzieży cieszyły się prezentacje dotyczące: form aktywizacji osób bezrobotnych, pracy za granicą, warsztat "Poznaj siebie - pierwszym krokiem do kariery" oraz usługi CliPKZ. Uczestnicy spotkań skorzystali także z indywidualnych konsultacji. Tak cenne inicjatywy powinny być jak najczęstszym udziałem młodzieży.

Zatrudnienie w oświacie

W szkołach prowadzonych przez gminę Tykocin w roku szkolnym 2014/2015 zatrudnionych jest ogółem 75 nauczycieli w wymiarze 65,23 etatu, w tym 3 stażystów w wymiarze 1,42 etatu, 4 nauczycieli kontraktowych zatrudnionych wymiarze 2,05 etatu, 13 nauczycieli mianowanych zatrudnionych w wymiarze 11,91 etatu oraz 55 nauczycieli dyplomowanych zatrudnionych w wymiarze 49,85 etatu. W porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 liczba etatów nauczycielskich wzrosła o 2/3 etatu, zaś liczba zatrudnionych nauczycieli spadła o 3. Stała tendencję w liczbie etatów pedagogicznych ma swoje źródło w stosunkowo stabilnej liczbie uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie gminy.

Tabela 19 Zatrudnienie nauczycieli w latach 2007-2014.

Rok szkolny Zatr.	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13	13/14	14/15
Liczba osób	80	84	76	90	89	77	72	75
Liczba etatów	80	76,74	70,48	79,07	78,11	68,38	64,58	65,23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Miejskiego w Tykocinie.

Tabela 20 Liczba etatów pedagogicznych w podziale na stopnie awansu zawodowego.

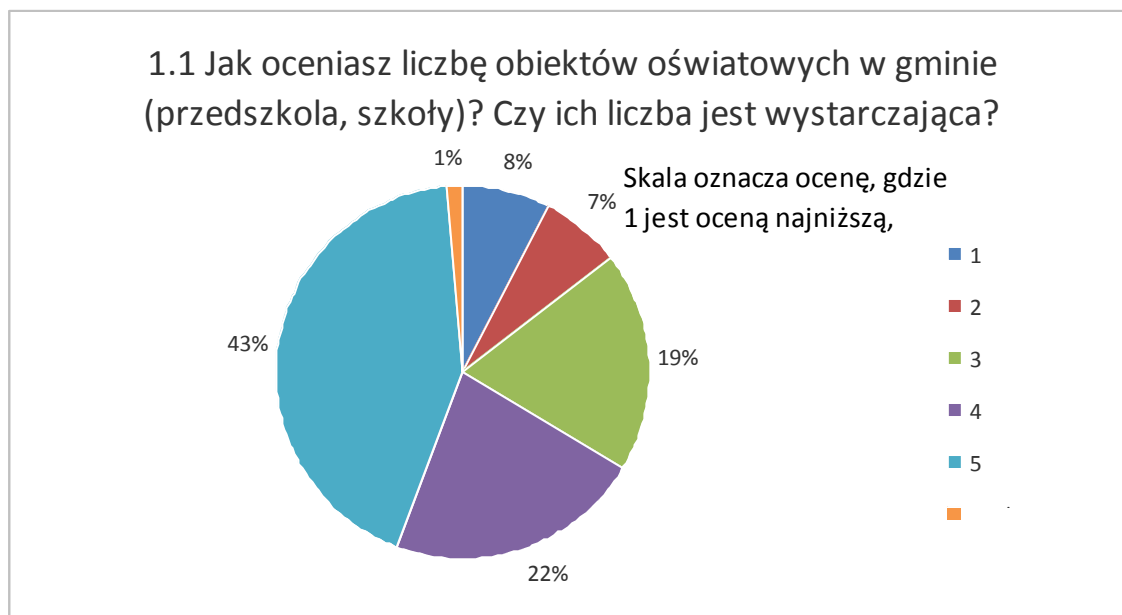
Stopień awansu Rok szk.	Stażysta	Kontraktowy	Mianowany	Dyplomowany	Razem
2007/2008	2	21	23	34	80
2008/2009	2,03	20,44	17,55	35,72	76,74
2009/2010	2,05	12,83	17,53	38,07	70,48
2010/2011	6,7	10,64	18,55	43,18	79,07
2011/2012	3,56	8,23	22	44,32	78,11
2012/2013	0,95	4,16	18,64	44,63	68,38
2013/2014	0,4	1,87	15,50	46,81	64,58
2014.2015	1,42	2,05	11,91	49,85	65,23

Źródło: Opracowanie Urzędu Miejskiego w Tykocinie.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym w ramach konsultacji społecznych wśród mieszkańców gminy Tykocin postawiono pytanie o ocenę liczby szkół znajdujących się na terenie gminy, jak i o jakość kształcenia i ofertę edukacyjną prezentowaną przez te placówki. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, iż znaczna część lokalnej społeczności biorącej udział w badaniu pozytywnie ocenia zarówno poziom sieci szkół jak i jakość nauczania, a także ofertę przedstawianą przez szkoły.

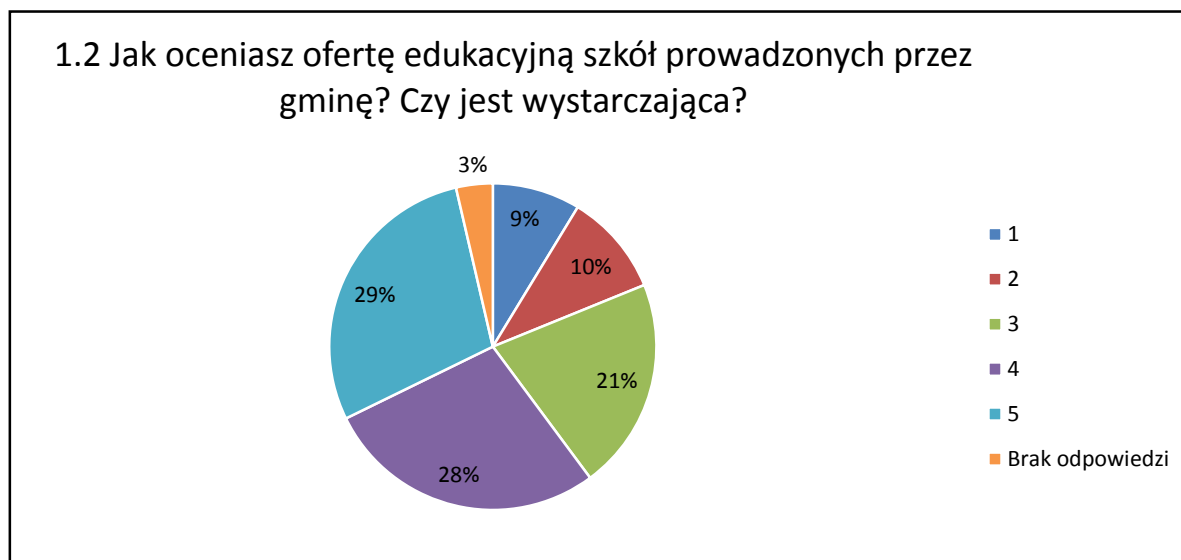
W odpowiedzi na pytanie: ***Jak oceniasz liczbę obiektów oświatowych w gminie (przedszkola, szkoły)? Czy ich liczba jest wystarczająca?***. Rozkład odpowiedzi uzyskanych od respondentów został zaprezentowany poniżej w postaci wykresu:

Rysunek 4 Ocena liczby obiektów oświatowych w gminie Tykocin

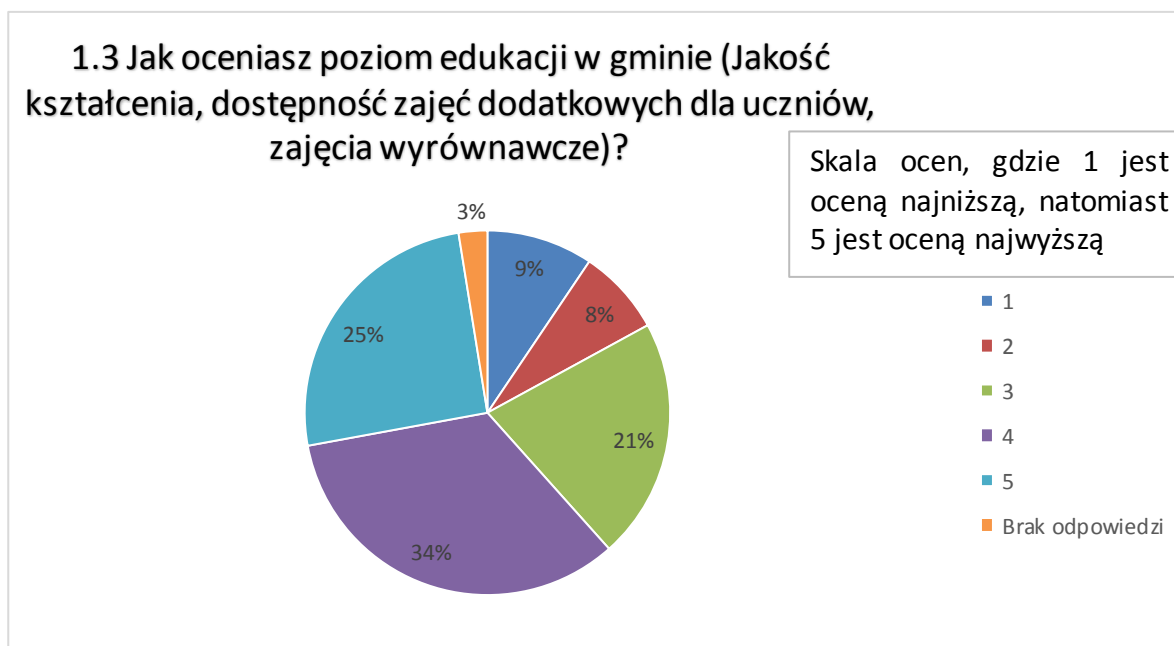
W badaniu respondentom z gminy Tykocin zadano pytanie ***Jak oceniasz ofertę edukacyjną szkół prowadzonych przez gminę? Czy jest wystarczająca?***. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia się następująco:

Rysunek 5. Ocena oferty edukacyjnej szkół prowadzonych przez gminę Tykocin

W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Tykocin również pytanie: ***Jak oceniasz poziom edukacji w gminie (jakość kształcenia, dostępność zajęć dodatkowych dla uczniów, zajęcia wyrównawcze)?***. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci wykresu:

Rysunek 6. Ocena poziomu edukacji w gminie Tykocin

Z przeprowadzonych badań ankietowych jednoznacznie wynika pozytywna ocena szkół prowadzonych przez gminę Tykocin. Szkoła zapewnia uczniom wystarczającą liczbę zajęć pozalekcyjnych oraz zajęć wyrównawczych dla uczniów z problemami w uczeniu się. Jakość kształcenia również została oceniona na wysokim poziomie. Na pozytywną ocenę sieci szkół w gminie wpływać mogą dwie kwestie. Po pierwsze z przepisów regulujących ustrój szkolny wynika, że gmina jest organem prowadzącym dla szkół podstawowych i gimnazjów. Są to etapy edukacyjne, w których stosunkowo rzadko dostrzega się wpływ wyborów edukacyjnych na dalsze życie zawodowe absolwentów. Inny wniosek jaki wyłania się z badań to taki, iż sieć szkół jest wystarczająca w ocenie mieszkańców z uwagi na dużą migrację rodziców potencjalnych uczniów do większych aglomeracji w poszukiwaniu zatrudnienia. Wraz z rodzicami bowiem wyjeżdżają dzieci i tam podejmują naukę. Wniosek taki można wyprowadzić z opinii respondentów, wedle której słabo oceniają oni w większości możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie gminy oraz zdobycia tu zawodu.

Bezpieczeństwo

Za zapewnienie bezpieczeństwa na terenie gminy odpowiedzialny jest Posterunek Policji w Tykocinie (ul. 11 Listopada 36) oraz Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych.

Posterunek Policji w Tykocinie objęty jest rejonem działania Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku w ramach powiatu białostockiego. Na terenie powiatu białostockiego (z wyłączeniem Miasta Białystok) funkcjonują 4 Komisariaty Policji, które nadzorują pracę 4 Posterunków Policji.

Rysunek 7 Podział terytorialny ze względu na rejonów działania Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku.

Źródło: Komenda Miejska w Białymstoku, Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu białostockiego (z wyłączeniem miasta Białystok) za rok 2013.

Istotnym elementem zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego jest prowadzenie kompleksowych działań prewencyjnych oraz operacyjnych i porządkowych. Zgodnie z koncepcją, przedstawioną w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015 – 2021, jednym z obszarów realizowania tego typu działań w gminie Tykocin jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Na terenie gminy Tykocin, na podstawie przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie utworzony został i funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zakres działań Zespołu określony jest w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2012-2017. Poszczególne zadania realizowane są w ramach grup roboczych.

W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele:

- Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tykocinie;
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Sądu Rejonowego w Białymstoku;

- Posterunku Policji w Tykocinie;
- Oświaty;
- Służby zdrowia;
- Organizacji pozarządowej.

Przypadki wystąpienia przemocy w rodzinie mogą być zgłaszane w drodze procedury „Niebieskiej Karty”. W ostatnich trzech latach w gminie Tykocin nastąpił znaczny wzrost odnotowanej przemocy domowej. Najczęstszym powodem zakończenia procedury „Niebieskiej Karty” było ustanie przemocy w rodzinie i uzasadnione przypuszczenie o zaprzestaniu dalszego jej stosowania. W jednym przypadku rozstrzygnięto o braku zasadności podejmowania działań.

Tabela 21 Procedury „Niebieskiej Karty” w gminie Tykocin w latach 2012 – 2014.

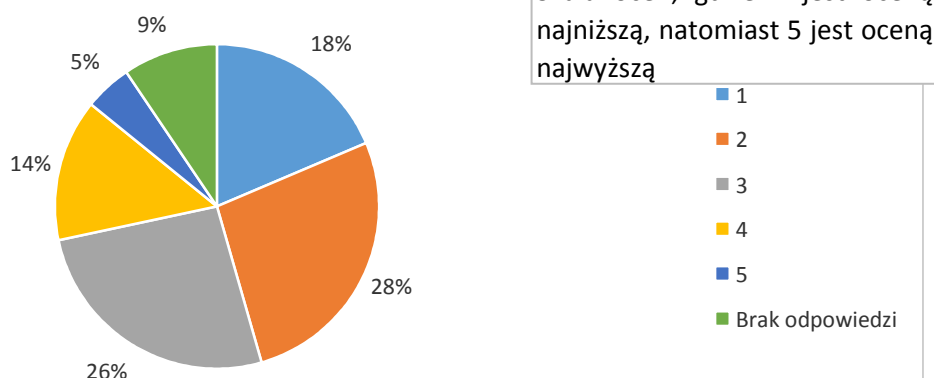
Rok	2012	2013	2014
Pracownik socjalny	3	6	2
Policja	2	7	22
Szkoła	0	0	2
Służba zdrowia	0	0	0
GKRPA	0	0	0
Ogółem	5	13	26
Liczba zakończonych procedur NK	1	7	30

Źródło: Opracowanie własne MGOPS w Tykocinie

W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom pytanie **5.4 Jaka jest skala występowania w gminie przestępczości i przemocy w rodzinie?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci wykresu. Respondenci wysoko ocenili bezpieczeństwo w wyżej wskazanym zakresie. Jedynie 5% osób biorących udział w konsultacjach uznało, że częstość występowania takich zachowań jest bardzo wysoka. Natomiast 20% respondentów wskazało najniższą skalę oceny.

Wykres 7. Ocena występowania przestępczości i przemocy w rodzinie, w gminie Tykocin

5.4 Jaka jest skala występowania w gminie przestępczości i przemocy w rodzinie? (1-niska do 5- wysoka)

Powyższe wyniki pokrywają się również w części badania ankietowego, którego celem było wskazanie elementów, postrzeganych przez mieszkańców gminy Tykocin jako najpilniejsze do realizacji. Poprawa bezpieczeństwa uzyskała tu wynik plasujący się poniżej 10% respondentów. Z przeprowadzonego badania ankietowego wynika, że pomimo wzrostu odnotowanej liczby zgłoszeń przypadków przemocy w rodzinie, fakt ten, z punktu widzenia mieszkańców gminy, nie ma znacznego wpływu na istnienie potrzeby podejmowania szczególnych działań w celu poprawy bezpieczeństwa.

Innym obszarem działań prewencyjnych, które zostały podjęte przez gminę Tykocin jest przeciwdziałanie zagrożeniom zdarzeniami drogowymi. 11 czerwca 2013 r., z udziałem przedstawicieli Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego w Białymstoku, Urzędu Miasta w Tykocinie, Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku oraz społeczności szkolnej, dokonano uroczystego otwarcia miasteczka ruchu drogowego zlokalizowanego przy Zespole Szkół w Tykocinie. Przedsięwzięcie zostało zrealizowane dzięki pomysłowi oraz inicjatywie Dyrekcji szkoły, przy wsparciu Urzędu Miasta w Tykocinie oraz WORD w Białymstoku. Funkcjonujące przy Zespole Szkół Gminne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Tykocinie, dzięki któremu odbywa się systematyczne szkolenie dzieci w zakresie wychowania komunikacyjnego, pozwoliło określić dalsze potrzeby rozwoju kształcenia w ww. zakresie. Z obecności miasteczka na terenie Tykocina korzystają również szkoły z sąsiednich gmin.

Na terenie gminy Tykocin funkcjonują następujące Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych:

- Jednostka OSP Tykocin
- Jednostka OSP Jeżewo Stare
- Jednostka OSP Łopuchowo
- Jednostka OSP Siekierki
- Jednostka OSP Piaski
- Jednostka OSP Sawino
- Jednostka OSP Sierki
- Jednostka OSP Rzędziany
- Jednostka OSP Pajewo
- Jednostka OSP Nieciece
- Jednostka OSP Saniki
- Jednostka OSP Radule

Jednostki OSP Tykocin i OSP Jeżewo Stare należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-gaśniczego.

3.4 Obszar gospodarczy

Rolnictwo

Gmina Tykocin ma charakter typowo rolniczy. Świadczy o tym struktura użytkowania terenu, z dominującym udziałem użytków rolnych – prawie 65% ogółu powierzchni. Wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010 w gminie Tykocin funkcjonowało 985 gospodarstw rolnych (wyłącznie indywidualnych), w tym 883 o powierzchni ogółem powyżej 1 ha. Blisko 27% gospodarstw stanowiły te o powierzchni ogółem 15 ha i więcej. Działalność rolną prowadziło 99,4% (979) ogółu gospodarstw rolnych¹.

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosiła 15,58 ha (w tym użytki rolne 12,71 ha; użytki rolne w dobrej kulturze 12,64 ha).

W gminie Tykocin ogólna powierzchnia zasiewów w 2010 roku wyniosła 7 080,53 ha, z czego największą część stanowiły zboża – 5 234,66 ha. Powierzchnię zasiewów zaprezentowano w Tabeli 22.

¹ Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks

Tabela 22. Powierzchnia zasiewów w gminie Tykocin według rodzaju wg PSR 2010

Rodzaj zasiewu	Powierzchnia w ha
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi, w tym:	5048,13
Pszenica ozima	375,22
Pszenica jara	235,06
Żyto	493,34
Jęczmień ozimy	43,62
Jęczmień jary	225,64
Owies	285,80
Pszenżyto ozime	1010,48
Pszenżyto jare	65,82
Mieszanki zbożowe ozime	55,13
Mieszanki zbożowe jare	2258,02
Kukurydza na ziarno	181,41
Ziemniaki	226,95
Uprawy przemysłowe	92,33
Buraki cukrowe	3,47
Rzepak i rzepik	88,86
Strączkowe jadalne na ziarno	0
Warzywa gruntowe	225,29

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks

W gospodarstwach rolnych poza produkcją roślinną była również realizowana produkcja zwierzęca. W 583 gospodarstwach hodowane było bydło (w tym bydło krowy w 547), w 241 odbywał się chów trzody chlewnej, a w 352 odbywał się chów drobiu. W poniższej tabeli przedstawiono liczebność zwierząt gospodarskich wg PSR 2010 w gminie Tykocin.

Tabela 23. Zwierzęta gospodarskie w gminie Tykocin wg PSR 2010

Pogłowie zwierząt	Liczebność w szt.
Bydło razem, w tym:	13 254
Bydło krowy	6 904
Trzoda chlewna razem, w tym:	3 531
Trzoda chlewna lochy	304
Konie	217
Drób ogółem, w tym:	7 771
Drób kurzy	7 282

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks

Prawie 70% (678) gospodarstw rolnych na terenie gminy posiadało ciągniki. W sumie gospodarstwa posiadały 1 451 ciągników, co daje średnio ponad dwa ciągniki na gospodarstwo.

Prawie wszystkie gospodarstwa rolne (ponad 99%) posiadały dochody z działalności rolniczej – 979 gospodarstw. Dochody z emerytury i renty osiągało 200 gospodarstw rolnych,

a dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej osiągało 136 gospodarstw. W przypadku 283 gospodarstw rolnych ich dochody uzupełniane były dochodami z pracy najemnej.

Podmioty gospodarki narodowej

Na koniec marca 2015 roku na terenie gminy funkcjonowały 303 podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON. Z ogółu podmiotów 156 (51,5%) funkcjonuje na terenie samego miasta Tykocin, zaś 147 na terenach wiejskich gminy. Prawie 95% zarejestrowanych podmiotów stanowiły te zaliczane do sektora prywatnego, zaś resztę (18 jednostek) stanowiły podmioty z sektora publicznego. Zmiany liczby podmiotów gospodarki narodowej wg liczby pracujących w latach 2010 – 2014 zaprezentowano w Tabeli 24.

Tabela 24. Liczba oraz struktura podmiotów gospodarki narodowej wg liczby pracujących w gminie Tykocin w latach 2010 – 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	265	261	277	292	301
udział podmiotów w %					
do 9 osób pracujących	94,0	93,9	97,8	97,9	98,0
10-49 osób pracujących	6,0	6,1	2,2	2,1	2,0
50-250 osób pracujących	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
powyżej 250 osób pracujących	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Statystyczny w Białymstoku.

W analizowanym okresie liczba podmiotów nieznacznie wzrosła (o 13%) – z 265 w 2010 roku do 301 w 2014 roku. Wzrost ten był niższy od średniej dla powiatu (17,7%), ale znacząco wyższy od średniej dla województwa – 7%. Grupę dominującą stanowią podmioty o liczbie pracujących do 9 osób. Grupa ta w analizowanym okresie zwiększyła się nie tylko w ujęciu bezwzględnym, ale także i względnym – z 94% w ogóle zarejestrowanych podmiotów do 98%. Należy podkreślić, iż w gminie nie został zarejestrowany żaden podmiot o liczbie pracujących powyżej 50 osób, co świadczy o charakterze przedsiębiorczości na terenie gminy Tykocin. Ma ona raczej charakter indywidualnej działalności, prowadzonej przez osoby fizyczne z ograniczoną liczbą pracujących.

Wśród zarejestrowanych podmiotów dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w liczbie 226, co stanowiło 75% ogółu podmiotów. Na koniec marca 2015 roku w gminie zarejestrowanych było 26 spółek, w tym 12 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Największa liczba podmiotów działała w sekcji Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (G) – 25,4%, następnie w sekcji Budownictwo (F) – 13,9% oraz sekcji Przetwórstwo przemysłowe (C) – 8,9% (por.

tabela 4). W gminie Tykocin nie były zarejestrowane podmioty z sekcji Górnictwo i wydobywanie (B) oraz w sekcji Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (T) i w sekcji Organizacje i zespoły eksterytorialne (U)². Zestawienie podmiotów gospodarki narodowej wg sekcji na dzień 31.03.2015 zaprezentowano w Tabeli 25.

Tabela 25. Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD

ogółem		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
gmina Tykocin	303	24	0	27	1	2	42	77	15	11	2	9	5	20	5	14	12	10	8	19	0	0
miasto	156	7	0	9	0	1	14	44	7	9	1	8	3	14	3	3	8	5	7	13	0	0
obszar wiejski	147	17	0	18	1	1	28	33	8	2	1	1	2	6	2	11	4	5	1	6	0	0

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Statystyczny w Białymstoku.

W samym mieście Tykocin najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w sekcji G oraz F i M (Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna). Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą dominowały te same rodzaje działalności, jak w przypadku ogółu podmiotów działających na terenie gminy (Tabela 26) – sekcja G 29%, sekcja F 19% i sekcja A oraz C po prawie 9%.

Tabela 26. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD (stan na dzień 31.03.2015)

ogółem		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
gmina Tykocin	226	20	0	20	0	1	42	66	15	11	1	9	1	18	5	0	0	8	3	6	0	0
miasto	113	5	0	6	0	0	14	37	7	9	0	8	0	14	3	0	0	3	3	4	0	0
obszar wiejski	113	15	0	14	0	1	28	29	8	2	1	1	1	4	2	0	0	5	0	2	0	0

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Statystyczny w Białymstoku.

Analiza przedmiotu działalności podmiotów zarejestrowanych w gminie Tykocin pod względem sekcji PKD, wskazuje, że ich domeną jest działalność usługowa.

Przedstawione dane charakteryzują poziom przedsiębiorczości jedynie samej gminy Tykocin. Poniżej przedstawiono dane z tego zakresu dla analizowanej gminy na tle pozostałych gmin powiatu białostockiego i województwa podlaskiego. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Tykocin (wg stanu na 31.12.2013 r.) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ukształtowała się na poziomie 454, gdy w powiecie białostockim relacja ta

² Dane udostępnione przez Urząd Statystyczny w Białymstoku.

wynosiła 804, zaś w województwie 808. Wskaźnik ten plasował gminę Tykocin na 14 miejscu wśród gmin powiatu białostockiego (na 15) i 82 miejscu w województwie podlaskim (na 116). Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu białostockiego została przedstawiona w Tabeli 27.

Tabela 27. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu białostockiego wg stanu na dzień 31.12.2014.

Jednostka terytorialna	Liczba podmiotów
Choroszcz	853
Czarna Białostocka	661
Dobrzyniewo Duże	882
Gródek	647
Juchnowiec Kościelny	1001
Łapy	746
Michałow	548
Poświętne	503
Supraśl	1105
Suraz	696
Turośń Kościelna	841
Tykocin	454
Wasilków	994
Zabłudów	641
Zawady	418

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks

Opisana sytuacja w zakresie liczby podmiotów determinuje sytuację na rynku pracy. Wobec niewielkiej liczby podmiotów gospodarki narodowej, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, w roku 2013 łącznie zatrudnione były 473 osoby. Jednocześnie charakter gminy (rolniczy) powoduje, że liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne, jest stosunkowo niewielka w porównaniu z pozostałymi gminami powiatu białostockiego. Liczbę osób bezrobotnych w gminach powiatu białostockiego zaprezentowano w Tabeli 28.

Tabela 28. Liczba osób bezrobotnych w gminach powiatu białostockiego w latach 2010-2013

Jednostka terytorialna	ogółem					w tym kobiety				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Choroszcz	588	646	724	711	661	268	297	301	296	263
Czarna Białostocka	777	762	797	796	631	378	386	386	390	333
Dobrzyniewo Duże	374	382	400	448	373	158	185	164	191	164
Gródek	476	495	453	452	394	213	247	198	187	160
Juchnowiec Kościelny	709	724	840	833	712	329	331	362	344	308
Łapy	1 842	1 630	1 715	1 695	1 513	785	709	712	693	650
Michałow	455	434	493	517	435	192	199	209	218	199
Poświętne	175	161	179	189	178	78	80	94	102	88
Supraśl	708	757	831	819	726	310	333	335	340	278
Suraz	96	106	103	107	100	39	46	48	44	39
Turośń Kościelna	250	254	276	284	272	115	119	119	126	115
Tykocin	226	254	291	324	247	98	104	122	142	110
Wasilków	803	843	910	956	837	365	393	432	415	392
Zabłudów	502	519	567	571	494	206	229	227	218	203
Zawady	73	86	79	86	66	38	41	37	41	32

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks

W gminie Tykocin w latach 2010-2013 odnotowano stały wzrost liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych na poziomie 11-14% w stosunku rocznym. Natomiast w roku 2014 nastąpił znaczący spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych do poziomu 247 osób. Wśród bezrobotnych we wszystkich analizowanych latach dominują mężczyźni. Najwyższy udział kobiet w strukturze bezrobotnych miał miejsce w roku 2010, 2013 i 2014 – było to nieco ponad 43%.

W strukturze bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Znaczną grupę bezrobotnych stanowią również osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, jak też zasadniczym zawodowym. W analizowanym okresie najmniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Bezrobocie wg poziomu wykształcenia, w podziale na kobiety, osoby niepełnosprawne i bez kwalifikacji zawodowych zaprezentowano w Tabeli 29.

Tabela 29. Liczba bezrobotnych wg poziomu wykształcenia w gminie Tykocin w latach 2010 – 2014

Wyszczególnienie	Bezrobotni ogółem	w tym kobiety	Bez kwalifikacji zawodowych	Bezrobotni niepełnosprawni
2010	226	98	83	4
Wyższe	32	16	-	0
Policealne i średnie zaw.	52	29	-	1
Średnie ogólne	15	12	11	0
Zasadnicze zawodowe	41	13	-	1
Gimnazjalne i poniżej	86	28	72	2
2011	254	104	88	9
Wyższe	20	12	-	0
Policealne i średnie zaw.	60	34	3	1
Średnie ogólne	20	12	10	0
Zasadnicze zawodowe	65	18	1	3
Gimnazjalne i poniżej	89	28	74	5
2012	291	122	112	12
Wyższe	28	14	-	1
Policealne i średnie zaw.	72	37	6	0
Średnie ogólne	25	18	20	5
Zasadnicze zawodowe	69	22	5	5
Gimnazjalne i poniżej	97	31	81	1
2013	324	142	135	13
Wyższe	33	19	-	1
Policealne i średnie	84	40	19	2

zaw.				
Średnie ogólne	30	24	26	0
Zasadnicze zawodowe	74	27	9	3
Gimnazjalne i poniżej	103	32	81	7
2014	247	110	93	10
Wyższe	29	19	-	1
Policealne i średnie zaw.	65	30	12	2
Średnie ogólne	27	19	18	0
Zasadnicze zawodowe	47	13	2	1
Gimnazjalne i poniżej	79	29	61	6

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Miejski w Tykocinie.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku, na koniec 2014 roku procentowy udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Tykocin ukształtował się na poziomie 6,2%. Niższym udziałem charakteryzowała się jedynie gmina Zawady – 3,7% (Tabela 30).

Tabela 30. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w%) w gminach powiatu białostockiego

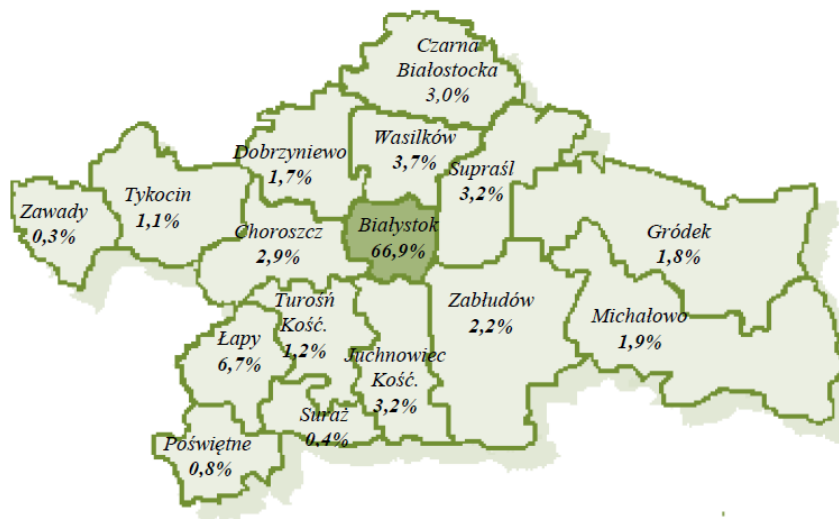
gmina	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %)
Chroszcz	7,0
Czarna Białostocka	8,4
Dobrzyniewo Duże	6,7
Gródek	11,9
Juchnowiec Kościelny	7,1
Łapy	10,4
Michałow	10,3
Poświętne	8,1
Supraśl	7,7
Suraż	8,2
Turośń Kościelna	7,3
Tykocin	6,2
Wasilków	8,5
Zabłudów	6,8
Zawady	3,7

Źródło: Informacja o sytuacji na rynku pracy Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku w 2014 r., Powiatowy Urząd Pracy, Białystok 2015, s. 4.

W gminach objętych działaniem Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku dominująca liczba zarejestrowanych bezrobotnych występuje w samym Białymstoku (66,9%). Udział liczby bezrobotnych z terenu gminy Tykocin to zaledwie 1,1%. Procentowy udział bezrobotnych w poszczególnych gminach objętych działaniem Powiatowego Urzędu Pracy w

Białymstoku w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych został zaprezentowany na Rysunek 8.

Rysunek 8. Udział bezrobotnych w poszczególnych gminach objętych działaniem Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych

Źródło: Informacja o sytuacji na rynku pracy Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku w 2014 r., Powiatowy Urząd Pracy, Białystok 2015, s. 4.

Sytuacja finansowa gminy

Podstawą gospodarki finansowej gminy jest budżet gminy corocznie uchwalany przez radę gminy i opiniowany przez regionalną izbę obrachunkową. Oprócz ustalonych i realizowanych rocznych planów budżetowych gmina posiada również Wieloletnią Prognozę Finansową. Obecnie obowiązująca WPF obejmuje lata 2015 – 2018 wraz z prognozą kwoty długu i spłat zobowiązań na lata 2015 – 2026 i została podjęta uchwałą Rady Miejskiej w Tykocinie nr VIII/54/2015 z dn. 18 czerwca 2015 roku.

Na przestrzeni ostatnich lat gmina osiągała coraz wyższe dochody ogółem (wyjątek stanowi 2011 rok) ponosząc jednocześnie coraz wyższe wydatki. Wśród dochodów dominowały dochody bieżące, których udział w dochodach ogółem od 2011 roku kształtował się na poziomie ok. 95%. W roku 2010 udział ten był zdecydowanie niższy i wyniósł 84%. W analizowanym okresie jedynie w roku 2011 gmina osiągnęła deficyt budżetowy, który wyniósł blisko 1,3 mln zł. Wielkość dochodów, wydatków oraz deficytu/nadwyżki budżetowej zaprezentowano w Tabeli 31.

Tabela 31. Wielkość dochodów, wydatków oraz deficytu/nadwyżki budżetowej gminy Tykocin w latach 2010-2014 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014*
Dochody ogółem	18 063 533,10	17 740 449,72	18 288 580,80	19 367 185,13	17 233 000,00
Wydatki ogółem	17 377 183,93	19 037 473,76	18 125 281,00	18 554 322,98	17 163 000,00
Deficyt/nadwyżka	686 349,17	-1 297 024,04	163 299,80	812 862,15	70 000,00

* wielkości planowane

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Miejski w Tykocinie.

Wydatki bieżące stanowiły natomiast w analizowanych latach średnio ok. 85% w wydatkach ogółem, co świadczy o niewielkim zakresie podejmowanych zadań majątkowych. Szczególnie wysoki poziom wydatków bieżących wystąpił w roku 2012, kiedy to osiągnął poziom blisko 95% wydatków ogółem. Gmina w analizowanym okresie, co prawda osiągała nadwyżkę budżetową (wyjątek stanowi rok 2012), niemniej jednak, zaciągała zobowiązania zwrotne. Na koniec 2013 roku poziom zadłużenia jako procent dochodów budżetowych wyniósł 18,5% i wykazywał tendencję spadkową (z 20,4% w roku 2011). Wysokość obciążenia dochodów wydatkami na obsługę zadłużenia w ostatnim roku znacząco wzrosła z poziomu 6,7% w 2012 roku do 13,8% w roku 2013. W roku 2013 Gmina dokonała kompensacji zadłużenia. Wydatki na obsługę zadłużenia w 2014 r. stanowiły 1, 87% dochodów, a w latach kolejnych koszty obsługi zadłużenia planowane są na poziomie 2,4% dochodów.

Kształtowanie się nadwyżki operacyjnej zaprezentowano w Tabeli 32.

Tabela 32. Dochody i wydatki bieżące, deficyt/nadwyżka operacyjna w gminie Tykocin w latach 2010-2013 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014*
Dochody bieżące	15 183 445,39	16 811 296,23	17 104 283,11	18 433 858,31	16 592 855,00
Wydatki bieżące	13 888 618,21	14 562 648,18	17 143 237,39	16 424 674,14	15 339 341,00
Deficyt/nadwyżka operacyjna	3 237 858,42	3 013 954,50	909 858,19	2 990 378,19	3 654 651,03

* wielkości planowane

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Miejski w Tykocinie.

Wielkość osiąganey nadwyżki operacyjnej (uwzględniającej oprócz różnicy między dochodami i wydatkami bieżącymi także wolne środki pieniężne i wielkość dochodów ze sprzedaży majątku) determinować będzie zgodnie z art. 242 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych³ możliwości gminy w zakresie zadłużania się w kolejnych

³ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz. U. 2009 Nr 157 poz. 1240 z późn. zm.

latach na wydatki majątkowe, co będzie również warunkowało możliwość sięgania przez gminę po środki z bezzwrotnej pomocy UE. W strukturze dochodów gminy Tykocin dominują dochody transferowe (subwencja ogólna i dotacje celowe) stanowiąc w analizowanym okresie ok. 75% dochodów ogółem. Pozostałą część stanowią dochody własne, wśród których dominuje podatek od nieruchomości, stanowiąc ok. 7% wszystkich dochodów (ok. 30% dochodów własnych). Wartość poszczególnych kategorii dochodów własnych zaprezentowano w Tabeli 33.

Tabela 33. Dochody własne gminy Tykocin w latach 2010-2013 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013
Dochody ogółem	18 063 533,10	17 740 449,72	18 288 580,80	19 367 185,13
dochody własne	3 727 510,52	5 358 896,11	4 354 143,60	4 726 446,59
podatek rolny	425 673,92	475 779,71	759 747,17	791 286,63
podatek leśny	137 818,25	149 749,64	181 039,74	185 246,38
podatek od nieruchomości	1 153 395,57	1 159 078,80	1 307 166,64	1 419 785,54
podatek od środków transportowych	26 387,96	52 757,59	53 890,94	64 908,35
opłata skarbową	27 591,00	22 673,00	21 084,00	23 096,00
podatek od czynności cywilno-prawnej	82 523,05	95 574,97	81 805,39	89 568,10
karta podatkowa	-	-	10 764,01	6 713,00
opłata eksploatacyjne	-	-	2 555,00	8 579,00
opłata targowa	-	-	11 543,00	10 199,00
dochody z majątku	742 593,85	297 935,21	309 236,14	174 491,33
udziały w podatkach dochodowych stanowiących dochód budżetu państwa, w tym:	789 224,91	957 065,85	1 150 875,41	1 194 085,87
PIT	746 825,00	933 431,00	1 132 299,00	1 153 571,00
CIT	42 399,91	23 634,85	18 576,41	40 514,87

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Miejski w Tykocinie.

Wśród dochodów własnych ponad 50% (w 2013 roku) środków gmina pozyskała z dwóch źródeł, a mianowicie ze wspomnianego już podatku od nieruchomości – 30% oraz udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych – 24%. Strukturę dochodów własnych zaprezentowano w Tabeli 34.

Tabela 34. Struktura dochodów własnych gminy Tykocin w latach 2010-2013 (w %)

	2010	2011	2012	2013
dochody własne	100	100	100	100
podatek rolny	11,4	8,9	17,4	16,7
podatek leśny	3,7	2,8	4,2	3,9
podatek od nieruchomości	30,9	21,6	30,0	30,0
podatek od środków transportowych	0,7	1,0	1,2	1,4
opłata skarbową	0,7	0,4	0,5	0,5
podatek od czynności cywilno-prawnej	2,2	1,8	1,9	1,9
karta podatkowa			0,2	0,1
opłata eksploatacyjne			0,1	0,2

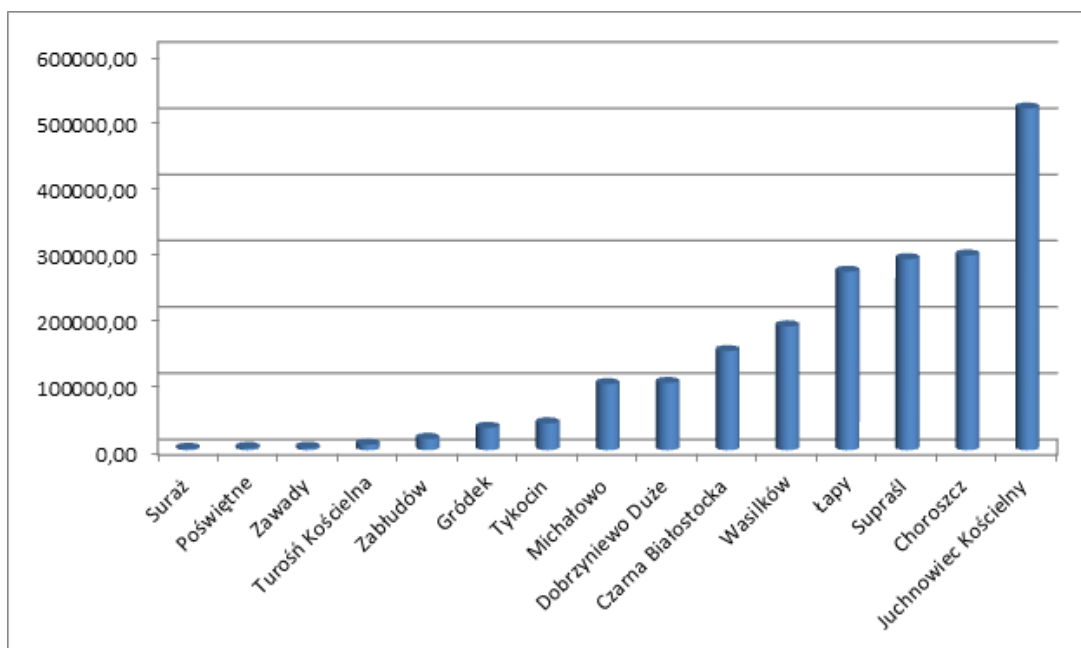
opłata targowa			0,3	0,2
dochody z majątku	19,9	5,6	7,1	3,7
udziały w podatkach dochodowych stanowiących dochód budżetu państwa, w tym:	21,2	17,9	26,4	25,3
<i>PIT</i>	20,0	17,4	26,0	24,4
<i>CIT</i>	1,1	0,4	0,4	0,9

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Miejski w Tykocinie.

Na uwagę zasługuje fakt niewielkiego udziału (średnio 0,7% w dochodach własnych) dochodów z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób prawnych, co wynika z niewielkiej liczby zarejestrowanych na terenie gminy podmiotów tego podatku.

Na tle pozostałych gmin powiatu białostockiego gmina Tykocin plasuje się wśród gmin o niskich dochodach z tego tytułu – 6 gmin ma niższe dochody, a 8 – wyższe (Wykres 8).

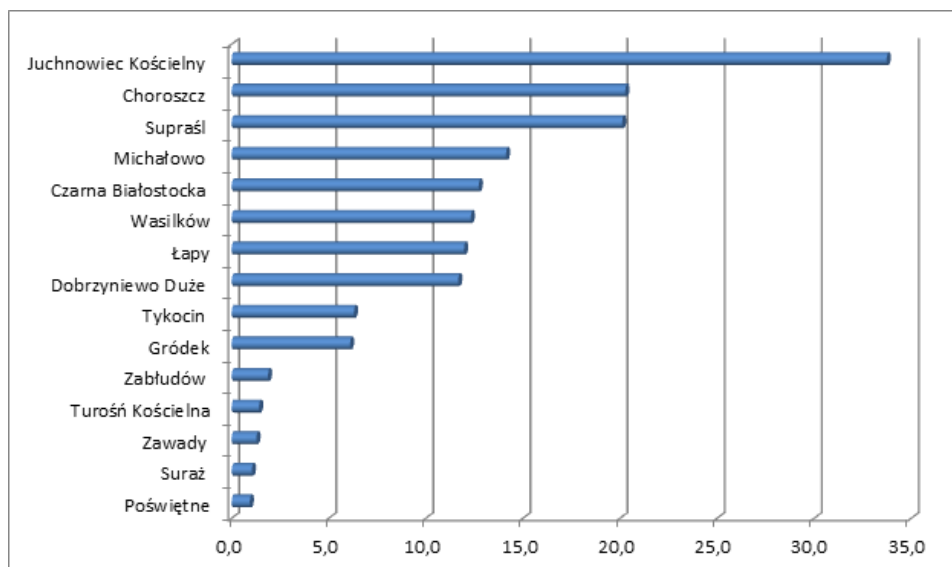
Wykres 8. Dochody z tytułu udziału w podatku CIT gmin powiatu białostockiego w roku 2013 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Podobna sytuacja występuje po przeliczeniu wartości dochodów z tego tytułu na liczbę mieszkańców gminy – Wykres 9.

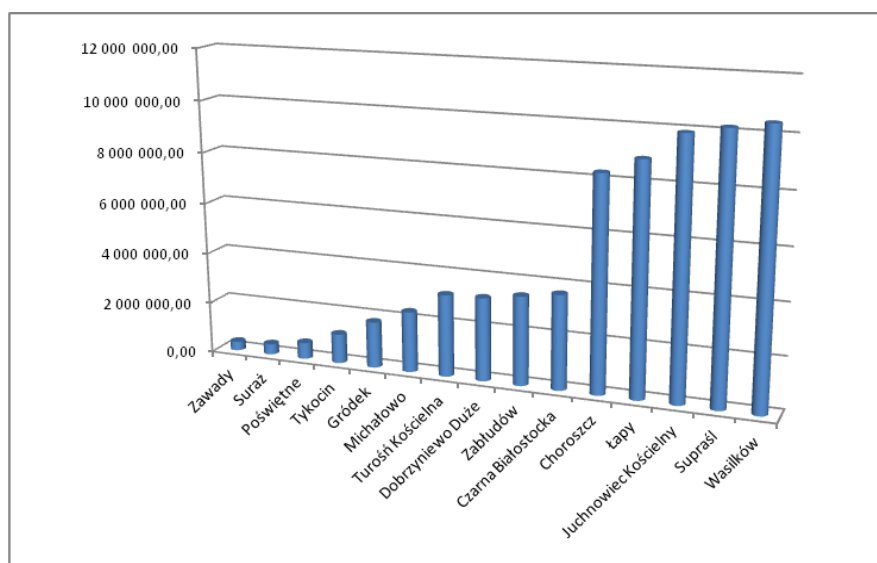
Wykres 9. Dochody z tytułu udziału w podatku CIT gmin powiatu białostockiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w roku 2013 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Generalnie gmina Tykocin należy do grupy czterech gmin w powiecie białostockim o najniższych dochodach z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych. W roku 2013 była to kwota ponad 1,15 mln zł, podczas gdy w gminie o najniższym poziomie było to prawie 350 tys. zł (Zawady), zaś w gminie o najwyższym dochodzie z tego tytułu – prawie 10,5 mln zł (Wasilków) – Wykres 10.

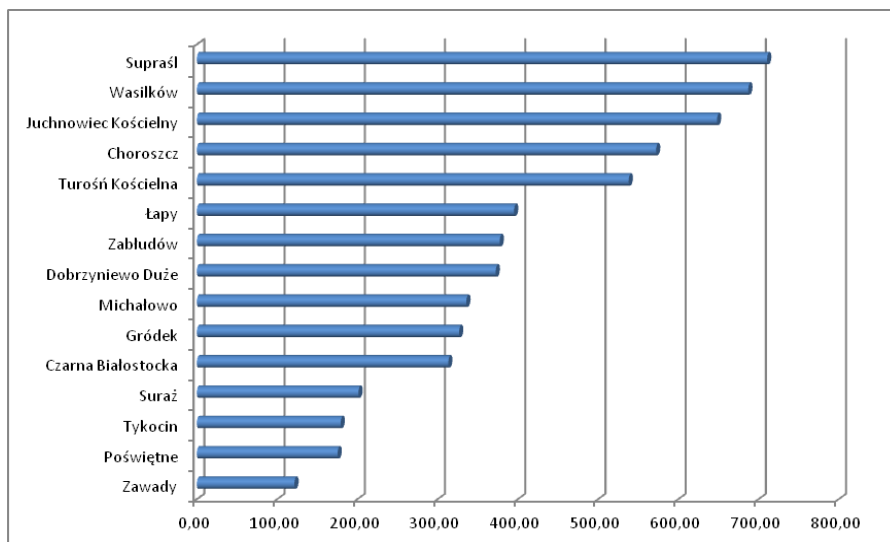
Wykres 10. Dochody z tytułu udziału w podatku PIT gmin powiatu białostockiego w roku 2013 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Uwzględniając wartość wspomnianej kategorii dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca, gmina Tykocin z wartością prawie 180 zł na mieszkańca, zajmuje w powiecie białostockim jeszcze niższe miejsce tj., 13 – Wykres 11.

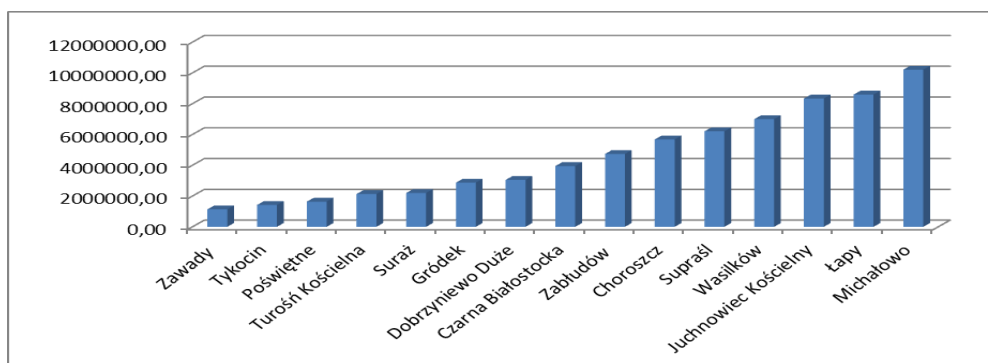
Wykres 11. Dochody z tytułu udziału w podatku PIT gmin powiatu białostockiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w roku 2013 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Jak już zauważono najwyższy udział w dochodach własnych w gminie Tykocin ma podatek od nieruchomości. Biorąc pod uwagę dochody gminy Tykocin z tego tytułu ich poziom w porównaniu z pozostałymi gminami powiatu białostockiego jest niski. Wyższą wartość realizują wszystkie gminy powiatu białostockiego z wyjątkiem gminy Zawady – Wykres 12.

Wykres 12. Dochody z tytułu podatku od nieruchomości gmin powiatu białostockiego w roku 2013 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Niski udział dochodów własnych świadczy o małym potencjale dochodowym gminy wynikającym m.in. z charakteru gospodarki gminy oraz ze wspomnianego już niskiego poziomu przedsiębiorczości. Wielkość oraz struktura tej kategorii budżetowej świadczą o możliwościach inwestycyjnych, a przez to i rozwojowych gminy. Kształtowanie się dochodów ogółem oraz dochodów własnych na jednego mieszkańca w gminie Tykocin przedstawiono w Tabeli 35.

Tabela 35. Dochody ogółem oraz dochody własne w przeliczeniu na jednego mieszkańca w gminie Tykocin w latach 2010-2013 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013
dochody ogółem na jednego mieszkańca	2 776,02	2 741,96	2 831,49	3 010,13
dochody własne na jednego mieszkańca	572,85	828,27	674,12	734,60

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Gmina Tykocin, uwzględniając dochody własne budżetu gminy na jednego mieszkańca w 2013 roku, zajmowała 15 – ostatnie miejsce w powiecie białostockim i 107 w województwie podlaskim (na 116). W roku 2012 było to odpowiednio – 15 i 108, zaś w 2011 roku – 15 i 80.

Tak niskie wielkości dochodów własnych powodują, że gmina otrzymuje stosunkowo dużą część wyrównawczą subwencji ogólnej. W 2013 roku była to kwota 4,2 mln zł, czyli blisko 90% dochodów własnych i 22% dochodów ogółem. Ponadto gmina otrzymuje stosunkowo wysoką, w porównaniu z ogółem dochodów, subwencję oświatową. W roku 2013 była to kwota 5,3 mln zł. W sumie gmina w 2013 roku otrzymała subwencję ogólną w wysokości 9,8 mln zł. Wysokość poszczególnych części subwencji ogólnej dla gminy Tykocin zawarto w Tabeli 36.

Tabela 36. Wysokość subwencji ogólnej dla gminy Tykocin w latach 2010-2013 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013
subwencja ogółem, w tym:	8 578 269,00	8 472 430,00	9 333 859,00	9 820 577,00
część oświatowa	4 498 497,00	4 598 059,00	5 094 898,00	5 346 659,00
uzupełnienie subwencji ogólnej			12 166,00	
część wyrównawcza	3 836 557,00	3 661 866,00	3 941 833,00	4 219 977,00
część równoważąca	243 215,00	212 505,00	284 962,00	253 941,00

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Miejski w Tykocinie.

Gmina w latach 2010 – 2013 otrzymała ponadto w sumie nieco ponad 19 mln zł dotacji ogółem, w tym inwestycyjnej 7,5 mln zł. Wśród dotacji przeważały dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej, których wartość w latach 2010 – 2013 wyniosła blisko 10,8 mln zł. Wysokość dotacji dla gminy Tykocin zaprezentowano w Tabeli 37.

Tabela 37. Wysokość dotacji dla gminy Tykocin w latach 2010-2013 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013
dotacje ogółem (celowe + datacje §§ 200, 620), w tym:	5 757 753,58	3 909 123,61	4 600 578,20	4 820 161,54
dotacje inwestycyjne	2 233 081,70	476 398,44	938 521,33	852 406,96
dotacje celowe	3 485 047,88	3 432 361,30	3 537 406,27	3 843 738,09
dotacje §§ 200, 620	2 272 705,70	476 762,31	1 063 171,93	976 423,45

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Miejski w Tykocinie.

Gmina Tykocin w latach 2010 – 2013 pozyskała środki na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w łącznej kwocie 4,3 mln zł. W poszczególnych latach kwoty te kształtowały się na następującym poziomie: 2010 – 1,7 mln, 2011 – 0,5 mln, 2012 – 1,1 mln i 2013 – 1 mln zł. Biorąc pod uwagę względną miarę pozyskanych środków z budżetu UE na jednego mieszkańca w 2010 roku gmina zajęła pierwsze miejsce w powiecie białostockim i trzecie w województwie. W 2011 roku były to miejsca odpowiednio 14 i 99, w 2012 – 8 i 55, zaś w 2013 – 4 i 49⁴.

Tabela 38. Wybrane inwestycje współfinansowane środkami UE w gminie Tykocin w latach 2010-2013

L.p.	Nazwa zadania	Źródło dofinansowania	Rok podpisania umowy o dofinansowanie	Wartość dofinansowania
1.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej – Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej w Tykocinie	POIS	2010	125 754,77
2.	Budowa infrastruktury sportowo – turystycznej w Tykocinie	RPO	2010	1635 668,27
3.	Adaptacja części Remizy OSP na świetlicę wiejską w Sierkach	PROW	2011	332 652,19
4.	Budowa Zespołu Boisk Sportowych we wsi Stelmachowo gm. Tykocin	PROW	2012	376 000,00
5.	Promocja Miasta i gminy Tykocin-	PROW w ramach	2012	7414,40

⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

	wydanie folderu Turystycznego	działania Wdrażanie Lokalnych Strategii rozwoju		
6.	Spotkajmy się w Tykocinie – wykonanie tablic informacyjnych z planem miasta	PROW w ramach działania Wdrażanie Lokalnych Strategii rozwoju	2013	5575,12
7.	Utworzenie świetlicy wiejskiej w Sawinie gm. Tykocin	PROW	2013	239 371,00
8.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Tykocinie	POIS	2014	221 625,00
9.	Turystyczna gmina Tykocin – wykonanie stoiska reklamowego	PROW w ramach działania Wdrażanie Lokalnych Strategii rozwoju	2014	7 743,20

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Miejski w Tykocinie.

Wydatki

Jak już zauważono, podobnie jak dochody, rosły również wydatki, a wśród nich szczególne miejsce zajmują wydatki bieżące. Największą ich część stanowią wydatki na wynagrodzenia wraz z pochodnymi. W roku 2013 była to kwota 8,3 mln zł i stanowiła nieco ponad 50% wydatków bieżących.

Biorąc pod uwagę wydatki budżetu gminy wg działów dominujący udział stanowiły wydatki na oświatę i wychowanie oraz pomoc społeczną i pozostałe zadania z zakresu polityki społecznej. Strukturę wydatków budżetu gminy wg działów zaprezentowano w Tabeli 39.

Tabela 39. Struktura wydatków budżetu gminy Tykocin według działów w latach 2010-2013 (w %)

	2010	2011	2012	2013
Wydatki ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00
Rolnictwo i łowiectwo	2,3	2,0	2,3	3,1
Transport i łączność	14,8	4,4	3,8	2,8
Gospodarka mieszkaniowa	0,8	1,4	1,0	0,5
Administracja publiczna	9,4	11,7	10,8	12,2
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3,9	4,0	2,7	2,6
Różne rozliczenia			7,9	
Oświata i wychowanie	35,5	35,5	40,3	39,8
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	17,0	15,6	18,8	18,0
Edukacyjna opieka wychowawcza	2,8	2,2	2,3	2,3
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3,1	3,9	4,2	6,1

Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	5,7	3,2	3,6	7,4
Kultura fizyczna	2,9	14,4	0,6	3,8
Działalność usługowa	0,0	0,0	0,0	0,0
Ochrona zdrowia	0,5	0,4	0,4	0,5
Pozostałe	1,3	1,1	1,3	1,0

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Miejski w Tykocinie.

Uwzględniając liczbę mieszkańców, wydatki gminy Tykocin na jednego mieszkańca wynosiły odpowiednio: w 2010 roku – 2 724 zł, 2011 – 2 942 zł, 2012 – 2 806 i w 2013 – 2 884 zł. Ich poziom usytuował gminę w połowie gmin powiatu białostockiego i województwa podlaskiego. Zestawienie lokat gminy na tle powiatu i województwa zaprezentowano w Tabeli 40.

Tabela 40. Lokata gminy Tykocin ze względu na poziom wydatków gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2010-2013

	2010	2011	2012	2013
Lokata w powiecie białostockim	12	7	8	6
Lokata w województwie podlaskim	98	69	68	69

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Bank Danych Lokalnych.

Dopełnieniem wydatków bieżących są wydatki majątkowe, które w analizowanym okresie kształtowały się średnio na poziomie 15% w relacji do wydatków ogółem. Na uwagę zasługuje fakt, że ich udział był zdecydowanie wyższy w latach 2010 – 2011 niż w kolejnych latach. Wysokość ponoszonych wydatków majątkowych pozwoliła na osiągnięcie ich poziomu w przeliczeniu na jednego mieszkańca w granicach od 152,5 zł w roku 2012 do 690,9 w roku 2011.

Porównując gminę Tykocin do pozostałych gmin powiatu białostockiego w roku 2013 relacja wydatków majątkowych do liczby mieszkańców ukształtowała się na poziomie średnim w powiecie. W roku tym 7 gmin miało niższą wartość tej relacji i 7 wyższą.

3.5 Obszar środowiska przyrodniczego i infrastruktury technicznej

Środowisko przyrodnicze

Gmina Tykocin leży pomiędzy Narwiańskim Parkiem Narodowym a Biebrzańskim Parkiem Narodowym. Parki te stanowią jeden z ostatnich obszarów naszego kraju z zachowanymi elementami nieskażonej przyrody, natomiast w warunkach Europy Środkowej są unikatem. Część gminy Tykocin leży w obrębie Narwiańskiego Parku Narodowego charakteryzującego się występowaniem wielu rzadkich i ginących gatunków ptaków, ryb i roślin oraz wyjątkowymi walorami krajoznawczymi. Swoisty układ stosunków hydrologicznych spowodował wytworzenie specyficznego i odmiennego układu warunków ekologicznych w porównaniu z innymi dolinami rzeczny. Szczególnie jest tu bogata roślinność bagienna i szuwarowa.

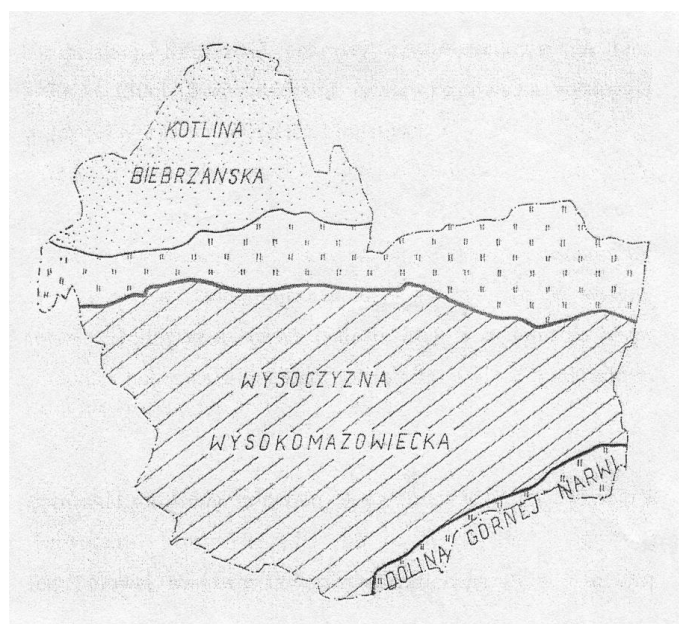
Warunki klimatyczne

Polska leży w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego. Województwo podlaskie znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza. Częstość napływu mas powietrza z kierunku zachodniego w Polsce wynosi prawie 36% podczas gdy ze wschodniego 29%. Obszar gminy Tykocin pod względem klimatycznym należy do dzielnicy klimatu dość surowego. Średnia roczna temperatura wynosi ok. 7 °C. Czas trwania zimy wynosi od 105 do 112 dni a lata od 80 do 90 dni. Liczba dni ze śniegiem wynosi od 85 do 100. Średni roczny opad wynosi 580 mm, z tego 60% opadów przypada na okres od kwietnia do września. Znaczna część opadów atmosferycznych spada w postaci śniegu. Pokrywa śnieżna pojawia się zazwyczaj już w listopadzie i znika w marcu. Dość wczesny początek chłodniejszych dni i późne ich zakończenie sprawia, że okres wegetacyjny w gminie trwa ok. 190 dni w roku.

Rzeźba terenu

Gmina Tykocin położona jest w obrębie trzech mezoregionów : na północy jest to Kotlina Biebrzy, w środkowej części - Wysoczyzna Wysokomazowiecka, a na południu - Dolina Górnej Narwi. Mezoregiony te wchodzi w skład makroregionu: Nizina Północnopolaska.

Rysunek 9. Położenie gminy na tle jednostek fizyczno-geograficznych

Źródło: *Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza z elementami waloryzacji gospodarczej gminy Tykocin*, praca zbiorowa pod red. H. Banaszuka, Ośrodek Studiów Regionalnych, Białystok 1992, s. 12.

Pod względem tektonicznym obszar gminy Tykocin znajduje się w obrębie Wyniesienia Mazursko – Suwalskiego, wchodzącego w skład platformy Wschodnioeuropejskiej.

Rzeźbę terenu w gminie Tykocin charakteryzują utwory trzeciorzędowe i czwartorzędowe. Miąższość pokrywy czwartorzędowej na terenie gminy wynosi ok. 70 – 130 m. Pod utworami czwartorzędowymi występują osady niocenske w postaci piasków szarych lub brunatnych.

Największy udział w budowie pokrywy czwartorzędowej mają osady zlodowacenia środkowopolskiego. Stadią maksymalnego tego zlodowacenia reprezentowany jest przez dwa poziomy glin zwałowych, przedzielone ilkami, mółkami i piaskami.

Rzeźba terenu ma kształt niskofalisty i pagórkowaty, stanowi to korzystny element środowiska przyrodniczego do rozwoju i funkcjonowania rolnictwa. Średni wskaźnik bonitacji rzeźby terenu w skali 10 punktowej IUMG wynosi 8,1 pkt.

Bezpośrednio na powierzchni terenu występują piaszczysto – żwirowe osady wodnolodowcowe i moreny czołowe. Doliny rzek: Narwi, Nareśli, Śliny oraz zagłębienia bezpośrednio są wypełniane osadami holocenskimi takimi jak piaski, żwirki, mady rzeczne, namuły i torfy. Utwory te ponadto cechują się znaczną ilością domieszek organicznych oraz podatnością na przemarzanie. Do negatywnych cech zalicza się również rejony płytkiego

występowania wód gruntowych oraz powierzchniowo występujących gruntów słabonośnych takich jak grunty spoiste plastyczne i miękkoplastyczne oraz sypkie słabo zagęszczone. Grunty te występują na obszarze tarasów zalewowych pradolin oraz dolin rynien polodowcowych. Obszarze doliny Narwi i jej dopływów należy do obszarów o warunkach geologiczno-inżynierskich utrudniających budownictwo.

Współczesne procesy geomorfologiczne na obszarze gminy nie powodują istotnych zmian w rzeźbie terenu – zmiany powodowane erozją wodną są znikome i nie wpływają na istotne zmiany konfiguracji terenu. Jedynie niewielkie zmiany w jej krajobrazie powodowane są powierzchniową eksploatacją surowców mineralnych. Występują one przeważnie w przypowierzchniowej warstwie utworów czwartorzędowych i są eksploatowane metodą odkrywkową.

Surowce mineralne

Stan surowców kopalnych w gminie Tykocin został określony w oparciu o złoża i w rozbiciu na rodzaj występującej kopaliny głównej. Analiza stanu dokonana została na podstawie danych pozyskanych głównie z Państwowego Instytutu Geologicznego.

W gminie Tykocin występują dwa rodzaje złóż kopalnych są to piaski i żwiry oraz surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego. Eksploatowane są tylko piaski i żwiry, ich zasoby szacowane są na 91 tys. ton, stanowi to zaledwie 0,007% ogółu tego zasobu w województwie podlaskim. Surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego stanowią łatwotopliwe, silnie pęczniące w trakcie wypalania ily. Na obszarze gminy Tykocin znajdują się wstępnie rozpoznane, nieeksploatowane złoża ilów, będące jednocześnie jedynym złożem tego typu w województwie podlaskim. Zasoby bilansowe złoża wynoszą łącznie 5450 tys.m³ i stanowią blisko 2% ogółu surowców ilastych do produkcji kruszywa lekkiego w Polsce. Lokalnie w gminie występują również torfy.

Tabela 41. Złóża kopalne w gminie Tykocin według stanu na 31.12.2013

Nazwa złoża	Kopalina główna	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby [tys. t]		Wydobycie
			geolog. bilansowane	przemysłowe	
Tykocin III	Piaski i żwiry	E	91 [tys. t]	-	35 [tys.t]
TykocinIV	Piaski i żwiry	R	Tylko pzb.	-	-
Jeżewo Stare	Surowce ilaste do produkcji lekkiego kruszywa	P	5450 [tys. m ³]	-	-

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce według stanu na 31.XII.2013, Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2014.

Surowce mineralne eksploatowane na terenie gminy Tykocin mają zastosowanie głównie w lokalnym budownictwie mieszkaniowym i drogowym.

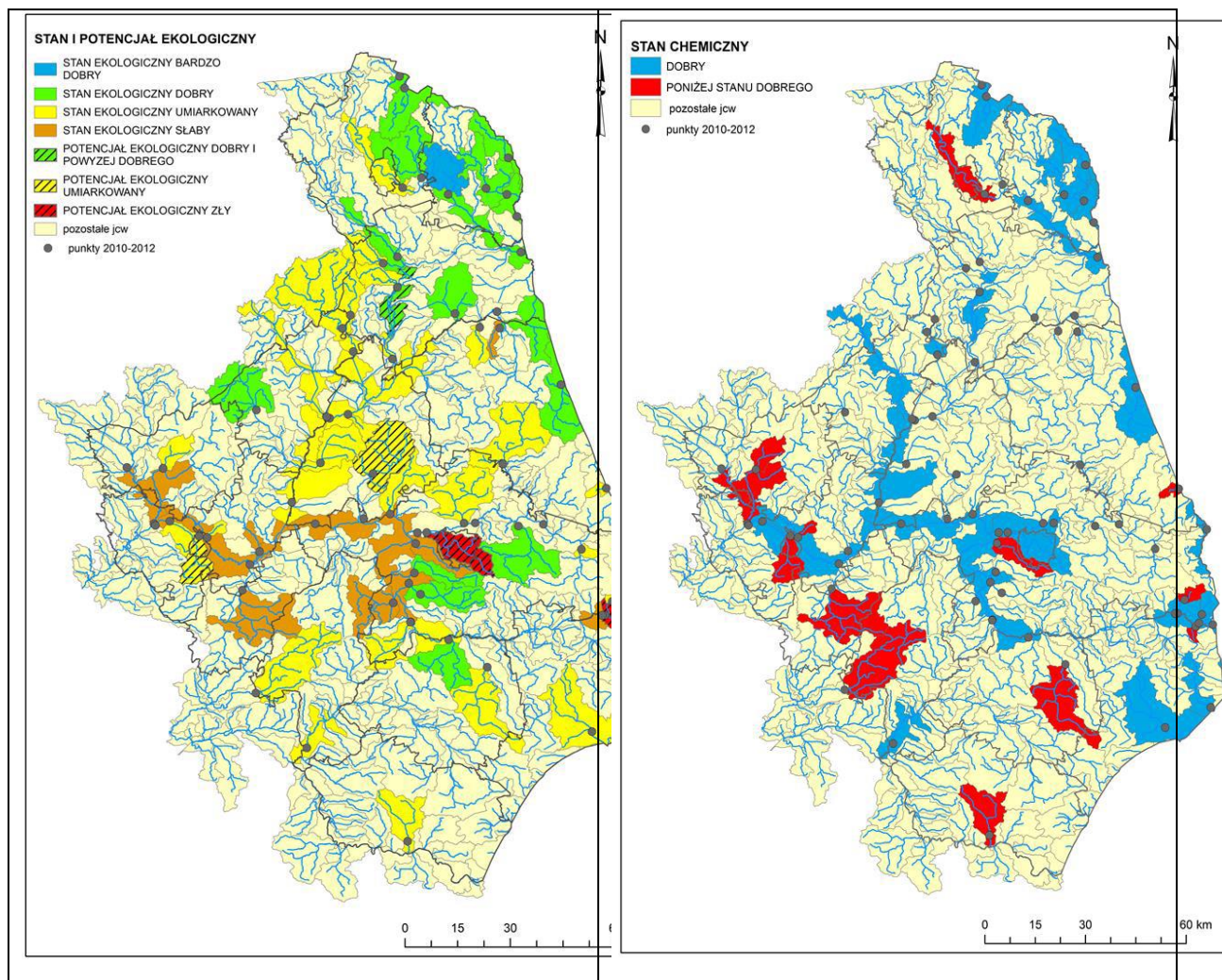
Wody powierzchniowe i podziemne

Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Tykocin leży w zlewni rzeki Narew. Łączna powierzchnia wód otwartych wynosi 381 ha, co stanowi 1,8 % obszaru gminy (śr. woj. 1,0 %). Głównym elementem sieci hydrograficznej jest rzeka Narew. Narew na terenie gminy Tykocin ma charakter typowej rzeki nizinnej o małym spadku (107 – 103 m n.p.m.) i szerokiej dolinie, miejscami o szerokości ok. 2 km. Część północno – zachodnią gminy odwadnia rzeka Nereśl, która jest największym prawobrzeżnym dopływem Narwi na terenie gminy Tykocin. Największym dopływem lewobrzeżnym rzeki Narwi na terenie gminy jest rzeka Ślina, która stanowi jej zachodnią granicę. Na południu do rzeki Narwi uchodzi niewielki ciek – Kurówka. Obszar Wysoczyzny Wysoko – mazowieckiej odwadniany jest przez szereg małych cieków uchodzących bezpośrednio do rzeki Narwi. Na obszarze gminy znajduje się szereg zagłębień bezdopływowych wypełnionych wodą.

Stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych w gminie Tykocin w latach 2010-2012 oceniany został jako słaby, natomiast stan chemiczny jako dobry (Rysunek 10).

Rysunek 10. Stan ekologiczny i chemiczny jednolitych części wód powierzchniowych w województwie podlaskim w latach 2010-2012.

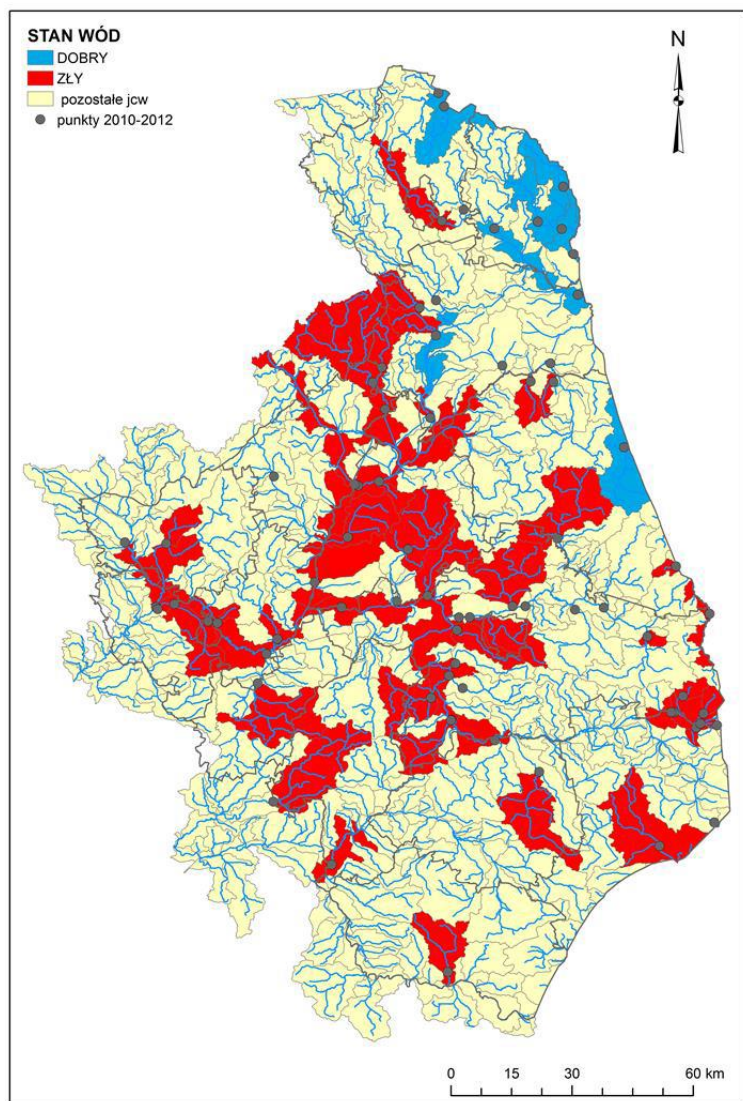
Źródło: Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w latach 2010-2012, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Białystok 2013.

Stan ekologiczny jest oceniany na podstawie wyników klasyfikacji zbadanych elementów biologicznych, fizykochemicznych i hydromorfologicznych. Stan chemiczny wód natomiast klasyfikuje się na podstawie chemicznych wskaźników jakości wód. Wartości biologicznych elementów jakości wód powierzchniowych w gminie Tykocin, a także występujące w nich zbiorowiska organizmów wskazują na znaczne zmiany w stosunku do wartości tych elementów występujących w warunkach niezakłóconych. Wskaźniki chemiczne brane pod uwagę przy klasyfikacji stanu chemicznego, o których mowa w art. 38a ust. 3, pkt 1 lit. D ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. 2001, poz. 1229, z późn. zmianami) w gminie Tykocin, osiągają zgodność ze środowiskowymi normami jakości ustanowionymi z wykorzystaniem danych o toksyczności ostrej i chronicznej, zarówno w

stosunku do taksonów właściwych dla danego typu wód powierzchniowych, jak i dla innych gatunków wodnych, dla których dane są dostępne, a w szczególności dla glonów i makrofitów, ryb oraz rozwielitek.

Reasumując stan wód jednolitych części powierzchniowych w gminie Tykocin w latach 2010-2012 został oceniony jako zły (Rysunek 11)

Rysunek 11. Stan wód jednolitych części powierzchniowych w województwie podlaskim w latach 2010-2012.

Źródło: Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w latach 2010-2012, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Białystok 2013.

Wody podziemne

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują głównie w piaszczysto – żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz w węglanowych utworach kredowych. Wodonośność utworów kredowych jest słabo rozpoznana i nie pozwala na bliższe ustosunkowanie się. Natomiast występowanie wód w utworach trzeciorzędowych ma ściśle powiązanie z piaszczystą serią oligocenu i miocenu o miąższości ca 50 m. Warstwa wodonośna w tych utworach występuje na głębokości 120 – 250 m, a wydajność studni kształtuje się w granicach 40 – 50 m³/h przy depresji 10 – 15 m. Warunki hydrologiczne w utworach czwartorzędowych na obszarze gminy są skomplikowane i niezbyt korzystne z uwagi na dominację glin. Tym niemniej utwory czwartorzędowe stanowią główne źródło ujmowania wód podziemnych dla celów użytkowych na obszarze gminy.

W obrębie tych utworów wyróżnia się trzy poziomy wodonośne, charakteryzujące się zróżnicowaną zasobnością i zasięgiem przestrzennym. Wyróżnione poziomy wodonośne to:

- spągowy poziom wodonośny,
- międzymorenowy poziom wodonośny,
- przypowierzchniowy poziom wodonośny.

Wody z ujęć czwartorzędowych, a w szczególności z poziomu międzymorenowego są podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę na terenie gminy Tykocin. Warstwy wodonośne tego poziomu tworzą naprzemianległe z glinami piaski i żwiry, znajdujące się na znacznych głębokościach.

Rzeczywistą głębokość zalegania warstw wodonośnych i ich wydajność w istniejących na terenie gminy Tykocin ujęciach wód podziemnych ilustruje Tabela 42.

Tabela 42. Głębokość zalegania warstw wodonośnych i ich wydajność w istniejących na terenie gminy Tykocin ujęciach wód podziemnych

L.p.	Miejscowość	Użytkownik	Gł. studni [m]	Gł. warstwy wodonośnej [m]	Wydajność Q [m ³ /h]
1.	Tykocin	Miasto st. Nr 1	66,5	18,5-66,0	90,0
2.	Tykocin	Miasto st. Nr 2	81,0	20,0-78,0	60,0
3.	Tykocin	Szkoła Podstawowa	17,2	4,0-17,7	-
4.	Tykocin	Ośrodek Zdrowia	40,0	2,8-7,0 22,0 – 40,0	20,0
5.	Tykocin	Baza Melioracyjna	23,0	1,2 – 23,0	15,0
6.	Jeżewo Stare	Wieś	54,0	38,0 – 52,0	83,0
7.	Jeżewo Stare	Prywatny	63,0	12,0 – 16,0	

				41,0 – 63,0	27,34
8.	Stelmachowo	St. Hodowli roślin St. Nr 1	77,0	0,75 – 14,0 14,0-25,0 49,0-75,0	51,0
9.	Stelmachowo	St. Hodowli roślin St. Nr 2	74,0	50,0 – 74,0	79,0
10.	Radule	Szkoła Podstawowa	69,0	51,0 – 68,5	
11.	Radule	Stacja pali pł.	72,0	0,5 – 1,0 52,0 – 72,0	7,0
12.	Saniki	Wieś st. Nr 1	50,0	27,0 – 48,0	93,0
13.	Saniki	Wieś st. Nr 2	50,7	25,5 – 47,2	
14.	Saniki	Wieś st. Nr 1	72,0	12,0 – 15,0 46,5 – 68,5	44,0
15.	Sierki	Wieś st. Nr 2	68,5	12,5 – 15,0 49,5 – 67,5	44,0
16.	Pajewo	Wieś st. Nr 1	60,0	46,0 – 57,0	44,7
17.	Pajewo	Wieś st. Nr 2	60,0	46,0 – 57,0	65,0
18.	Bagienki	Wieś st. Nr 1	65,0	42,0 – 60,0	97,0
19.	Bagienki	Wieś st. Nr 2	63,0	42,0 – 59,0	90,1
20.	Dobki	Stacja nasienna	33,0	2,0 – 8,0 14,0 – 31,0	21,0
21.	Szelągówka	Osada leśna	25,0	2,5 – 7,0 16,0 – 23,0	5,0

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tykocin. Praca zbiorowa pod red. Z. Plichty. Uchwała Rady Miejskiej XIV/131/2000 z dn. 24 września 2000 r., s.11.

Kierunkiem działań władz w dalszym ciągu powinna być ochrona wód powierzchniowych i podziemnych w szczególności wód komunalnych, wód rzeki Narwi, Nereśli i Śliny przed zanieczyszczeniami i nadmierną eksploatacją – stosownie do przyjętych w Polsce norm ekologicznych i chemicznych oraz nienaruszalności przepływu biologicznych rzek.

Gleby

Gmina Tykocin jest regionem typowo rolniczym, użytki rolne stanowią 13 460 ha, tj. 65% powierzchni gminy, natomiast nieco ponad 26% stanowią lasy, tj. 5 525 ha. Szczegółowa struktura powierzchni przedstawia poniższa tabela.

Tabela 43. Struktura powierzchni w gminie Tykocin

L.p.	Rodzaj terenu	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [%]
1.	Użytki rolne	13 460	64,9
2.	Lasy	5 525	26,6
3.	Tereny chronione	10	0,1
4.	Wody	257	1,2
5.	Tereny działek rekreacyjnych	10	0,1
6.	Drogi i koleje	667	3,2
7.	Nieużytki	553	2,7
8.	Inne terenu	254	1,2
Razem		20 736	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji o ewidencji gruntów, Urząd Miejski w Tykocinie, Tykocin 2015 r.

Na terenie gminy Tykocin nie ma gleb klasy I i II. Większość gruntów ornych zaliczanych jest do klasy bonitacyjnej IVa i IVb, zajmują one obszar 4 153,6 ha (20% powierzchni gminy). Najmniej jest gleb klasy IIIa i IIIb, zaledwie 1325,9 ha (6,4% powierzchni gminy). Udział powierzchniowy i procentowy klas bonitacyjnych gruntów ornych i użytków zielonych w gospodarstwach indywidualnych został przedstawiony w Tabeli 44.

Tabela 44. Struktura gruntów ornych i użytków zielonych w gminie Tykocin

Struktura gruntów ornych	ha	Struktura użytków zielonych	Ha
Grunty dobre – klasa III a i III b	1325,89	Grunty dobre – klasa III	301,68
Grunty średnie – klasa IV a i IV b	4153,58	Grunty średnie – klasa IV	2480,74
Grunty słabe – klasa V i VI	2415,12	Grunty słabe – klasa V i VI	2782,98
Razem	7 894,59	Razem	5 565,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji o ewidencji gruntów, Urząd Miejski w Tykocinie, Tykocin 2015 r.

Na wartość użytkową gleb obok klasy bonitacyjnej składa się również przynależność określonego kompleksu przydatności rolniczej. Z każdym kompleksem wiąże się odpowiedni dobór roślin zdalnych do uprawy.

Na obszarze gminy Tykocin wyróżniono 9 kompleksów gruntów ornych i 2 kompleksy użytków zielonych, wg. poniższego zestawienia.

Grunty orne:

kompleks 2 pszenno dobry – 14,9%

6 żytni słaby – 16,9%

3 pszenno wadliwy – 1,5%	7 żytni b. słaby 8,8%
4 żytni b. dobry	8 zbożowo – pastewny mocny – 10,3%
5 żytni dobry – 15,8%	9 zbożowo – pastewny słaby – 5,8%

Użytki zielone:

kompleks	2 średnie – 29,6%
	3 słabe i b. słabe – 70,4%

Gmina Tykocin posiada dość wysoki wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej o wartości 57,2 pkt. Syntetyczny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest to suma

wskaźników ocen: agroklimatu, rzeźby terenu i warunków wodnych. Warunki przyrodnicze gminy Tykocin pozwalają na rozwijanie w jej obrębie intensywnej funkcji rolniczej.

Zalesienie

W gminie Tykocin lasy w 2013 roku zajmowały powierzchnię równą 5449,97 ha (26,3% ogólnej powierzchni gminy). Lasy państwowe, które zajmują nieco ponad 49% ogólnej powierzchni lasów gminy, występują w zwartych kompleksach w północno – zachodniej i środkowej części gminy. Lasy prywatne, stanowiące 50,6% ogólnej powierzchni lasów, występują na obszarze całej gminy.

Tabela 45. Grunty leśne w gminie Tykocin w latach 2010 - 2013

Lp.	Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
1.	Powierzchnia lasów publicznych, w tym:				
	• Skarbu Państwa w Zarządzie Lasów Państwowych	2656,2	2656,2	2642,8	2654,97
	• Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP	2608,2 36,0	2608,2 36,0	2606,8 36,0	2606,83 36,14
2.	Powierzchnia lasów publicznych gminnych	12,0	12,0	12,0	12,00
3.	Powierzchnia lasów prywatnych	-	2796,0	2793,8	2795,00
4.	Powierzchnia lasów ogółem	5451,2	5452,2	5448,6	5449,97

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji o ewidencji gruntów, Urząd Miejski w Tykocinie, Tykocin 2015 r.

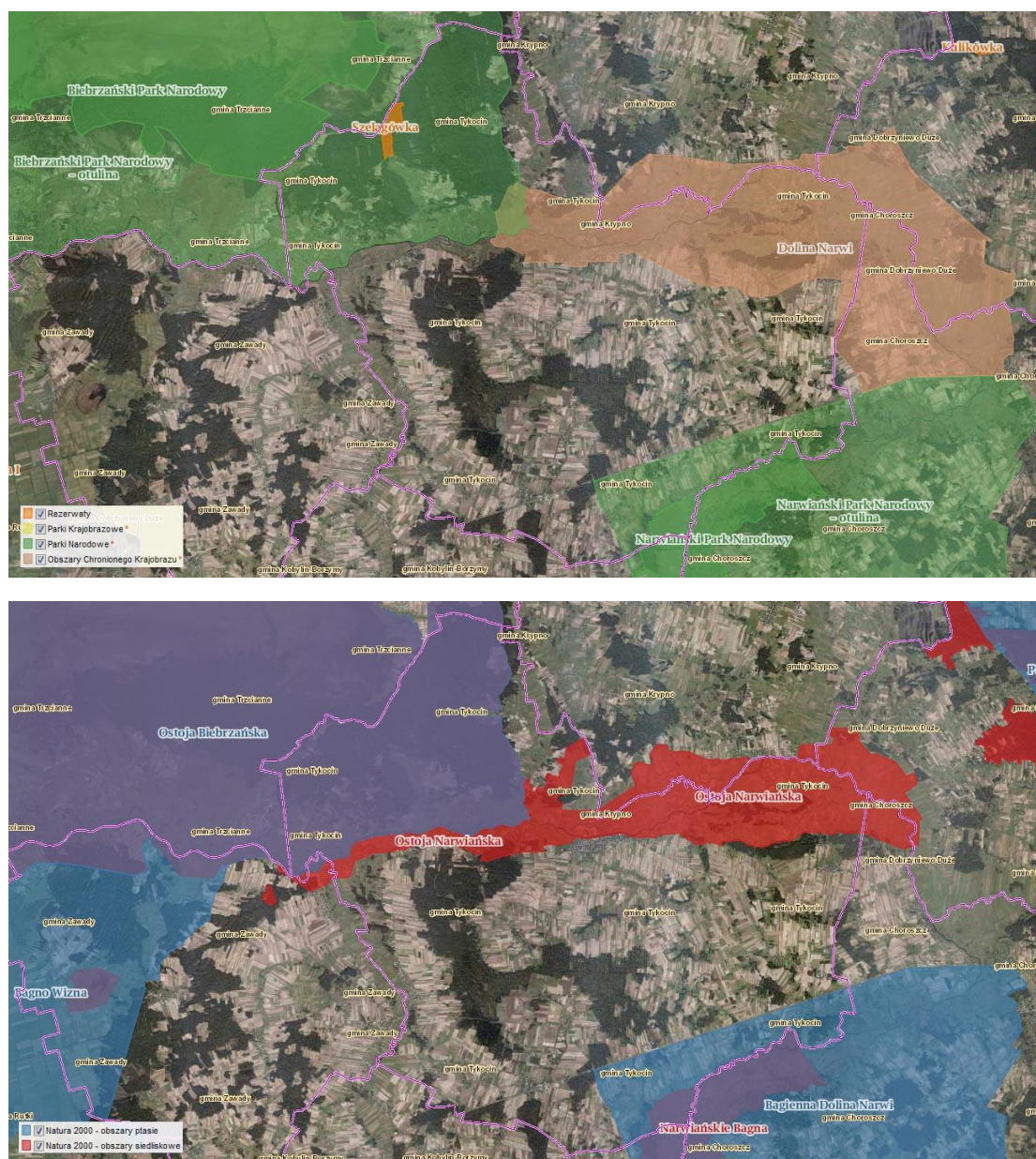
Większe, zwarte kompleksy leśne występują w obrębie Kotliny Biebrzańskiej, w okolicy wsi: Szafranki, Słomianka, Krosno, Żuki, Łaziuki. Dominują tu drzewostany sosnowe z udziałem świerka, modrzewia i brzozy, brzozowe z domieszkami sosny oraz świerka, i świerkowe z domieszkami sosny, brzozy i olszy. W układzie typów siedliskowych lasów dominuje bór świeży, bór mieszany świeży, las mieszany świeży, las świeży, las jesionowy, bór wilgotny, bór mieszany wilgotny.

Funkcją gospodarczą lasów państwowych na terenie gminy Tykocin, jest produkcja wysokiej klasy surowca drzewnego. Funkcją lasów prywatnych jest też produkcja. Większe, zwarte kompleksy leśne występują w obrębie Kotliny Biebrzańskiej, w okolicy wsi: Szafranki, Słomianka, Krosno, Żuki, Łaziuki. Dominują tu drzewostany sosnowe z udziałem świerka, modrzewia i brzozy, brzozowe z domieszkami sosny oraz świerka, i świerkowe z domieszkami sosny, brzozy i olszy. W układzie typów siedliskowych lasów dominuje bór świeży, bór mieszany świeży, las mieszany świeży, las świeży, las jesionowy, bór wilgotny, bór mieszany wilgotny.

Ochrona środowiska

Na terenie gminy Tykocin najwyższą formą ochrony jest Narwiański Park Narodowy wraz z otuliną. Położony on jest w jej południowej części gminy. Najważniejszym walorem przyrodniczym Narwiańskiego Parku Narodowego jest unikatowy system rzeki, która płynie na tym obszarze wieloma łączącymi i rozdzielającymi się korytami. Dolina Narwi jest również ważną ostoją ptaków wodno błotnych oraz miejscem ich odpoczynku podczas wędrówek. Otulina stanowi strefę ochronną parku. Obszary ochronne w gminie Tykocin zostały przedstawione na Rysunek 12.

Rysunek 12. Formy ochrony przyrody w gminie Tykocin

Źródło: Interaktywna mapa obszarów Natura 2000, <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Na obszarze gminy do terenów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych objętych ochroną prawną ponadto należą:

1. Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” – Rozporządzenie Nr 9/05 Woj. Podlaskiego; Rozporządzenie Nr 6 z 25 lutego 2005 (Dz. U. nr 54, poz. 721)
2. Dolina Narwi stanowi jedną z najważniejszych w północno-wschodnim regionie Polski ostoję ptaków łownych. Stwierdzono gniazdowanie 24 gatunków tych ptaków, co stanowi 77% ptaków łownych i lęgowych w Polsce.

3. Strefa ochronna – otulina – Biebrzańskiego Parku Narodowego – Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1993 r. (Dz. U. Nr 86 poz. 399 z dnia 17 września 1993 r.). Rezerwat przyrody – Szelągówka – pow. 62,04 ha w celu zachowania naturalnego charakteru zespołu borów sosnowych występujących na rozległym obszarze wydumowym. (Mon. Pol. Nr 33 p. 408 z 27. VI. 1995 r.)
4. Użytek ekologiczny ekosystemu bagiennego – Rozporządzenie Nr 6/97 Wojewody Białostockiego z dn. 7 sierpnia 1997 r. (Dz. U. WB Nr 16). Bagno tykocińskie zajmuje powierzchnię 400 ha i stanowi fragment Doliny Narwi położonej między wsią Góra a miastem Tykocin. W jego skład wchodzi łąki, nieużytki, wody stojące oraz starorzecza.
5. Pomniki przyrody:
 - Jesion wyniosły – Stelmachowo,
 - Głaz narzutowy – Sierki,
 - Głaz narzutowy – Leśniki,
 - Grupa drzew – dwie lipy drobnolistne, dęb szypułkowy – Rzędziany,
 - Aleja drzew (144 szt.) – Stelmachowo.

Przez gminę Tykocin przebiega również obszar Natura 2000, jest to specjalny obszar ochrony siedliska Ostoja Narwiańska. Teren w znaczącym stopniu (ok. 60%) zajmują siedliska łąkowe i zaroślowe, ok. 20% stanowią siedliska rolnicze, pozostałą część obszaru zajmują lasy liściaste, iglaste, torfowiska, bagna, roślinność na brzegach wód, młaki, wody śródlądowe inne tereny.

Ważnym pod względem przyrodniczym miejscem jest również Kępa Lipnicka położona w Dolinie Narwi. Obejmuje specyficznie wykształcony kompleks przyrodniczy, jedyny i неповtarzalny na obszarze Polski północno-wschodniej. Jest to cały zespół większych lub mniejszych grądów i grądzików, będących często zwydmionymi w stropie odsypami powodziowymi dzięki Narwi, pooddzielanych zatopionymi obniżeniami z licznymi ramionami, odnogami i starorzeczami. Kompleks ten wyraźnie wyróżnia się swoją odrębnością morfologiczną, florystyczną, faunistyczną oraz krajobrazową od otoczenia. Ponadto ciekawym miejscem jest Pentowo - siedlisko szlacheckie uhonorowane tytułem Europejskiej Wsi Bocianie. Na dachach swoich zabudowań mieści ponad 25 gniazd bocianich, a na obszarach NATURA 2000 około 40.

Infrastruktura techniczna

Układ drogowy

System komunikacji stanowi jeden z podstawowych elementów zagospodarowania układu przestrzennego gminy. Dostępność komunikacyjna gminy jest jednym z kluczowych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Planowanie działań związanych z rozwojem obszaru powinno opierać się w dużej mierze o upowszechnienie dostępu do dóbr i usług komunikacyjnych, które są podstawą egzystencji społeczności lokalnej.

Sieć drogową na terenie gminy Tykocin tworzą drogi krajowe, powiatowe oraz gminne. Zarządców dróg, do właściwości których należą sprawy z zakresu planowania budowy, modernizacji, utrzymania i ich ochrony przedstawia Tabela 46.

Tabela 46. Zarządcy dróg i ruchu

Kategoria drogi	Zarządca drogi	Zarządca ruchu	Własność drogi
Gminna	Burmistrz gminy Tykocin	Starosta powiatu białostockiego	samorząd gminy Tykocin
Powiatowa	Zarząd powiatu białostockiego	Starosta powiatu białostockiego	samorząd powiatu białostockiego
Wojewódzka	Zarząd województwa podlaskiego	Marszałek województwa podlaskiego	samorząd województwa podlaskiego
Krajowa	Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad	Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad	Skarb Państwa

Źródło: opracowano na podstawie ustawy o drogach publicznych (Dz.U. z 2015r. poz. 460) oraz ustawy prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2005r. Nr 108, poz.908 z późn. zm.)

Długość sieci drogowej w gminie Tykocin wynosi 476,6 km. Składają się następujące rodzaje dróg:

- drogi krajowe – 19,2 km
- drogi wojewódzkie – 11,2 km
- drogi powiatowe – 69,2 km
- drogi gminne – 377 km

Przez gminę przebiegają dwie drogi krajowe: DK nr 8 oraz DK nr 64. Droga krajowa nr 64 łączy Piątnicę Poduchowną (k. Łomży) ze Starym Jeżewem (k. Białegostoku). Długość drogi na terenie gminy wynosi 5,8 km. Na odcinku położonym w gminie Tykocin droga obsługuje ruch ciężarowy oraz ruch gospodarczy Łomży i Ostrołęki a także ruch lokalny w jej rejonie oraz ruch turystyczny w okresie letnim w kierunku Warmii i Mazur. Droga krajowa nr 8 (13,4 km na terenie gminy), należy do podstawowej sieci dróg w kraju, prowadzi od

przejścia granicznego z Republiką Czeską w Kudowie-Zdroju do przejścia granicznego z Republiką Litewską w Budzisku. Droga ta została w 2012 roku zmodernizowana do parametrów dwujezdniowej drogi ekspresowej. Wraz z modernizacją powstała niezbędna infrastruktura techniczna, w tym: węzeł drogowy „Tykocin”, droga autobusowa z zatokami autobusowymi i wiatami przystankowymi, przejazdy gospodarcze dla zapewnienia komunikacji lokalnej, przejście dla zwierząt. Na odcinku położonym w gminie Tykocin droga obsługuje przede wszystkim ciężki ruch tranzytowy od granicy kraju w kierunku centrum, ruch gospodarczy w jej rejonie oraz znaczny ruch turystyczny w okresie letnim. Ruch lokalny odbywa się obok jezdni głównej na drogach serwisowych i drodze autobusowej.

Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka Nr 671 Korycin – Knyszyn – Tykocin – Jezewo Stare – Sokoły. Jej długość na analizowanym terenie wynosi 11,2 km. Droga obsługuje w głównej mierze gospodarczy i ciężarowy ruch lokalny oraz w mniejszym stopniu ruch tranzytowy. Droga ta łączy miasto Tykocin z węzłem drogowym Jezewo Stare na drodze krajowej nr 8.

Drogi powiatowe na obszarze gminy Tykocin są w większości drogami o twardej nawierzchni (61,9 km). Jedynie 7,3 km stanowią drogi gruntowe. Dróg powiatowych miejskich jest 8,3 km. Ulice miejskie zaliczone do dróg powiatowych to ulica: Holendry, 11 – go Listopada, Ogrodowa Dróg powiatowych wiejskich jest 60,9 km.

Długość dróg gminnych na obszarze gminy Tykocin wynosi 193 km w tym gruntowych 8,4 km. Drogi gminne zamiejskie liczą 99,9 km – i o nawierzchni twardej 20,8 km oraz gruntowych 8,4 km. Drogi gminne miejskie liczą 7,7 km – i o nawierzchni twardej 6,3 km oraz gruntowych 0,6 km. W 2009 roku gmina, korzystając ze wsparcia funduszy unijnych zmodernizowała drogę gminą nr 105501B Tykocin-Łopuchowo o długości 6,814 km. Przebudową objęto cały odcinek drogi dostosowując ją do ruchu kategorii KR1. W Tabeli 47 przedstawiony jest wykaz wszystkich dróg przebiegających przez gminę Tykocin.

Tabela 47. Zestawienie dróg w gminie Tykocin

Typ drogi	Zestawienie dróg	Łączna długość dróg
Krajowe	8 Warszawa – Białystok; 64 Łomża – Piątnica – Stare Jezewo	19,2 km
Wojewódzkie	671 Krypno – Tykocin – Stare Jezewo – Sokoły	11,2 km
Powiatowe	1371 B Bajki – Zalesie – Białobrzeskie – Tatary; 1374 B Tatary – Piaski – Kiślaki – Łazy Małe – Łazy – Słomianka – Zajki; 1375 B Łaziuki – Żuki – Frączki; 1376 B Krosny – droga 137B; 1377 B Tykocin (ul.Holendry) –	69,2 km

	Kiermusy – Nieciece – Łopuchowo – Zawady; 1378 B Sierki – droga 671; 1379 B Stelmachowo – droga 671; 1380 B Złotonia – Siekierki – Tykocin (ul.11 Listopada); 1381 B Tykocin(ul.Ogrodowa) – Saniki – Rzędziany; 1382 B Sawino – droga 1381B; 1383 B Saniki – Leśniki – droga 8; 1535 B Białystok(ul.ks.J.Popiełuszki, Hetmańska, Wierzbowa) – Chorosz (droga do Kruszywa) – Kruszywo – Stare Jeżewo; 1553 B droga 8 – Radule; 1554 B droga Pajewo; 1971 B droga 1969B – Targonie Wielkie – Hermany;	
Gminne	Zestawienie dróg gminnych znajduje się w Uchwale Nr 168/2430/2013 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 17 czerwca 2013 r.	107,6 km

Źródło: opracowanie na podstawie: Wykaz dróg z terenu gminy Tykocin, <http://bip.um.tykocin.wrotapodlasia.pl/>

Gmina zarządza drogami o łącznej długości 377 km. Stan ogólny dróg gminnych jest dobry. W ostatnich latach część z nich została zmodernizowana, niemniej jednak ciągle w tym zakresie są jeszcze duże potrzeby. Aktualny układ komunikacyjny gminy Tykocin jest stosunkowo dobrze rozwinięty. Zastrzeżenia natomiast może budzić niedostosowanie sieci dróg (na wielu odcinkach) do obecnych standardów technicznych i wymogów ruchu (wąskie drogi, nieutwardzona nawierzchnia, zły stan techniczny nawierzchni itp.). Na terenie gminy brak jest też dobrej organizacji ruchu pieszego i rowerowego (niewiele jest chodników, brak ścieżek rowerowych).

Infrastruktura energetyczna

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy jest stacja transformatorowo – rozdzielcza RPZ 110/15kV w Jeżewie, zasilana linią WM 110kV GPZ Białystok – Jeżewo – Wizna – Łomża. Istniejące źródło w pełni pokrywa zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej gminy. Na terenie gminy zlokalizowanych jest 109 stacji transformatorowych, w tym w mieście Tykocin 10. Sieć SM 15kV i NM na terenie całej gminy ma zróżnicowany stan techniczny.

W gminie Tykocin jest 564 odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu, którzy łącznie w 2013 roku zużyli 1174 MWh energii elektrycznej. Średnie zużycie energii elektrycznej na mieszkańca jest dość zróżnicowane w zależności od charakter obszaru. W mieście wynosiło ono w 2013 roku 580,9 kWh na 1 mieszkańca (2081,8 kWh na jedno gospodarstwo domowe), podczas gdy średnia zużycie na mieszkańca w całej gminie to zaledwie 182 kWh.

Sieć gazowa

Gmina Tykocin jest niezgazyfikowana. Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że od 2012 roku w gminie są 3 gospodarstwa korzystające z sieci gazowej.

Gospodarka wodno-ściekowa

Wodociągi

Zwodociągowanie gminy wynosi 85% (spośród 1903 mieszkań, wyposażonych w wodociąg jest 1625). Całkowite zużycie wody w gminie Tykocin w roku 2013 wynosiło 447,9 dam³, z czego większość (337,9 dam³) przypadała na eksploatację sieci wodociągowej. Średnie zużycie wody na jednego w roku 2013 wynosiło 69,6 m³.

W gminie Tykocin istnieje 7 stacji wodociągowych stanowiących własność gminy Tykocin, a eksploatowanych przez Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tykocinie, znajdujących się w miejscowościach:

- Miejskie ujęcie wody w Tykocinie, zaopatrujące w wodę miasto Tykocin, składa się z dwóch studni wierconych położonych na terenie stacji wodociągowej: SW – 1 o głębokości 108 m, SW-2 o głębokości 68 m.
- Wodociąg wiejski w Bagienkach, zaopatruje w wodę 5 miejscowości w gminie: Bagienki, Dobki, Siekierki, Rzędziany, Sawino, oraz wieś Babino w gm. Choroszcz. Ujęcie wody składa się z dwóch studni wierconych o głębokości 63,0 m ujmujących pierwszy użytkowy poziom czwartorzędowego piętra wodonośnego.
- Wodociąg wiejski Jezewo Stare, zaopatruje w wodę 4 wsie: Jezewo Stare, Jezewo Nowe, Kapice-Lipniki, Kapice Stare oraz kol. Stelmachowo. Ujęcie wody składa się ze studni wierconej SW-1, zlokalizowanej w granicach wygradzonego terenu stacji wodociągowej, o głębokości 54 m.
- Wodociąg Stelmachowo, zaopatruje w wodę wieś Stelmachowo. Wodociąg został przyjęty przez Urząd Miasta i Gminy Tykocin od stacji Hodowli Roślin Ogrodniczych w Stelmachowie i pełni rolę wodociągu wiejskiego. Ujęcie składa się z dwóch studni wierconych: SW-1 o głębokości 77m.
- Wodociąg wiejski Sanniki, zaopatruje w wodę 3 wsie: Sanniki, Lipinki i Popowlany. Ujęcie wody składa się z dwóch studni wierconych znajdujących się w obrębie wygradzonego terenu stacji wodociągowej. Studnie SW-1 i SW-2 o głębokości odpowiednio 50m i 50,7 m.

- Wodociąg wiejski Sierki, zaopatruje w wodę 5 wsi: Sierki, Broniszewo, Łopuchowo, Hermany, Nieciece i kol. Tykocin. Ujęcie wody składa się z dwóch studni wierconych zlokalizowanych na wygradzonym terenie stacji wodociągowej: SW-1 (awaryjna) o głębokości 72 m.
- Wodociąg wiejski Pajewo, zaopatruje w wodę 2 wsie: Pajewo i Radula. Ujęcie wody składa się z dwóch studni wierconych położonych w obrębie terenu stacji wodociągowej: SW-1 i SW-2 o głębokości po 60m.

W 10 wsiach: Kiślaki, Krosno, Leśniki, Łaziuki, Łazy Duże, Łazy Małe, Piaski, Słomianka, Tatary i Żuki mieszkańcy zaopatrują się w wodę z ujęć lokalnych i studni kopalnych. W miejscowościach tych mieszka ok. 17,6% ogółu ludności gminy (bez miasta Tykocina).

Całkowita długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej wynosi 102,1 km. Całość tej sieci znajduje się w zarządzie Gminnego Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tykocinie. Ogólna liczba przyłączy prowadzących o budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosiła 1397 sztuk w 2013 roku.

Z instalacji wodociągowej korzysta 80,6% ludności mieszkającej w gminie Tykocin, przy czym 97,3% stanowią mieszkańcy miasta Tykocin. Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wyniosło w 2013 roku 47,2 m³ i było nieco większe w mieście Tykocin – 48,5 m³, niż na obszarach wiejskich 46, 6 m³.

Sieć kanalizacyjna

Miasto Tykocin kanalizację sanitarną posiada od 1997 r., a miejscowość Stelmochowo od 2004 r. Do końca 2013 roku długość sieci kanalizacyjnej wynosiła 10,9 km. Do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest 290 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Korzysta z niej 1592 osób, stanowi to 22% ogółu ludności mieszkającej w gminie. Zdecydowana większość korzystających to mieszkańcy miasta Tykocin (68,8%), z obszarów wiejskich z kanalizacji korzysta zaledwie 0,6% ludności.

W miejscowościach na terenie gminy brak jest scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej. Ścieki odprowadzane są do urządzeń lokalnych (zbiorniki szczelne, suche ustępy) i wywożone do punktu zlewnego przy oczyszczalni ścieków w Tykocinie

W gminie Tykocin istnieją dwie oczyszczalnie ścieków, których całkowita przepustowość wynosi 530 m³/dobę. W 2013 roku podłączonych było do nich 1592 osoby co stanowi jedynie 28% wszystkich mieszkańców gminy.

Główna oczyszczalnia zlokalizowana jest w Tykocinie. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna z reaktorem typu Hydrocentrum. Została oddana do użytku w 1998 r. Rzeczywista przepustowość oczyszczalni średnio dobową wynosi 150 m³/d. Potencjalna przepustowość istniejących urządzeń do oczyszczania ścieków średnio dobową wynosi 300 m³/d. Do kanalizacji zbiorczej podłączonych jest 1100 mieszkańców.

Gospodarka odpadowa

Od 1 lipca 2013 r., zgodnie z nowelizacją ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, zaczęły obowiązywać zmiany dotyczące sposobu gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym również ponoszenia opłat z tego tytułu. W związku z tym Uchwałą nr XXIII/196/2013 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 30 stycznia 2013 roku przyjęto regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Tykocin, określający nowe zasady funkcjonowania gospodarki odpadami na terenie gminy. Na terenie gminy prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów sześciu frakcji odpadów komunalnych:

- papieru i tektury (w tym opakowania, gazety, czasopisma, itd.),
- metalu,
- tworzywa sztucznego,
- szkła i odpadów opakowaniowych ze szkła w podziale na szkło bezbarwne i kolorowe,
- opakowań wielomateriałowych.

Jak wynika z deklaracji złożonych przez mieszkańców gminy 1288 osób prowadzi selektywną zbiórkę, natomiast 2269 takiej zbiórki nie prowadzi. Łączna ilość odpadów powstających na terenie gminy wynosi w granicach 1000Mg (1009,24 Mg w roku 2013), z czego gospodarstwa domowe wytworzyły 851,84 kg. Oznacza to, że statystycznie mieszkaniec gminy wytwarza 156,9 kg odpadów rocznie oraz 132,4kg odpadów z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca.

Selektywnie zebrane odpady, zmieszane odpady, komunalne odpady zielone oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczone do składowania przekazywane są do regionalnej instalacji przetwarzania odpadów komunalnych w Czerwonym Borze.

3.6 Obszar kultury i rekreacji

Placówki kulturalne

Na obszarze gminy Tykocin funkcjonuje kilka instytucji kultury:

- Centrum Kultury, Sportu i Turystyki Ziemi Tykocińskiej,
- Muzeum w Tykocinie, Oddział Muzeum Podlaskiego w Białymstoku - Wielka Synagoga
- Biblioteka publiczna im. Zygmunta Glogera w Tykocinie

Z uwagi na walory zabytkowe Miasta Tykocin, jednym z głównych ich zadań jest krzewienie wiedzy o historii Tykocina oraz promocja lokalnych twórców kultury. Centrum Kultury, Sportu i Turystyki Ziemi Tykocińskiej, jest jednostką organizacyjną gminy Tykocin, która przygotowuje i realizuje corocznie samodzielnie i we współpracy z innymi instytucjami o zasięgu regionalnym imprezy obejmujące swym zakresem różne dziedziny sztuki.

Centrum realizuje działalność w zakresie edukacji, upowszechniania kultury, kultury fizycznej i turystyki poprzez:

- organizację kulturalnej rozrywki, działalności sportowej, rekreacyjnej i turystycznej,
- upowszechnianie poszczególnych dziedzin sztuki amatorskiej i profesjonalnej,
- inspirowanie i rozwijanie zainteresowań amatorską twórczością artystyczną, otaczanie opieką amatorskiego ruchu artystycznego, twórczości ludowej i folkloru,
- sprawowanie mecenatu nad twórczością artystyczną, kulturalną, sportową, turystyczną,
- lansowanie i promocja twórców kultury, kultury fizycznej i turystyki z terenu Miasta i gminy Tykocin,
- edukację kulturalną społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży poprzez działalność w zespołach i kołach zainteresowań, stwarzanie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego,
- ścisłą współpracę z placówkami oświatowymi w dziedzinie edukacji historycznej dzieci i młodzieży, budzenie wśród nich zainteresowań badawczych,
- organizowanie sesji naukowych,
- rozwijanie i zaspokajanie potrzeb czytelniczych, promocję nowości wydawniczych oraz gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochronę materiałów bibliotecznych, prowadzenie działalności oświatowej oraz upowszechnianie wiedzy w różnych dziedzinach,

- gromadzenie i eksponowanie pamiątek historycznych związanych z historią Tykocina i regionu oraz współpracę z muzeami i osobami prywatnymi w tym zakresie,
- promowanie działań aktywizujących rozwój turystyki na terenie gminy,
- organizowanie imprez propagujących wiedzę o historii regionu i umacnianie emocjonalnego związku odbiorców z własnym regionem jego przeszłością i walorami krajoznawczo- przyrodniczymi,
- organizowanie i tworzenie warunków rozwoju ruchu sportowego,
- promowanie sportowego stylu życia,
- organizowanie masowych imprez sportowych i rekreacyjnych: rozgrywek w tenisie stołowym, piłce siatkowej, piłce koszykowej, piłce nożnej i innych,
- prowadzenie innych form działalności kulturalnej, sportowej i turystycznej.

W ramach prowadzonej działalności organizowane są przez Centrum Kultury, Sportu i Turystyki Ziemi Tykocińskiej imprezy cykliczne zapewniając mieszkańcom Miasta i gminy Tykocin oraz turystom możliwość uczestnictwa w życiu kulturalnym, a także rozrywkę. Celem realizowanych przedsięwzięć jest również integracja społeczności lokalnej oraz krzewienie wiedzy o historii Miasta i kultywowanie tradycji.

W Tykocinie funkcjonują również zespoły artystyczne i teatr amatorski:

- **Tykocińska Orkiestra Dęta** od kilkunastu lat uświetnia swoją grą wszystkie imprezy i ważne uroczystości organizowane w Tykocinie.
- **Tykociński Teatr Amatorski**, kontynuuje tradycje przedwojennego ruchu teatralnego w mieście, gdzie działały polskie i żydowskie zespoły amatorskie. Jest to teatr wielopokoleniowy, skupiający ludzi z różnych zawodów i środowisk społecznych. Wśród wielu oryginalnych przedstawień wyróżnia się staropolskie misterium pasyjne „Gorzkie Żale” oraz spektakl pt. Purimowe łakocie ukazujący świąteczne tradycje tykocińskich Żydów na przełomie XIX w. i XX w.
- **Zespół „Hetmanki”** kultywuje domowe tradycje śpiewacze, w tym wielkanocnego kolędowania z konopielką.

Organizowane są następujące imprezy cykliczne:

- **Rekonstrukcja bitwy z 1657 roku – Zdobycie Tykocina** – impreza organizowana nieprzerwanie od 2006 r. Upamiętnia walki o Tykocin i twierdzę z okresu potopu szwedzkiego. Jej celem jest przede wszystkim upowszechnianie historii i tradycji polskiego oręża. Podczas imprezy widzowie mogą oglądać szczegółowo

zrekonstruowany obóz wojsk Rzeczypospolitej, pokazy walk i musztry, wysłuchać wykładów z dziedziny wojskowości, a także dowiedzieć się o dziejach wielokulturowego Podlasia. Głównym punktem imprezy jest inscenizacja bitwy, w której biorą udział grupy rekonstrukcji historycznej z całej Polski.

- **Ogólnopolski Tykociński Konkurs Poetycki „O Szablę Hetmana Stefana Czarnieckiego”**- organizowany od 2014 roku konkurs poetycki ma charakter otwarty. Mogą w nim brać udział twórcy zrzeszeni jak i niezrzeszeni piszący w języku polskim, którzy ukończyli 15 lat. Preferowana tematyka wierszy zawierać się winna w przestrzeni znaczeń „tradycja, historia, patriotyzm”. Dodatkową kategorią jest konkurs o Nagrodę Burmistrza Tykocina na małą poetycką formę literacką (fraszka, limeryk, pamflet, panegiryk etc.) w temacie „Tykocin”.
- **Dni Tykocina** – Święto miasta organizowane w formie festynu przy towarzyszących występach na scenie, odbywa się corocznie w najdłuższy dzień i najkrótszą noc w roku, dawniej wśród Słowian obchodzone jako święto ognia i wody. Do najpopularniejszych zwyczajów tej nocy należy rzucanie wianków do wody, W noc świętojańską szukano także kwiatu paproci, który miał przynieść znalazcy wielkie szczęście, mądrość i zdolność widzenia wszystkich skarbów ukrytych w ziemi.
- **Tykocińska Biesiada Miodowa** – festyn wystawienniczy połączony z występami lokalnych zespołów folklorystycznych. Podczas festynu trwa degustacja i wybór najlepszego miodu, odbywa się turniej najlepszych nalewek miodowych, kiermasz regionalnego jadła i sztuki ludowej.
- **Pikniki rodzinne** w Tykocinie oraz miejscowościach należących do gminy Tykocin.
- Oprócz działalności kulturalnej Centrum prowadzi również działalność edukacyjną poprzez organizowanie szkoleń dla seniorów z obsługi komputera oraz wykorzystywania Internetu.

Muzeum w Tykocinie, stanowiące oddział Muzeum Podlaskiego w Białymstoku
Zostało utworzone w 1976r. w budynkach pozostałych po miejscowej gminie żydowskiej: zachowana XVII – wieczna Wielka Synagoga i Wielki Bejt Midrasz, odbudowany po zniszczeniach wojennych. Z uwagi na przedwojenną historię Tykocina, który był przed II wojną światową miasteczkiem zamieszkałym w dużej części przez Żydów, zostało tu do dziś wiele śladów życia tej społeczności. Celem działalności Muzeum jest zatem m.in. przekazywanie prawdy o historii i tradycji Miasta Tykocin.

Zbiory muzealne obrazują przeszłość i kulturę Tykocina ostatnich dwóch stuleci. Dokumentują również dzieje kilku tykocińskich rodzin. W ramach prowadzonej działalności kulturalnej organizowane są lekcje muzealne, odczyty, prelekcje, wieczory poezji, spektakle i koncerty gromadzą liczne grono odbiorców. Interesującym doświadczeniem pracy oświatowej stała się działalność teatralna, wykorzystywana w popularyzacji tykocińskiej kultury poprzez widowiska plenerowe oraz spektakle w muzealnych wnętrzach. W Wielkiej Synagodze odbywają się natomiast koncerty muzyki kameralnej, klezmerskiej, pieśni żydowskich oraz różnego rodzaju występy artystyczne. Od ponad 20 lat organizowane są cykle wykładów związanych tematycznie i czasowo ze świętami żydowskimi, a także imprezy cykliczne w większości poświęcone kultywowaniu historii i tradycji żydowskiej. Są to:

- **święto Purim organizowane w Wielkiej Synagodze w Tykocinie** – 24 lutego każdego roku – to jedno z najważniejszych świąt żydowskich, nazywane żydowskim karnawalem lub Świętem Odmienionych Losów. Żydzi w Purim składają jałmużnę i obdarowują się prezentami. Święto przypada miesiąc przed żydowskim świętem Paschy.
- **święto Sukot** organizowane w Wielkiej Synagodze w Tykocinie – we wrześniu każdego roku – celem organizowanych obchodów jest przybliżenie kultury i tradycji społeczności żydowskiej niegdyś licznie zamieszkujących miasto Tykocin. Święto upamiętnia 40-letnią wędrówkę Żydów po wyjściu z Egiptu.
- **święto Chanuki** – nazywane też świętem świateł, obchodzone jest na pamiątkę zwycięstwa żydowskiego rodu Machabeuszy nad Seleucydami w 165 r. p.n.e. i ponownej konsekracji świątyni jerozolimskiej. Zgodnie z tradycją świece zapalone są w specjalnym ośmioramiennym świeczniku, zwanym chanukija, ustawionym we wnętrzu tykocińskiej synagogi przed birmą w specjalnym miejscu świątyni.

Gminna Biblioteka Publiczna im. Zygmunta Glogera – prowadzona przez gminę Tykocin instytucja kultury. Oprócz działalności statutowej Bibliotek organizuje również, we współpracy ze środowiskiem lokalnym, spotkania autorskie, lekcje biblioteczne dla młodzieży szkolnej, wycieczki do biblioteki dla przedszkolaków, konkursy plastyczne i poetyckie, dyskusje, uroczyste pasowanie na czytelnika. Biblioteka pełni również funkcję centrum informacji turystycznej dla turystów, współpracuje z jednostkami mającymi siedzibę w innych gminach w zakresie organizowania wycieczek do Tykocina. Od lat aktywnie uczestniczy także w Nocy Muzeów. Biblioteka bierze również udział w rankingach i konkursach związanych z jej działalnością osiągając bardzo dobre rezultaty. W 2011 roku

Biblioteka została wyróżniona wojewódzką Nagrodą Srebrnej Róży dla najlepszego bibliotekarza. Natomiast w 2008 roku biblioteka zajęła I miejsce w II edycji rankingu "Najaktywniejsza biblioteka w środowisku lokalnym powiatu białostockiego".

W gminie Tykocin działa 9 świetlic wiejskich pełniących również rolę miejsc, w których odbywają się lokalne imprezy i wydarzenia kulturalne.

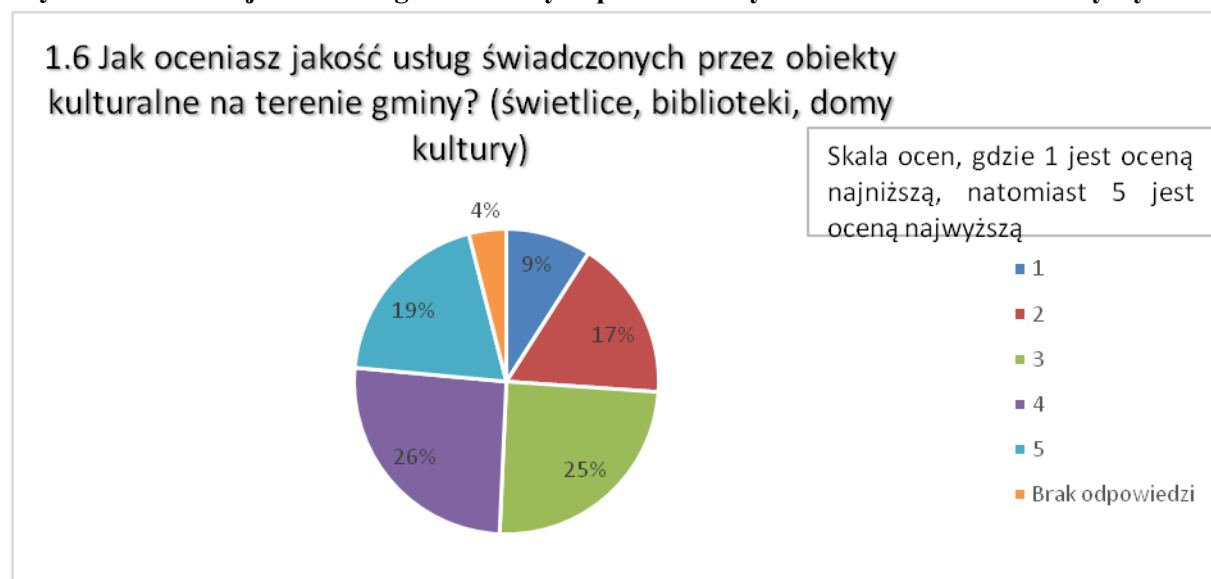
W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Tykocin pytanie **1.5 Jak oceniasz liczbę obiektów kulturalnych w gminie (świetlice, biblioteki)? Czy ich liczba jest wystarczająca?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci wykresu:

Wykres 13. Ocena liczby obiektów kulturalnych w gminie Tykocin

W badaniu zadano respondentom z gminy Tykocin pytanie **1.6 Jak oceniasz jakość usług świadczonych przez obiekty kulturalne na terenie gminy (świetlice, biblioteki, domy kultury, muzea itp.)?**. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia się następująco:

Wykres 14. Ocena jakości usług świadczonych przez obiekty kulturalne na terenie miny Tykocin

W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Tykocin pytanie **1.7 Jak oceniasz jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno- rozrywkowych odbywających się na terenie gminy?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci wykresu:

Wykres 15. Ocena jakości i różnorodności wydarzeń kulturalno- rozrywkowych odbywających się na terenie gminy Tykocin

Z analizy przedstawionych wykresów wynika, iż mieszkańcy dobrze oceniają zarówno ilość jak również jakość usług świadczonych przez muzea, świetlice i biblioteki. Działalność kulturalna instytucji gminnych w zasadniczej mierze związana jest z walorami historycznymi

i zabytkowymi Miasta Tykocin. W połączeniu z dobrą bazą hotelową czy też rozwiniętymi usługami agroturystycznymi, może stać się znaczącym elementem promocji Tykocina, co może przyczynić się do wzrostu dochodów gminy. Ponadto mieszkańcy miasta i gminy mogą również korzystać z usług do nich skierowanych, w tym szkoleń, konkursów, wystaw i festynów. Natomiast jakość i różnorodność wydarzeń kulturalnych kreowanych przez instytucje kultury działające na terenie gminy w ocenie mieszkańców jest oceniana pozytywnie, aczkolwiek oczekiwania mieszkańców w tym względzie są, co wynika z badań, większe niż zaprezentowane wyżej rezultaty działań instytucji kultury. Znaczna większość imprez cyklicznych organizowanych jest w związku z rocznicami czy wydarzeniami historycznymi, stąd różnorodność propozycji kulturalno – rozrywkowych jest mniej zróżnicowana.

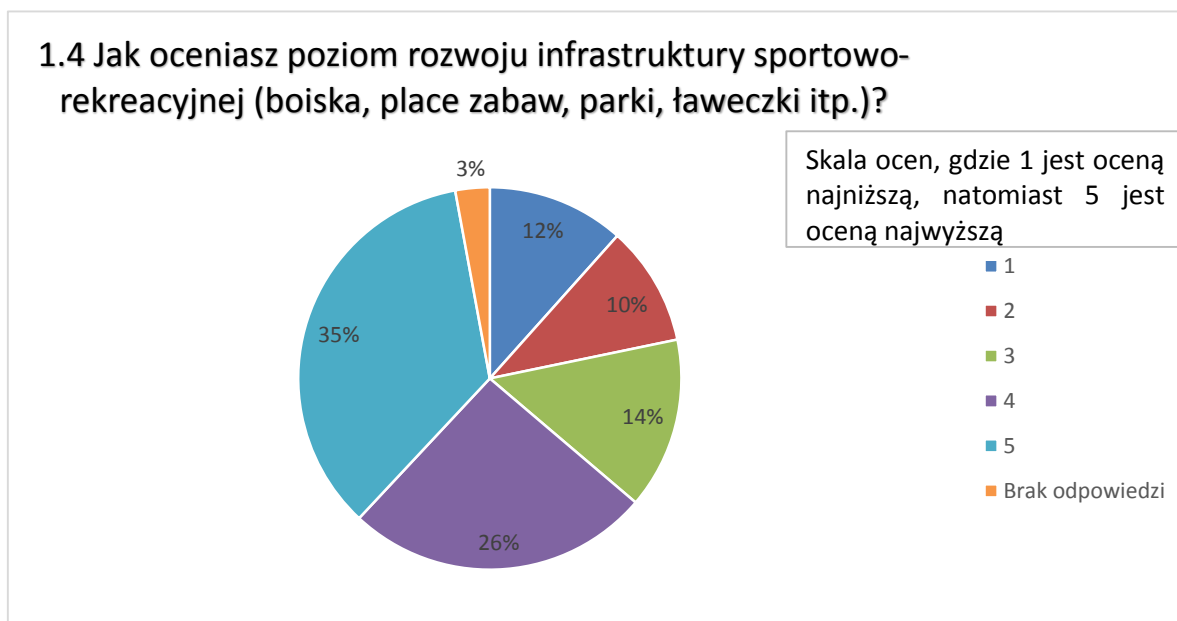
Sport

Tykocin posiada dobrze rozwiniętą bazę sportową, dzięki której zarówno młodzież jak i dorośli mieszkańcy mogą spędzać aktywnie czas wolny uczestnicząc w rekreacji i uprawiając różne dyscypliny sportu. Modernizacja bazy sportowej możliwa była dzięki skorzystaniu z możliwości dofinansowania inwestycji ze środków Unii Europejskiej (Budowa Zespołu Boisk sportowych wsi Radule Gm. Tykocin – ze środków SPO – Odnowa Wsi – 2008 r., Budowa Infrastruktury sportowo- turystycznej w Tykocinie, Gm. Tykocin –Stadion piłkarski z zespołem boisk – RPOWP – 2010r., Budowa Zespołu Boisk sportowych w Stelmachowie gm. Tykocin – PROW – 2013r.). W ten sposób w latach 2008-2013 wybudowano lub zmodernizowano zespoły boisk na terenie niemal całej gminy.

W Tykocinie działają również w formie stowarzyszenia kultury fizycznej dwa Kluby Sportowe „HETMAN” oraz „ORZEŁ”. Klub Sportowy „HETMAN” został założony w 1959 roku, obecnie jego drużyna znajduje się w IV lidze, zaś jako stowarzyszenie działa od 2001r., a celem jego działania jest wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu. Klub Sportowy „ORZEŁ” funkcjonuje od 2012 r.

W badaniu zadano respondentom z zadano pytanie ***1.4 Jak oceniasz poziom rozwoju infrastruktury sportowo- rekreacyjnej (boiska, place zabaw, parki, ławeczki itp.)?***. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia się następująco:

Wykres 16. Ocena poziomu rozwoju infrastruktury sportowo- rekreacyjnej

Z przedstawionego wykresu wnioskować należy, iż mieszkańcy gminy oceniają infrastrukturę sportowo- rekreacyjną w większości jako wystarczającą. Jest to skutkiem wspomnianych wyżej działań podjętych w ostatnich latach przez władze gminy, mających na celu rozbudowę i modernizację istniejących boisk i placów rekreacyjnych. Działania, które należy w tej mierze podjąć należy określić jako kontynuację w zakresie budowy placów służących rekreacji w miejscowościach należących do gminy Tykocin, które do tej pory nie posiadały bazy sportowej.

Potencjał turystyczny w tym dziedzictwo kulturowe

Analiza zasobów oraz uwarunkowań wskazuje, że na obszarze gminy Tykocin istnieją dobre warunki dla rozwoju turystyki i wypoczynku. Do najważniejszych czynników decydujących o tym należy zaliczyć:

- bogate zasoby przyrodnicze i rekreacyjne: duże zalesienie, wysoki udział powierzchni wód otwartych, unikalne w skali Europy tereny bagienne, położenie między dwoma parkami (Narwiański Park Narodowy, Biebrzański Park Narodowy) w pobliżu Puszczy Knyszyńskiej;
- dobrze zachowane, bogate środowisko dziedzictwa historyczno – kulturowego, niezbędne dla rozwoju krajoznawstwa;
- rozszerzoną i wciąż doskonałą bazą turystyki, wypoczynku i gastronomii;
- potencjał w zakresie komunikacji i dostępności dla turystów z uwagi na i przebiegającą przez gminę drogę krajową (trasa S8);

- szlaki turystyczne, na które składają się szlaki: kajakowe, rowerowe, piesze.

Walory środowiska przyrodniczego i kulturowego gminy to:

- obszar chroniony krajobrazu doliny rzeki Narwi;
- część Narwiańskiego Parku Narodowego z otuliną;
- część otuliny Biebrzańskiego Parku Narodowego;
- dolina rzeki Nareśl, kompleks Lasu Szelągówka i użytki ekologiczne.

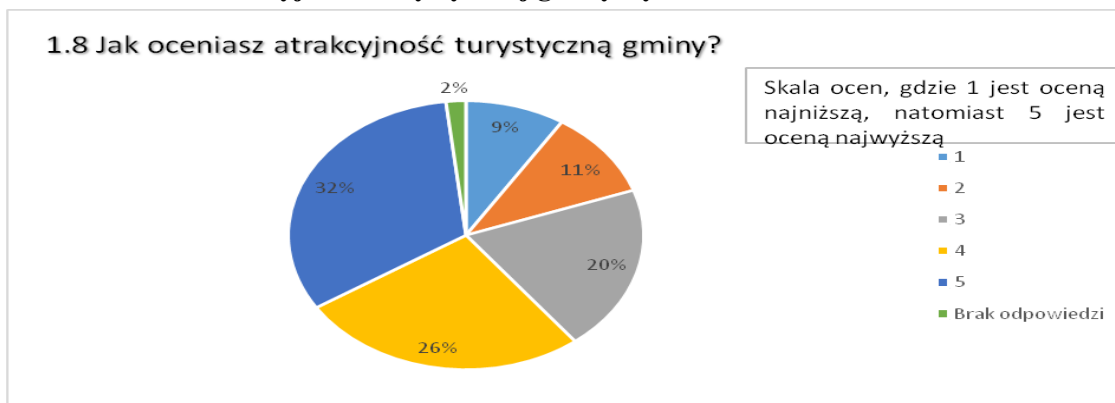
Zabytkowy układ urbanistyczny i liczne zabytki miasta Tykocina, znaczące dla historii i kultury polskiej i judaistycznej, stwarzają szansę i możliwości rozwoju turystyki i wypoczynku, jako znaczącego elementu rozwoju ekonomicznego miasta i gminy. Atrakcją ziemi tykocińskiej są zabytkowe kościoły, m.in. zabytkowy Klasztor Ojców Bernardynów, kościół pw. św. Trójcy w Tykocinie, synagoga, dom talmudyczny, alumnat. Na uwagę zasługuje także pomnik Stefana Czarnieckiego, pomnik Orła Białego, cmentarz żydowski, zabytkowy cmentarz parafialny, zamek w Tykocinie.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym poproszono respondentów o wyrażenie opinii na temat kultury, rekreacji i turystyki związanych z funkcjonowaniem gminy. Respondentom postawione zostały następujące pytania:

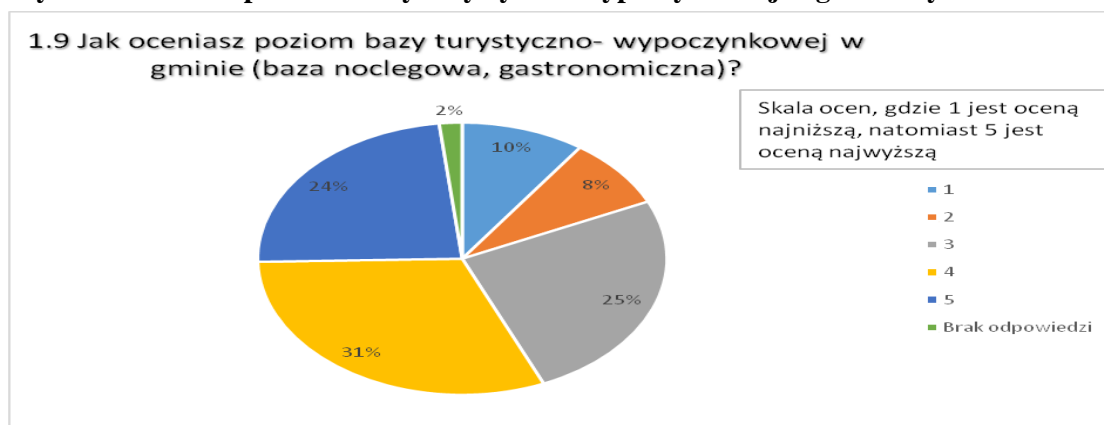
- 1.8 Jak oceniasz atrakcyjność turystyczną gminy? (ilość i jakość zabytków, miejsc atrakcyjnych pod względem przyrodniczym, stan środowiska naturalnego, obszary chronione i rezerваты, ścieżki przyrodnicze i edukacyjne)
- 1.9 Jak oceniasz poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej w gminie (baza noclegowa, gastronomiczna)
- 1.10 Jak oceniasz promocję gminy, mającą na celu pozyskanie potencjalnych turystów?
- 1.11 Jak oceniasz ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dzieci, młodzieży, dorosłych, seniorów?

Przedstawione poniżej wykresy obrazują wyniki uzyskanych odpowiedzi w badaniu ankietowym. W ocenie respondentów gmina Tykocin posiada duży potencjał turystyczny, który jednak nie jest właściwie wykorzystywany pod względem promocji regionu oraz atrakcyjności oferty spędzania wolnego czasu. Szczegółowe uwagi dotyczące potencjału turystycznego gminy Tykocin zostały przedstawione w ramach omówienia poszczególnych obszarów polityki gminy i pożądanych kierunków ich rozwoju (patrz pkt 3.4, 3.5)

Wykres 17. Ocena atrakcyjności turystycznej gminy Tykocin

Wykres 18. Ocena poziomu bazy turystyczno-wypoczynkowej w gminie Tykocin

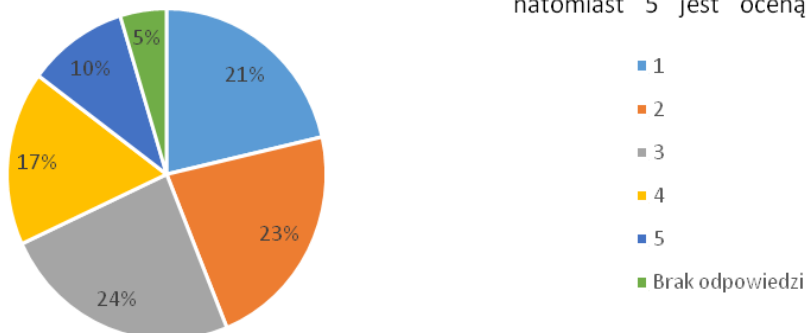
Wykres 19. Ocena promocji gminy mającej na celu pozyskanie potencjalnych turystów

Wykres 20. Ocena oferty spędzania wolnego czasu na terenie gminy Tykocin

1.11 Jak oceniasz ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów?

Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 jest oceną

IV. Analiza SWOT

W analizie SWOT odniesiono się do szerokiego spektrum kwestii istotnych z punktu widzenia kompleksowego procesu planowania strategicznego gminy. Przeprowadzona analiza SWOT stanowi podstawę określenia celów strategicznych oraz szczegółowych gminy Tykocin. Zestawienie uwarunkowań mających lub mogących mieć wpływ na realizację celów gminy, zostało przedstawione z uwzględnieniem podziału na cztery obszary, tj.: obszar społeczny, obszar gospodarczy, obszar środowiska naturalnego i infrastruktury oraz obszar kultury i rekreacji.

Tabela 48 Analiza SWOT: Obszar społeczny.

Obszar	Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
Opieka społeczna	funkcjonowanie Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	niska aktywność społeczna i zawodowa mieszkańców oraz wysoki poziom bezrobocia	wspieranie rodzin przez instytucje oświatowe i ośrodek pomocy społecznej	nieutożsamianie się ze społecznością lokalną
	funkcjonowanie instytucji asystenta rodziny	niewystarczający system informacyjny współpracy między instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi	zmiana mentalności społecznej w kwestii postrzegania rodzin dysfunkcyjnych	niekorzystne zjawiska demograficzne
		brak nawyków korzystania z rodzinnego poradnictwa specjalistycznego	regulacje prawne bardziej przyjazne rodzinie	ubożenie społeczeństwa i osłabianie się funkcji opiekuńczej rodziny
		brak poradni leczenia uzależnień i poradni rodzinnych na terenie gminy	możliwość pozyskiwania środków finansowych z Europejskiego Funduszu Społecznego w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu rodzin zagrożonych	brak świadomości problemu i umiejętności szukania pomocy przez rodziny dysfunkcyjne przy rosnącej ilości rodzin wieloprotokolowych
		brak ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	przeciwdziałanie wyłączeniu społecznemu osób niepełnosprawnych, długotrwale lub ciężko chorych	uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawisko tzw. „dziedziczenia biedy”
		zbyt mała ilość propozycji spędzania czasu wolnego oraz socjoterapii dla młodzieży zagrożonej demoralizacją	podnoszenie świadomości społecznej odnośnie skali problemów związanych z niepełnosprawnością	niezastosowanie priorytetów w zakresie udzielania pomocy społecznej, koniecznej ze względu na skalę i zwiększenie przypadków występowania poszczególnych problemów społecznych
		niedostateczne rozpoznawanie potrzeb osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym	podnoszenie świadomości społecznej odnośnie skali problemów związanych z nadużywaniem alkoholu	brak dostatecznych środków finansowych na walkę z problemami społecznymi
		niedostateczne rozpoznawanie problemów społecznych (identyfikowanie faktów jako problemy społeczne)	efektywne wdrażanie Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015 - 2021	

		w środowisku lokalnym		
Oświata	Sieć szkół prowadzonych przez gminę zaspokaja potrzeby edukacyjne mieszkańców	brak na terenie gminy szkół ponadgimnazjalnych umożliwiających nabycie umiejętności zawodowych		
	dobra jakość kształcenia uczniów oraz właściwie sformułowana oferta edukacyjna, umożliwiająca korzystanie z zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych itp.	spadek przyrostu naturalnego na terenie gminy Tykocin		
	Szkoły realizują pomoc materialną dla uczniów, a także przyznają uczniom stypendia za wyniki w nauce	duża migracja w poszukiwaniu zatrudnienia przez rodziców uczniów co w efekcie może powodować spadek liczby uczniów w szkołach		
	szkoły są systematycznie wyposażane w sprzęt komputerowy i urządzenia umożliwiające korzystanie z nowych technologii	niewielka możliwość skorzystania z sieci poradnictwa zawodowego (doradcy zawodowi), co umożliwiłoby uzyskanie, w szczególności wśród uczniów gimnazjów, wiedzy na temat ich predyspozycji zawodowych i zapobiegłoby przedwczesnemu zakończeniu edukacji		
	sale lekcyjne są systematycznie wyposażane w nowoczesny sprzęt, sale są remontowane i modernizowane			
	liczba uczniów utrzymuje się na stałym poziomie mimo dużego poziomu migracji			
	sieć szkół prowadzonych przez gminę jest różnorodna, co umożliwia kształcenie się dzieci na każdym poziomie edukacyjnym aż do ukończenia gimnazjów			
udział w wyborach	społeczeństwo lokalne angażuje się w działalność lokalnych inicjatyw	niski udział obywateli gminy Tykocin w wyborach każdego rodzaju		
inicjatywa społeczna	funkcjonowanie organizacji pozarządowych, których działalność jest ukierunkowana przede wszystkim na wspieranie kultury, tradycji i rozwoju gminy Tykocin.	mało zróżnicowana oferta inicjatyw oddolnych		
bezpieczeństwo	funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz grup roboczych zapewniających realizację podejmowanych przez	zwiększenie występowania przypadków przemocy w rodzinie	podnoszenie świadomości społecznej odnośnie skali problemów związanych z występowaniem przemocy w rodzinie	brak świadomości w społeczności lokalnej skali występowania przemocy w rodzinie

	Zespół działań			
	korzystanie przez mieszkańców gminy z procedury „Niebieskiej Karty”, co wskazuje na świadomość społeczną w zakresie istniejących instrumentów prawnych			
	przeciwdziałanie zagrożeniom zdarzeniami drogowymi, funkcjonowanie miasteczka ruchu drogowego			

Tabela 49 Analiza SWOT: Obszar gospodarczy.

Obszar	Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
bezrobocie	niski poziom bezrobocia rejestrowanego	potencjalnie znaczące bezrobocie ukryte w rolnictwie	zmniejszenie poziomu bezrobocia w wyniku skorzystania z programów i projektów finansowanych ze środków krajowych i zagranicznych	dekoniunktura w gospodarce
rynek pracy	duże zatrudnienie w rolnictwie	duże zatrudnienie w rolnictwie	- wzrost zatrudnienia w związku z rozwojem przedsiębiorczości na terenie gminy	
podmioty gospodarcze	wzrastająca liczba przedsiębiorstw	niski poziom przedsiębiorczości charakter przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy, (mikro przedsiębiorstwa, brak dużych, usługowa-naprawy)	możliwość rozwoju branży turystycznej ze względu na środowiskowe walory gminy, rozwój turystyki kwalifikowanej, możliwość pozyskania środków UE na rozwój przedsiębiorczości, -korzystne położenie gminy (przy trasie S8), - szanse na dofinansowanie terenów inwestycyjnych (RPO) – pokaźne środki na tworzenie terenów inwestycyjnych RPO	-przenoszenie działalności gospodarczej na tereny atrakcyjniejsze dla prowadzenia działalności, dekonunktura w gospodarce
rolnictwo		rozdrobniona struktura według powierzchni gospodarstw rolnych,- (system ProF przekazanie gospodarstwa i łączenie gospodarstw w większe za dopłatą – cel operacyjny)	rozwój rolnictwa ekologicznego, rolnictwo produktów wysokiej jakości – produkowanie produktów regionalnych, oferowanych przez podmioty lokalne turystom możliwość pozyskania bezzwrotnej pomocy UE na rozwój infrastruktury oraz rolnictwa i obszarów wiejskich,	zmiany w ramach WPR
obszar finansów lokalnych	doświadczenie w pozyskiwaniu bezzwrotnej pomocy UE (wysoki poziom pozyskanych środków), dość wysoki poziom nadwyżki operacyjnej – możliwość zaciągania długu na wkład własny, stosunkowo niski poziom zadłużenia,	niski poziom dochodów własnych, wysokie koszty obsługi zadłużenia,- konieczność szybkiej spłaty zadłużenia – można z nadwyżki operacyjnej (w rozmowie)	zmiany w systemie dochodów JST wzmacniające samodzielność finansową gmin,	brak możliwości spełnienia kryteriów formalnych i merytorycznych w zakresie pozyskania bezzwrotnej pomocy UE, zmiany w systemie dochodów JST skutkujące obniżeniem dochodów gmin

Tabela 50 Analiza SWOT: Obszar środowiska przyrodniczego i infrastruktury.

Obszar	Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
Rzeźba terenu	korzystna rzeźba terenu do prowadzenia działalności rolnej. Brak nagłych zmian (szybka erozja, osuwiska, itp.)			
Surowce mineralne	występowanie złóż ilów			
Wody powierzchniowe	duże zasoby wód powierzchniowych	słaby stan ekologiczny wód powierzchniowych. Zanieczyszczenie wód qSAZ wynikające z niskiego poziomu skanalizowania gminy.	możliwość wykorzystania turystycznego i rekreacyjnego	
Wody podziemne	duże zasoby wód podziemnych. Znaczna głębokość zalegania warstw wodonośnych zmniejszająca ryzyko zanieczyszczenia antropogenicznego			
Gleby	dość wysoki wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej			
Zalesienie		duży udział lasów prywatnych w ogólnej lesistości gminy		
Ochrona środowiska	dobrze chronione cenne walory przyrodnicze obszaru brak istotnych źródeł emisji zanieczyszczeń. korzystne warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego		rosnące zainteresowanie turystyką specjalistyczną w obszarze Narwi i Biebrzy. rosnące zainteresowanie żywnością ekologiczną, regionalną i wysokiej jakości (slow food), ze strony Białegostoku i Warszawy.	
Układ drogowy	układ drogowy generujący ruch tranzytowy	słaba dostępność transportowa miejscowości w północnej części gminy. niezadowalający stan dróg gminnych	możliwości obsługi ruchu tranzytowego	droga 671 przebiegająca przez centrum Tykocina
Infrastruktura energetyczna		niedostosowany system elektroenergetyczny, nie zapewniający bezpieczeństwa energetycznego niski udział OZE. brak inwentaryzacji potencjału OZE		
Sieć gazowa		brak sieci gazowej rozproszenie zabudowy wiejskiej, podnoszące koszty gazyfikacji,		
Wodociągi		wyeksplataowane urządzenia w hydroformach	modernizacja oczyszczalni ścieków	
			modernizacja hydroform	
Kanalizacja		niski poziom skanalizowania gminy, szczególnie obszarów wiejskich. rozproszenie zabudowy wiejskiej, podnoszące koszty kanalizacji		

Gospodarka odpadowa		niski odsetek ludności prowadzący selektywną zbiórkę odpadów		
------------------------	--	--	--	--

Tabela 51 Analiza SWOT: Obszar kultury i rekreacji.

Obszar	Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
placówki kulturalne	duże walory kulturowe i historyczne gminy Tykocin	mniejsza niż oczekiwana różnorodność wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych organizowanych przez gminne instytucje kultury	promocja gminy Tykocin poprzez historię i tradycję	większa atrakcyjność wydarzeń kulturalnych organizowanych w położonych w sąsiedztwie gminy Tykocin większych aglomeracjach miejskich
	kultywowanie tradycji historycznej		współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie promocji gminy Tykocin	
	duża aktywność amatorskich zespołów kulturalnych		renowacja obiektów zabytkowych	
sport	gmina posiada bazę sportowo rekreacyjną, z której mogą korzystać zarówno młodzież jak i dorośli mieszkańcy miasta	niewystarczająca oferta zajęć oraz imprez sportowo – rekreacyjnych		większa atrakcyjność wydarzeń sportowych organizowanych w położonych w sąsiedztwie gminy Tykocin większych aglomeracjach miejskich
	wykorzystanie środków zewnętrznego finansowania na modernizację obiektów sportowych w gminie Tykocin	brak placów służących uprawianiu sportu i rekreacji w niektórych miejscowościach położonych na terenie gminy, tj. Siekierki, Kapice i Saniki		
potencjał turystyczny	bogate zasoby przyrodnicze i rekreacyjne: duże zalesienie, wysoki udział powierzchni wód otwartych, unikalne w skali Europy tereny bagienne, położenie między dwoma parkami (Narwiański Park Narodowy, Biebrzański Park Narodowy) i w pobliżu Puszczy Knyszyńskiej	słaby stan wielu obiektów zabytkowych	rozbudowa bazy turystycznej	
	szlaki turystyczne, na które składają się szlaki: kajakowe, rowerowe, piesze		potencjał w zakresie komunikacji i dostępności dla turystów z uwagi na i przebiegającą przez gminę drogę krajową (trasa S8);	
	zabytkowy układ urbanistyczny i liczne zabytki miasta Tykocina, znaczące dla historii i kultury polskiej i judaistycznej			
			podnoszenie świadomości historycznej mieszkańców i inwestorów	

V. Misja gminy Tykocin i jej realizacja

5.1 Wizja i misja

Wizja i misja rozwoju gminy Tykocin

Wizja rozwoju gminy Tykocin stanowi projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości lokalnej w perspektywie 2020 roku. Określa stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota gminy, tj. władze samorządowe gminy oraz ich partnerzy (lokalni oraz ponadlokalni), wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza gmina. Wskazuje ona zasadniczy kierunek podejmowanych działań.

Misja jest nadrzędnym celem rozwoju gminy Tykocin. Określa ona również rolę władz samorządowych w procesie rozwoju wspólnoty lokalnej. Zgodnie z misją, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć zgodnych ze Strategią Rozwoju Gminy Tykocin, a podejmowanych przez różnych aktorów życia społecznego i gospodarczego – liderów lokalnych, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, rolników, przedsiębiorców, grupy nieformalne mieszkańców. Ponadto władze samorządowe są także realizatorem własnych projektów (należących do zadań własnych oraz we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego), zmierzających do rozwoju gminy Tykocin, upowszechniania jej walorów, ułatwiania współpracy partnerów lokalnych i wdrażania innowacyjnych rozwiązań.

WIZJA „GMINA TYKOCIN 2020”

W 2020 roku Gmina Tykocin w pełni korzysta ze swojego położenia względem stolicy województwa, głównych szlaków komunikacyjnych oraz walorów przyrodniczo-turystycznych i rolniczych. Rozwinęły się konkurencyjne sektory gospodarki oraz ośrodki turystyczne generując nowe miejsca pracy. Walory turystyczne i historyczne gminy w szerszym zakresie wykorzystywane są w prowadzeniu działalności gospodarczej. Dbłość o ochronę obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo zapewnia równowagę przestrzenną. Rolnictwo jest nadal podstawowym, ale i coraz bardziej nowoczesnym sektorem gospodarki gminy Tykocin wspieranym przez pozostałe sektory gospodarki. Integracja społeczna przynosi korzyści w postaci polepszenia jakości usług komercyjnych i publicznych oraz standardów życia.

MISJA ROZWOJU GMINY TYKOCIN

Misją gminy Tykocin jest stworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju gminy uwzględniającego jej walory środowiskowe i turystyczne, tak by stała się ona miejscem przyjaznym dla mieszkańców, atrakcyjnym dla turystów i przedsiębiorców.

5.2 Cele strategiczne i cele szczegółowe

Tabela 52 Cele gminy Tykocin.

CELE STRATEGICZNE	CELE SZCZEGÓŁOWE
A Stworzenie spójnego systemu wsparcia sprzyjającego włączeniu społecznemu.	A1. Rozwijanie systemu profilaktyki, opieki i wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, który obejmuje m.in. wspieranie systemu instytucji asystenta rodziny oraz priorytetyzowanie pomocy społecznej ze względu na ryzyko jakim objęte są gospodarstwa 1-4 osobowe. A2. Wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych oraz ich rodzin w integracji i w funkcjonowaniu w środowisku lokalnym. A3. Zwiększenie świadomości społecznej odnośnie skali problemów związanych z niepełnosprawnością poprzez prowadzenie działań profilaktyczno – edukacyjnych. A4. Opracowanie systemu przeciwdziałania uzależnieniom zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży i zwiększenie świadomości społecznej

	<p>odnośnie profilaktyki zdrowotnej poprzez prowadzenie działań profilaktyczno – edukacyjnych.</p> <p>A5. Efektywne wdrażanie Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015 – 2021.</p> <p>A6. Wdrożenie systematycznego programu poradnictwa zawodowego skierowanego przede wszystkim do uczniów gimnazjów.</p> <p>A7. Poprawa polityki informacyjnej szkół prowadzonych przez gminę Tykocin w zakresie informowania o udziale w projektach, programach i konkursach, mających wpływ na jakość kształcenia, bezpieczeństwo uczniów.</p> <p>A8. Poprawa zaangażowania obywateli gminy w działalność publiczną i pobudzenie aktywności w zakresie inicjatyw lokalnych.</p> <p>A9. Współpraca międzyinstytucjonalna prowadząca do zapobiegania i powstrzymywania zjawiska przemocy w rodzinie.</p> <p>A10. Zwiększenie świadomości społecznej odnośnie skali problemów związanych z występowaniem przemocy w rodzinie poprzez przeprowadzenie działań profilaktyczno – edukacyjnych.</p>
B	<p>Wzmacnianie potencjału gospodarczego gminy w</p>
	<p>B1. Podejmowanie działań poprawiających warunki</p>

<p>warunkach zrównoważonego rozwoju.</p>	<p>funkcjonowania przedsiębiorstw i sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości, co stworzy możliwość wzrostu dochodów gminy</p> <p>B2. Wykorzystanie programów i projektów finansowanych ze środków krajowych i zagranicznych ukierunkowanych na zmniejszenie poziomu bezrobocia.</p> <p>B3. Wzrost zatrudnienia w związku z rozwojem przedsiębiorczości na terenie gminy.</p> <p>B4. Rozbudowa branży turystycznej wykorzystującej walory środowiskowe gminy, w tym rozwój turystyki kwalifikowanej (ekoturystyki i agroturystyki).</p> <p>B5. Pozyskanie środków finansowych na tworzenie terenów inwestycyjnych i ich wykorzystanie dla zwiększenia potencjału gospodarczego gminy.</p> <p>B6. Rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rolnictwa opartego na regionalnych produktach wysokiej jakości oraz powiązanie tej produkcji z rozbudową branży turystycznej.</p> <p>B7. Pozyskanie środków na rozwój infrastruktury technicznej i społecznej.</p>
<p>C Poprawa walorów funkcji usługowych infrastruktury technicznej z uwzględnieniem</p>	<p>C1. Poprawa jakości infrastruktury drogowej.</p> <p>C2. Rozwój rolnictwa produktów</p>

<p>wartości środowiska przyrodniczego, oparta na dążeniu do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego.</p>	<p>wysokiej jakości.</p> <p>C3. Budowanie bezpieczeństwa energetycznego poprzez wykorzystanie OZE i poprawa efektywności energetycznej.</p> <p>C4. Wykorzystanie walorów przyrodniczych do rozwoju turystyki kwalifikowanej (ekoturystyki i agroturystyki).</p> <p>C5. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców, szczególnie w zakresie gospodarowania odpadami.</p>
<p>D Poprawa walorów funkcji usługowych dziedzictwa historyczno - kulturowego i infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.</p>	<p>D1. Wzbogacenie oferty kulturalnej i sportowo- rekreacyjnej.</p> <p>D2. Intensyfikacja współpracy z organizacjami pozarządowymi, których działalność jest ukierunkowana przede wszystkim na wspieranie kultury, tradycji i rozwoju gminy Tykocin.</p> <p>D3. Poprawa bazy sportowo – rekreacyjnej we wsiach należących do gminy Tykocin poprzez budowę placów sportowo-rekreacyjnych</p>

VI. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu

Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu obejmuje dokumenty programowe szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, a także lokalnego. Większość dokumentów unijnych ma charakter bardzo ogólnych strategii lub polityk, a zawarte w nich cele i kierunki działań są także obecne w dokumentach krajowych i regionalnych, ponieważ powstawały one w dużym zakresie na bazie dokumentów unijnych. Odniesienie się do tych dokumentów jest kluczowe w kontekście Strategii ze względu na możliwość skorzystania z instrumentów finansowych określonych w dokumentach unijnych i dokumentach niższego szczebla przy realizacji planowanych zadań.

Strategia gminy Tykocin uwzględnia przede wszystkim wymienione poniżej dokumenty:

- Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, OJ L 347, 20.12.2013, s. 320. (zwane Rozporządzeniem dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020),
- Uchwała Rady Ministrów Nr 157 z dnia z dnia 25 września 2012 r., w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020, Monitor Prawniczy, 22.11.2012 r., poz. 882
- Uchwała Sejmiku Województwa Nr XXXI/374/13 Podlaskiego z dnia 9 września 2013r. w sprawie przyjęcia zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Załącznik do Uchwały Nr L/455/10 Rady Powiatu Białostockiego z dnia 30.09.2010, Strategia Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020.

Dokumenty unijne:

Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020, przyjęta przez Radę Europejską dnia 17 czerwca 2010 r., to kluczowy dokument dla średniookresowej strategii rozwoju kraju w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Jest to dokument o znaczeniu fundamentalnym dla rozwoju UE w ciągu najbliższej dekady. Określa działania, których podjęcie w skoordynowany sposób przez państwa członkowskie przyspieszy wyjście z obecnego kryzysu i przygotuje europejską gospodarkę na wyzwania przyszłości. Strategia wyznacza trzy priorytety, których realizacja odbywać się będzie na szczeblu unijnym oraz krajowym: wzrost inteligentny (zwiększenie roli wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego), zrównoważony (produkcja efektywniej wykorzystująca zasoby, przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności) oraz sprzyjający włączeniu społecznemu (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji i walka z ubóstwem). Efektem realizacji priorytetów Strategii Europa 2020 będzie osiągnięcie pięciu wymiernych, współzależnych celów przedstawionych w strategii i dotyczących:

- wzrostu wydatków na działalność B+R,
- wzrostu wskaźnika zatrudnienia,
- wzrostu udziału osób z wyższym wykształceniem w społeczeństwie oraz zmniejszeniu odsetka osób wcześniej kończących naukę,
- ograniczenia emisji CO₂ i osiągnięcia celów 20/20/20 w zakresie klimatu i energii,
- ograniczenia liczby osób żyjących w ubóstwie.

Cele Strategii Rozwoju Gminy Tykocin w latach 2015 – 2020 wpisują się w założenia priorytetowe Strategii Europa 2020. Przede wszystkim do priorytetów unijnych odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 53 Zestawienie celów szczegółowych z priorytetami Europy 2020

Priorytety Europa 2020, Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu	Cele szczegółowe Strategii Rozwoju Gminy Tykocin 2015 - 2020

Inteligentny rozwój (obszar edukacji)	A6, A7
Zrównoważony rozwój (obszar klimatu, energii i mobilności) (obszar konkurencyjności)	B6, C3 B1 – B6, C1, C2, C4
Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (obszar zatrudnienia i umiejętności) (obszar walki z ubóstwem)	A6, B3 A2, A3, A5

Rozporządzenie dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020

Rozporządzenie dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020 (zwane też rozporządzeniem ogólnym) ustanawia wspólne zasady mające zastosowanie do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR), które działają w ramach wspólnych ram (europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne - „EFSI”). Ustanawia ono również przepisy niezbędne do zapewnienia skuteczności EFSI, a także koordynacji tych funduszy między sobą oraz z innymi instrumentami Unii. Wspólne zasady mające zastosowanie do EFSI określone są w części drugiej rozporządzenia ogólnego. Część trzecia ustanawia zasady ogólne odnoszące się do EFRR, EFS (zwanymi dalej łącznie „funduszami strukturalnymi”) oraz Funduszu Spójności, dotyczące celów priorytetowych i sposobu organizacji funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności („fundusze polityki spójności”), kryteriów, jakie państwa członkowskie i regiony muszą spełnić, aby kwalifikować się do wsparcia z EFSI, dostępnych środków finansowych oraz kryteriów ich alokacji. Część czwarta rozporządzenia ogólnego ustanawia zasady ogólne mające zastosowanie do funduszy polityki spójności oraz EFMR w zakresie zarządzania i kontroli, zarządzania finansowego, zestawienia wydatków i korekt finansowych.

Dokumentem określającym potencjalne obszary wsparcia w nowej perspektywie finansowej są Wspólne Ramy Strategiczne (WRS), które odpowiednio do założeń

rozporządzenia ogólnego dla funduszy UE określają jedenaście celów tematycznych na lata 2014-2020 zgodnie ze strategią "Europa 2020":

- wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji – EFRR,
- zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych – EFRR,
- podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR) – EFRR,
- wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach – EFRR i FS,
- promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem - EFRR i FS,
- ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów - EFRR i FS,
- promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych - EFRR i FS,
- wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników – EFRR i EFS
- wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem - EFRR i EFS
- inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie - EFRR i EFS
- wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej – EFRR, FS, EFS.

Cele Strategii Rozwoju Gminy Tykocin w latach 2015 – 2020 wpisują się w założenia priorytetowe Rozporządzenia dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020. Przede wszystkim do celów Wspólnych Ram Strategicznych (WRS) odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 54 Zestawienie celów szczegółowych gminy Tykocin z priorytetami Wspólnych Ram Strategicznych (WRS).

Cele Wspólnych Ram Strategicznych (WRS)	Cele szczegółowe Strategii Rozwoju Gminy Tykocin 2015 - 2020
Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora	B1 – B6, C1, C2, C4

rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR) – EFRR	
Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach – EFRR i FS	B6, C3
Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów - EFRR i FS	B6, C3
Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników – EFRR i EFS	B3
Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem - EFRR i EFS	A2, A3, A5
Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie - EFRR i EFS	A6, A7

Dokumenty krajowe:

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski. Po aktualizacji wydłużono horyzontu czasowy do 2020 roku.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest najważniejszym dokumentem w perspektywie średniookresowej, określającym cele strategiczne rozwoju kraju, kluczowym dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020. ŚSRK jest skierowana nie tylko do administracji publicznej. Integruje ona wokół celów strategicznych wszystkie podmioty publiczne, a także środowiska społeczne

i gospodarcze, które uczestniczą w procesach rozwojowych i mogą je wspomagać zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym. ŚSRK wskazuje konieczne reformy ograniczające lub eliminujące bariery rozwoju społeczno-gospodarczego, orientacyjny harmonogram ich realizacji oraz sposób finansowania zaprojektowanych działań (zawiera wieloletni ramowy plan wydatków publicznych na działania rozwojowe). Strategia zwraca uwagę na wymiar terytorialny podejmowanych działań, wzmocnienie i lepsze wykorzystanie potencjałów regionalnych. W ramach Strategii Krajowej 2020 dostrzegane jest zatem znaczenie samorządu terytorialnego i innych podmiotów w dynamizacji rozwoju regionów i kraju.

Zgodnie z założeniami przyjętymi w ŚSRK Polska w roku 2020 to: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo. Podczas realizacji Wizji Polski w 2020 roku zasadniczą rolę odegrają następujące działania w kluczowych obszarach rozwoju:

- Przekształcenia instytucjonalne utrwalające sprawne państwo - wyższa jakość funkcjonowania instytucji publicznych, aktywna rola kapitału społecznego,
- Efektywny rozwój społeczno-gospodarczy i wysoka konkurencyjność gospodarki - wzrost gospodarczy zapewniający Polsce 74-79% poziomu PKB per capita UE w 2020 r., gospodarka oparta na wiedzy, nowoczesna infrastruktura, rozwój kapitału ludzkiego - wiodącymi atutami konkurencyjności,
- Spójność społeczno-gospodarcza i terytorialna - większa spójność terytorialna, dostępność usług publicznych, szeroka skala szans rozwoju jednostki, mądra i efektywna integracja społeczna.

Celem głównym Strategii średniookresowej jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. W wskazanych powyżej trzech obszarach strategicznych wskazano następujące cele szczegółowe:

OBSZAR STRATEGICZNY I. SPRAWNE I EFEKTYWNE PAŃSTWO

Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem

Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

OBSZAR STRATEGICZNY II. KONKURENCYJNA GOSPODARKA

Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego

Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu

OBSZAR STRATEGICZNY III. SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA I TERYTORIALNA

Cel III.1. Integracja społeczna

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja

Cele Strategii Rozwoju Gminy Tykocin w latach 2015 – 2020 wpisują się w założenia priorytetowe Strategii Rozwoju Kraju 2020. Przede wszystkim do celów ŚSRK odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 55 Zestawienie celów szczegółowych gminy Tykocin z priorytetami Strategii Rozwoju Kraju 2020.

Cele Strategii Rozwoju Kraju 2020	Cele szczegółowe Strategii Rozwoju Gminy Tykocin 2015 - 2020
Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela	A1, A4 – A8, A10, B6, C1 – C3, C5, D1 – D3
Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki	B1 – B6, C1, C2, C4
Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego	A6, A7, B1
Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko	B6, C3
Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu	C1
Cel III.1. Integracja społeczna	A2, A3, A5
Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych	A6 – A8, B1, B3 – B5, C1, C4, D1 – D3

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. (rok opracowania 2006), stanowiąca aktualizację Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2010, została przyjęta uchwałą nr XXXV/438/06 Sejmiku Województwa Podlaskiego w dniu 30 stycznia 2006 r.

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. określa misję rozwoju województwa, wyznacza cele i przyporządkowuje im priorytety. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego posiada jednakowy z dokumentami regionalnymi innych województw zasięg czasowy – do 2020 r. Strategia nie zawiera szczegółowych rozstrzygnięć, co do konkretnych projektów i działań w określonym czasie i miejscu. Rozstrzygnięcia takie – zgodnie z założeniem – miały zostać zawarte w programach wojewódzkich i operacyjnych. Strategia jest kluczowym dokumentem programowym określającym zasady i kierunki długofalowej koncepcji rozwoju regionu.

Zgodnie z SRWP misją rozwoju województwa podlaskiego jest uczynienie go regionem aktywnego i zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem walorów środowiska naturalnego, wielokulturowej tradycji i położenia przygranicznego. Z tak sformułowanej misji wynikają cele strategiczne i horyzontalne, które określone zostały następująco:

- Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka;
- Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe;
- Cel strategiczny 3. Jakość życia
- Cel horyzontalny: Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze podstawą harmonii aktywności człowieka i przyrody;
- Cel horyzontalny: Infrastruktura techniczna i teleinformatyczna otwierająca region dla inwestorów, mieszkańców, sąsiadów i turystów.

Cele Strategii Rozwoju Gminy Tykocin w latach 2015 – 2020 wpisują się w założenia priorytetowe Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r (SRWP). Przede wszystkim do celów SPWP odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 56 Zestawienie celów szczegółowych gminy Tykocin z priorytetami Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego.

Cele Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r.	Cele szczegółowe Strategii Rozwoju Gminy Tykocin 2015 - 2020
Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka	A6, A8, B1 – B6, C1 - C4, D1 – D2
Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe	C1
Cel strategiczny 3. Jakość życia	A5, B1, B3 – B5, C1, C4, D1, D3

Strategia Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020

Strategia Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020 jest kontynuacją „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Białostockiego do roku 2010” i próbą określenia kierunków, rozwoju i priorytetów na przyszłość dla dobra lokalnej społeczności. Zgodnie z założeniami Strategii misją powiatu białostockiego jest powiat białostocki racjonalnie wykorzystujący kapitał ludzki, zasoby gospodarcze i walory turystyczne w celu zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego oraz podnoszenia poziomu życia mieszkańców. Realizacja misji powiatu i jego trwały rozwój odbywa się za pośrednictwem działań zawartych w 6 celach strategicznych, do których należą:

poprawa infrastruktury komunikacyjnej,

podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie bezrobociu przy współpracy z samorządami gmin,

wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju turystyki na obszarze powiatu,

podnoszenie standardów edukacyjnych,

zwiększenie efektywności i skuteczności pomocy społecznej,

doskonalenie warunków pracy i jakości działania administracji powiatowej.

Cele Strategii Rozwoju Gminy Tykocin w latach 2015 – 20120 wpisują się w założenia priorytetowe Strategii Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020 (SRPB). Przede wszystkim do celów SRPB odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 57 Zestawienie celów szczegółowych gminy Tykocin z priorytetami Strategii Rozwoju Powiatu Białostockiego.

Cele Strategii Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020	Cele szczegółowe Strategii Rozwoju Gminy Tykocin 2015 - 2020
poprawa infrastruktury komunikacyjnej,	C1, C3
podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie bezrobociu przy współpracy z samorządami gmin,	B1 – B6, C1, C2, C4
wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju turystyki na obszarze powiatu,	B4, B6, C2, C4, D1, D2
podnoszenie standardów edukacyjnych,	A6, A7
zwiększenie efektywności i skuteczności pomocy społecznej,	A1 – A5, A9 – A10

VII. Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI) na lata 2014- 2020

Skuteczne zarządzanie rozwojem lokalnym wymaga perspektywicznego myślenia wykraczającego poza roczne ramy planowania budżetowego. Jedną z ważniejszych decyzji, jaką musi podejmować władza samorządowa dotyczy wyboru strategicznych inwestycji sprzyjających poprawie warunków życia mieszkańców oraz warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Przyjmowany zestaw projektów inwestycyjnych powinien wpisywać się w strategiczne cele rozwoju oraz być zgodny z misją i wizją rozwoju gminy. Stąd niedzwonnym elementem dokumentów strategicznych rozwoju gminy jest Wieloletni Plan Inwestycyjny, który oznacza program działania złożony ze zbioru projektów inwestycyjnych przewidzianych do realizacji przez gminę w okresie od kilku do kilkunastu lat. Obejmuje on w swojej treści roczne plany inwestycyjne i środki finansowe przeznaczone w kolejnych latach na prowadzenie inwestycji.

Należy jednak zauważyć, że plan ten nie wyczerpuje wszystkich zadań inwestycyjnych przewidzianych do realizacji. Zawiera on głównie przedsięwzięcia o znaczeniu strategicznym. Może ulegać modyfikacjom i uzupełnieniom w zależności od zachodzących zmian w otoczeniu bliższym i dalszym gminy.

Wieloletnie planowanie inwestycyjne powinno przyczyniać się do skutecznego i efektywnego wydatkowania ograniczonych środków finansowych, skutecznej realizacji podstawowych celów rozwoju gminy, sięgania po finansowanie zewnętrzne inwestycji, poprawy procedur przygotowania i rozliczania zadań inwestycyjnych, uwzględniania aspektu finansowego realizacji inwestycji oraz realizacji przyjętej strategii rozwoju.

Zestawienie zbiorcze planowanych do realizacji zadań inwestycyjnych przez gminę Tykocin w latach 2014-2020 zaprezentowano w Tabeli 58:

Tabela 58 Zestawienie zbiorcze planowanych do realizacji zadań inwestycyjnych przez gminę Tykocin w latach 2014-2020

Lista zadań inwestycyjnych gminy Tykocin										
Tytuł zadania	Przewidywany całkowity koszt inwestycji	Nakłady inwestycyjne na realizację zadania w roku:							Łączne nakłady w latach 2014-2020	Planowane źródła finansowania zadań
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020		
Zadania z zakresu przebudowy dróg										
1. Przebudowa ulicy Browarnej wraz z infrastrukturą celem poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego w Tykocinie i spójności z drogą wojewódzką Nr 671	1 331 352	22 585	1 304 119						1 326 704	Budżet państwa w ramach NPPDL, Powiat białostocki
2. Przebudowa drogi powiatowej nr 1380B Tykocin- Siekierki	12 100 000		100 000		12 000 000				12 100 000	RPO WP, budżet państwa w ramach NPPDL, budżet powiatu, budżet gminy
3. Przebudowa drogi powiatowej nr 1374B Tatary – Łaziuki	2 750 000		31 119		2 718 881				2 750 000	PROW
4. Przebudowa drogi powiatowej nr 1381B Tykocin – Rzędziany	6 000 000		100 000		5 900 000				6 000 000	Budżet państwa w ramach NPPDL, budżet powiatu, budżet gminy
5. Przebudowa dróg gminnych w miejscowości Radule, Sierki i powiatowej w m. Łopuchowo	2 200 000		20 000		1 180 000		1 000 000		2 200 000	PROW, budżet państwa w ramach NPPDL
6. Przebudowa drogi gminnej i powiatowej w miejscowości Łopuchowo	1 800 000		21 000		1 779 000				1 800 000	PROW, budżet państwa w ramach NPPDL
Zadania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej										
7. Modernizacja hydroforni na terenie gminy Tykocin	2 000 000		40 000		1 960 000				2 000 000	RPO WP
8. Modernizacja oczyszczalni ścieków w Tykocinie	2 000 000		40 000		1 960 000				2 000 000	RPO WP
9. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	500 000						500 000		500 000	PROW, NFOŚ
Zadania z zakresu odnawialnych źródeł energii										
10. Kolektory słoneczne na budynkach użyteczności publicznej i prywatnych, oraz ogniwa fotowoltaniczne	1 500 000						1 500 000		1 500 000	PROW, NFOŚ
Zadania z zakresu rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej										
11. Budowa kąpieliska w Tykocinie	500 000						500 000		500 000	PROW
12. Budowa bulwaru nad Narwią w Tykocinie	700 000					700 000			700 000	PROW

Lista zadań inwestycyjnych gminy Tykocin										
Tytuł zadania	Przewidywany całkowity koszt inwestycji	Nakłady inwestycyjne na realizację zadania w roku:							Łączne nakłady w latach 2014-2020	Planowane źródła finansowania zadań
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020		
13. Budowa boisk we wsi Siekierki, Kapice, Saniki i Sawino	450 000			450 000					450 000	PROW
14. Wymiana nawierzchni na boiskach sportowych przy Zespole Szkół w Radulach	350 000		15 000	335 000					350 000	PROW
15. Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Leśniki	300 000					300 000			300 000	PROW
Pozostale										
16. Renowacja elewacji i pokrycia dachowego budynku Urzędu Miejskiego w Tykocinie wraz z zagospodarowaniem terenu.	1 000 000		19 000	981 000					1 000 000	PROW
17. Wdrażanie elektronicznych usług dla ludności województwa podlaskiego – część II, administracja samorządowa		221 467							221 467	

Karty poszczególnych zadań inwestycyjnych:

1. Nazwa zadania	
1. Przebudowa ulicy Browarnej wraz z infrastrukturą celem poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego w Tykocinie i spójności z drogą wojewódzką Nr 671	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2014	2015
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
1 331 352,00	1 326 704,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, budżet państwa w ramach NPPDL, powiat białostocki	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
<p>Projektowana inwestycja jest elementem działań, które zostały zaplanowane, aby rozwiązać następujące problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utrudnienia komunikacyjne dla mieszkańców gminy, osób przejeżdżających i gości oraz pojazdów uprzywilejowanych, - zwiększające się zagrożenie wypadkami i kolizjami oraz zagrożenie ruchu pieszego ze względu na złą nawierzchnię, - zły stan poboczy i wzrastające natężeniu ruchu, - wzrastające koszty remontów i napraw nawierzchni drogi, - postępująca deformacja drogi. 	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<p>Zakres rzeczowy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. budowa drogi 453,90 m. 2. budowa włączenia do ciągu drogi wojewódzkiej w km 0+000,00 i km 0+263,00, z barierą ochronną zabezpieczającą pieszych przed upadkiem do rowu. 3. wymianę szczeblinowych barier na moście w ul. Browarnej na bariery ozdobne. 4. budowa zjazdów na drogi zbiorcze i posesje. 5. poprawa oznakowania. 6. budowa kanalizacji deszczowej z rur PP. <ul style="list-style-type: none"> - kanał I kanał deszczowy 300 mm - 183,50 m z przykanalikami o średnicy 200 mm; 14,0 m z wylotem do istniejącej kanalizacji deszczowej, - kanał II 300 mm - 146,00 m z przykanalikami 200 mm; 11,0 m, do cieku otwartego do kanału A; rzeka Motławka, zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym studnie rewizyjne zaprojektowano jako żelbetowe 1200 mm. 7. budowa chodników. 8. poprawa oświetlenia drogi poprzez wymianę opraw oświetleniowych na oprawy z oświetleniem typu LED. 9. regulacja istniejących studni rewizyjnych kanału sanitarnego. 10. regulacja zaworów wodociągowych. 	

1. Nazwa zadania	
2. Przebudowa drogi powiatowej nr 1380B Tykocin - Siekierki	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2015	2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
12 100 000,00	12 100 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, RPO lub NPPDL, budżet powiatu, budżet gminy	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Większość dróg przebiegających przez terytorium gminy znajduje się bezpośrednio pod zarządem gminy. Zły stan dróg, w szczególności powiatowych pogarsza warunki komunikacji oraz wizerunek gminy w oczach inwestorów i turystów. W kolejnych latach należy podejmować działania zmierzające do rozwijania i modernizacji istniejącego układu drogowego w zakresie, ich modernizacji i remontów	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<ul style="list-style-type: none"> - połączenie z drogą krajową S8, - wykonanie podbudowy, - wykonanie rowów wzdłuż drogi, - poszerzenie jezdni, - wykonanie nawierzchni asfaltowej z dwóch warstw. 	

1. Nazwa zadania	
3. Przebudowa drogi powiatowej nr 1374B Tatary – Łaziuki	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2015	2017
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
2 750 000,00	2 750 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, PROW	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Szerokość istniejącej jezdni na odcinku Od km 0+000 (skrzyżowanie z drogą powiatową Nr 1371 B) do km ok. 3+000 (ok. 100m za skrzyżowaniem dróg powiatowych w m. Łaziuki), wynosi ok. 3,5m; korona drogi 8,0m; jezdnie bitumiczna jednowarstwowa. Droga jest zbyt wąska i wymaga remontu.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<ul style="list-style-type: none"> - wykonanie podbudowy. Podbudowa - kruszywo naturalne lub łamane stabilizowane mechanicznie doziarnione destruktem z frezowania istniejącej jezdni bitumicznej, - renowacji rowów przydrożnych, przebudowy przepustu o średnicy 0,60m pod koroną drogi, budowy przepustów w obrębie skrzyżowań z drogami bocznymi, - wykonanie jezdni z betonu asfaltowego, szer. jezdni 5,50m, szerokość korony drogi 8,00m, 	

1. Nazwa zadania	
4. Przebudowa drogi powiatowej nr 1381B Tykocin – Rzędziany	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2015	2017
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
6 000 000,00	6 000 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, NPPDL, budżet powiatu, budżet gminy	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Realizacja zadania wynika ze złego stanu nawierzchni w/w drogi, oraz z potrzeby poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego . W chwili obecnej droga jest bardzo wąska szer. Ok. 3,5 m. Nawierzchnia asfaltowa oraz pobocza są w złym stanie	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<ul style="list-style-type: none"> - wykonanie podbudowy, - wykonanie rowów wzdłuż drogi, - poszerzenie jezdni, - wykonanie nawierzchni asfaltowej z dwóch warstw. 	

1. Nazwa zadania	
5. Przebudowa dróg gminnych w miejscowości Radule, Sierki i powiatowej w m. Łopuchowo	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2015	2017
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
2 200 000,00	2 200 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne , PROW lub NPPDL	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Realizacja zadania wynika ze złego stanu nawierzchni w/w dróg , oraz z potrzeby poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego . W chwili obecnej drogi mają nawierzchnię żwirową.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<ul style="list-style-type: none"> - wykonanie podbudowy, - zmiana nawierzchni ze żwirowej na asfaltową. 	

1. Nazwa zadania	
6. Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Łopuchowo	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2015	2017
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
1 800 000,00	1 800 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, PROW lub NPPDL	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz jakości dróg gminnych na terenie gm. Tykocin.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<p>1/ przebudowa w obrębie istniejącego pasa drogowego – dz. nr 157/2 drogi gminnej Nr 105509B na odcinku o długości 585,0 m w miejscowości Łopuchowo gm. Tykocin obejmująca budowę drogi o przekroju ulicznym składającym się z : jezdni o szerokości 6,0 m oraz obustronnych chodników o szer. do 2,0 m /alternatywnie jednostronnego chodnika i opaski gruntowej/</p> <p>2/ budowę kanalizacji deszczowej o długości ok. 500 m w obrębie istniejącego pasa drogowego pozwalającej na odwodnienie odcinka drogi o dł. 585,0 m zgodnego z pkt. 1.</p> <p>3/ budowę przyłącza kanalizacji deszczowej na działce nr 101 od pasa drogowego do rzeki Śliny /alternatywnie część kanalizacji w formie rowu otwartego/ o długości łącznej ok. 240,0 m – odprowadzającego wody deszczowe z kanalizacji wg. pkt.2.</p> <p>4/ przebudowy ewentualnych kolizji projektowanej drogi kanalizacji deszczowej z istniejącą infrastrukturą techniczną:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wodociągiem ø 160 mm - kablami telekomunikacyjnymi podziemnymi - napowietrzną linią telefoniczną - napowietrzną linią energetyczną – oświetleniową 	

1. Nazwa zadania	
7. Modernizacja hydroforni na terenie gminy Tykocin	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2015	2017
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
2 000 000,00	2 000 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, RPO	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Poprawa zaopatrzenia mieszkańców w wodę oraz Zmniejszenie awaryjności wodociągu oraz poprawa jakości wody na terenie gminy.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<ul style="list-style-type: none"> - wymianę instalacji elektrycznej, wodociągowej, kanalizacyjnej ze zbiornikami, - remont istniejącego budynku suw, - zagospodarowanie działki (ogrodzenie, objazdy, dojazdy utwardzenie terenu), - projekt zbiorników wód popłucznych, - projekt więźby dachowej, 	

1. Nazwa zadania	
8. Modernizacja oczyszczalni ścieków w Tykocinie	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2015	2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
2 000 000,00	2 000 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, RPO	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Na terenie gminy Tykocin działają dwie oczyszczalnie ścieków: w Tykocinie i Stelmachowie. W celu osiągnięcia lepszych parametrów oczyszczania oraz umożliwienia podłączenia kolejnych podmiotów, konieczne jest przeprowadzenie inwestycji w zakresie modernizacji istniejącej oczyszczalni ścieków w Tykocinie.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<ul style="list-style-type: none"> - remont reaktora biologicznego (wymiana rurociągów, zasów, przepustnic), - remont budynku (punkt ścieków dowożonych), - działki (ogrodzenie, utwardzenie terenu), - remont punktu zlewnego ścieków dowożonych, 	

1. Nazwa zadania	
9. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2019	2020
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
500 000,00	500 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, RPO, WFOŚiGW	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Z systemu kanalizacji sanitarnej korzystają jedynie mieszkańcy Tykocina i Stelmachowa. Mieszkańcy terenów nieskanalizowanych zmuszeni są korzystać ze zbiorników bezodpływowych, często nieszczelnych. Realizacja tego typu zadań przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców oraz poprawy stanu środowiska naturalnego. Z uwagi na dużą odległość wsi od oczyszczalni ścieków nie planuje się budowania sieci kanalizacyjnej, tylko budowę indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków, co ma na celu eliminowanie odprowadzania ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych, gdyż jest to rozwiązanie uciążliwe dla użytkowników i nie zapewnia ochrony środowiska, zwłaszcza wód.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
Rodzaj projektowanych oczyszczalni będzie uzależniony od terenu na którym będą wykonywane.	

1. Nazwa zadania	
10. Kolektory słoneczne na budynkach użyteczności publicznej i prywatnych, oraz ogniwa fotowoltaiczne	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2019	2020
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
1 500 000,00	1 500 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, RPO, WFOŚiGW	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Energia solarna jest technologią czystą, bezemisyjną, przynoszącą pozytywny efekt ekologiczny. W zakresie wykorzystania energii słonecznej na terenie gminy Tykocin przewiduje się inwestycje związane z realizacją małych indywidualnych instalacji solarnych oraz budowy farm fotowoltaicznych. W przypadku instalacji solarnych na budynkach mieszkalnych, czy budynkach użyteczności publicznej nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na środowisko przyrodnicze ani na etapie montażu, ani w czasie późniejszej eksploatacji.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
Budowa kompletnych instalacji solarnych na budynkach użyteczności publicznej oraz prywatnych.	

1. Nazwa zadania	
11. Budowa kąpieliska w Tykocinie	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2019	2020
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
500 000,00	500 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, PROW	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Rozwój zaplecza rekreacyjno - sportowego gminy stanowi podstawę propagowania zdrowego i aktywnego trybu życia mieszkańców. Mieszkańcy gminy zgłaszają potrzebę budowy kąpieliska. Kąpielisko w Tykocinie będzie również stanowić atrakcję turystyczną.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
Wybudowanie plaży wraz z infrastrukturą oraz wykonanie dróg dojazdowych.	

1. Nazwa zadania	
12. Budowa bulwaru nad Narwią w Tykocinie	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2018	2019
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
700 000,00	700 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, PROW	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców miejscowości ; zwiększenie atrakcyjności miejscowości, a zarazem poprawa estetyki miejscowości. W ramach planowanej inwestycji planuje się wybudowanie bulwaru wzdłuż brzegu rzeki Narew na odcinku od parafialnego cmentarza grzebalnego do jazu zlokalizowanego na rzece Narew, z którego korzystali mieszkańcy Tykocina, gminy oraz turyści, a zarazem mieszkańcy gminy oraz turyści.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
Wykonanie ścieżki spacerowej , ustawienie ławeczek, wykonanie oświetlenia, wykonanie zejść do rzeki Narew, budowa mostka.	

1. Nazwa zadania	
13. Budowa boisk we wsi Siekierki, Kapice, Saniki i Sawino	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2016	2017
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
450 000,00	450 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, PROW	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Poprawa infrastruktury służącej rozwojowi mieszkańców gminy, w tym szczególnie dzieci i młodzieży Powstanie miejsca umożliwiającego organizację zawodów sportowych i imprez kulturalno-oświatowych. Wybudowany kompleks boisk z zapleczem.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<ul style="list-style-type: none"> - wyrównanie terenu wraz z podbudową, - wykonanie płyty boiska z nawierzchni trawiastej, - ustawienie bramek do gry w piłkę nożną i słupków do gry w piłkę siatkową, - ogrodzenie terenu. 	

1. Nazwa zadania	
14. Wymiana nawierzchni na boiskach sportowych przy Zespole Szkół w Radulach	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2015	2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
350 000,00	350 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, PROW	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Projektowana inwestycja wpłynie na ulepszenie warunków korzystania z boisk przy Zespole Szkół w Radulach	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
Zadanie będzie polegało na wykonaniu nawierzchni poliuretanowej na bieżni wokół boiska trawiastego oraz na boisku treningowym.	

1. Nazwa zadania	
15. Przebudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Leśniki	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2018	2020
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
300 000,00	300 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, PROW	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Budynek świetlicy jest w złym stanie technicznym i wymaga gruntownej przebudowy. Budynek nie był remontowany od wielu lat, a zagospodarowanie terenu nie jest przystosowane do potrzeb obiektu użyteczności publicznej.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<ul style="list-style-type: none"> - wymiana pokrycia dachowego, - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, - Wymiana instalacji elektrycznej, - renowacja kominów, ścian, gzymsów, murków. 	

1. Nazwa zadania	
16. Renowacja elewacji i pokrycia dachowego budynku Urzędu Miejskiego w Tykocinie wraz z zagospodarowaniem terenu	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2016	2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
1 000 000,00	1 000 000,00
6. Źródła finansowania	
Środki własne, PROW	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
<p>Budynek Urzędu Miejskiego dawniej Rezydencji Ekonomicznej (dworek administratora zarządu dóbr tykocińskich) w Tykocinie przy ul. 11 Listopada 8, wpisany do rejestru zabytków decyzją z dnia 10.05.1958 nr Kult.V-2b-127-25-58 pod numerem rejestru zabytków województwa podlaskiego A-469 nie był remontowany od wielu lat, a zagospodarowanie terenu nie jest przystosowane do potrzeb obiektu użyteczności publicznej.</p>	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<ul style="list-style-type: none"> - wymiana pokrycia dachowego, - renowacja kominów, ścian, gzymsów, murków, - remont pomieszczeń na piętrze, - budowa parkingu na 30 miejsc postojowych, - odwodnienie terenu, - remont tarasu i chodników, - przebudowa schodów wejściowych południowych, - budowa pochylni od strony północnej, - likwidacja nieczynnych zsypów, - remont wejścia do kotłowni. 	

VIII. Procedury wdrażania, monitoringu i ewaluacji Strategii

Strategia Rozwoju powinna dynamicznie reagować na zmieniające się potrzeby wynikające z nowych uwarunkowań endogenicznych i egzogenicznych. Monitoring i ewaluacja są koniecznymi elementami Strategii umożliwiającymi jej korygowanie i rozbudowę w trakcie procesu wdrażania.

Wdrażanie

Wdrażanie Strategii rozpocznie się w momencie wskazanym w uchwale Rady Miejskiej w Tykocinie i będzie polegało na realizacji sformułowanych w niej celów strategicznych i szczegółowych za pośrednictwem programów operacyjnych, zarówno kontynuowanych, jak i nowych. Ważnym elementem procesu wdrażania Strategii będzie jej upowszechnianie poprzez przekazywanie informacji na temat najważniejszych elementów Strategii organizacjom i środowiskom lokalnym. W tym celu zorganizowane zostaną spotkania, na których objaśnione zostaną kolejne etapy planowania rozwoju.

Monitoring

Monitoring stanowił będzie bieżącą analizę postępów w osiągnięciu założeń strategicznych oraz celów szczegółowych. Będzie on obejmował następujący zespół działań:

- zbieranie danych i informacji i ich analizę,
- przygotowanie raportów,
- ocenę wyników oraz ich porównanie z przyjętymi normami.

Ocena wyników monitoringu będzie dokonywana w oparciu o wskaźniki jakościowe oraz ilościowe odpowiednio do charakteru przyjętych w Strategii celów strategicznych i szczegółowych. W przypadku pozytywnej oceny nie podejmuje się działań naprawczych, a monitoring kontynuowany zgodnie z pierwotnymi założeniami. Natomiast w przypadku negatywnej oceny wyników monitorowania Strategii następuje identyfikacja odchyleń, analiza przyczyn odchyleń, planowane są korekty, które są wdrażane w końcowym etapie monitoringu. Wyniki monitoringu przedstawiane będą w formie corocznego raportu. Koordynacja działań w zakresie monitoringu postępów w realizacji Strategii zostanie powierzona Zespołowi ds. monitoringu (ZM), który zostanie ustanowiony przez Burmistrza Tykocina. Do zadań ZM będzie należało zbieranie danych

i informacji od poszczególnych komórek administracyjnych Urzędu Miejskiego w Tykocinie, zajmujących się monitorowaniem właściwych dla siebie obszarów.

Ewaluacja

Ewaluacja ma na celu uzyskanie informacji, czy osiągnięto zakładane rezultaty oraz czy pozwoliły one i w jakim stopniu na realizację wyznaczonych celów w strategii. Pozwoli ona na korygowanie działań podejmowanych w ramach strategii. Ewaluacja będzie prowadzona według kryterium proporcjonalności. Ocenie będzie podlegało w jakim stopniu cele Strategii i sposób ich realizacji są właściwe, konieczne i wystarczające w stosunku do zmieniających się potrzeb i priorytetów na poziomie gminy. Do ewaluacji zostaną wykorzystane narzędzia ilościowe i jakościowe

Strategia zakłada przeprowadzenie ewaluacji w trzech etapach:

1. Ewaluacja przed rozpoczęciem przeprowadzona została w trakcie planowania strategii. W fazie przygotowania Strategii opracowane zostały w poszczególnych obszarach silne oraz słabe strony, szanse i zagrożenia (analiza SWOT).
2. Ewaluacja w połowie realizacji strategii (okresowa). Przeprowadzenie oceny proporcjonalności celów strategicznych i szczegółowych do lokalnych potrzeb oraz proporcjonalności środków wykorzystanych dla realizacji przyjętych celów. Wyniki ewaluacji zostaną przedstawione w formie raportu, uwzględniającego analizę realizacji przyjętych działań, czas ich realizacji, źródła finansowania, występowanie problemów oraz zagrożeń dalszej realizacji oraz propozycje działań korygujących i naprawczych.
3. Ewaluacja po zakończeniu okresu objętego Strategią (końcowa). Przeprowadzenie oceny proporcjonalności celów strategicznych i szczegółowych do lokalnych potrzeb oraz proporcjonalności środków wykorzystanych dla realizacji przyjętych celów. W przypadku wprowadzenia działań korygujących lub naprawczych, również te działania będą podlegały analizie. Wyniki ewaluacji zostaną przedstawione w formie raportu, który będzie zawierał opis procedury badawczej, wyniki badań, wnioski i rekomendacje będące podstawą planowania strategii w kolejnych latach.